خدا آفرین

ترکی - فارسی
اجتماعی - مدنی آیلیق درگی
سال ششم شماره ۵۹ مرداد ۸۸
Aug 2009,Say59,IL6
۱۰۰۰ تومن

اسکی تورک یازیسی

بسم الله الرحمن الرحیم

خداآفرین ۵۹

ایچینده کیلر

سورواملو مودیر	۲
ادبی آراشدیرما	۴
توپلومسال چوزوم	۸
آذربایجان ادبییاتیندان قیزیل بیر یاپراق	۱۴
دونیا ادبییاتی – تانری‌یا مکتوب	۱۸
کیم کیمدیر – شاعیر موغان	۲۲
قاراداغ ادبییاتی	۲۹
آذربایجان قادینلاری	۳۸
جزا (۲) رومان	۴۲
اوزان صنعتی – بورچالی آشیقلاری	۴۸
شئعریمیز	۵۰
عوموی بیلگی	۵۴

ماهنامهٔ فرهنگی اجتماعی خداآفرین

سال ششم ، شماره ۵۹ مرداد ۱۳۸۸ ۶۰ صفحه ۱۰۰۰تومان

مدیرمسئول، سردبیر و صاحب‌امتیاز :

دکتر حسین شرقی دره‌جک

مدیر داخلی: علی محمدنیا

تایپ و ادیت: منوچهر فضلی آزرائللی

صفحه آرایی: کاوه فضلی خلف

نظارت چاپ و لیتوگرافی : ندا ۷۷۵۲۳۱۶۹

چاپ: ارسبارانهٔ تهران خیابان ظهیرالاسلام چهارراه خانقاه پاساژ گوهری‌نصب طبقه زیرزمین شماره ۳ – تلفن: ۷۷۵۲۲۴۳

زمینه مجله : فرهنگی، مسایل اجتماعی، معلومات عمومی، طنز و سرگرمی سالم

روش مجله : آموزشی ، تحقیقی، خبری، اطلاع‌رسانی، پژوهشی

گستره توزیع : استانهای آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل و تهران

Khudafarin

Cultural & Social Monthly Magazin

Managing Director, concessioner & chief Editor:
Dr,Hossein Sharghi Darejak (soy türk)

Xudafərin

Aylıq mədəni, elmi, ictimai dərgi
Təsisçi, məsul müdür və baş redaktor:
Dr. Hüseyn Şərqi (Soy Türk)
İl:6, sayı: 59, yer: Tehran
Tel: (+98) 9192281916

آثار ارسالی به صورت زیر باشد:

بر روی یک صفحه A4 باشد/ از ارسال مطالب تکراری خودداری شود/ نشانی دقیق پستی، تلفن، درجه علمی، عکس و بیوگرافی خود را ضمیمه مقاله کنید/ برای معرفی آثار هنری و کتاب دو جلد برای مجله ارسال کنید./ زبان مجله ترکی- فارسی است.

Adress: 131145-147, Tehran, P.o. Box:Iran
Email : xudafarin_ar@yahoo.com

نشانی مجله :

تهران، خیابان انقلاب، ابتدای وصال شیرازی، پلاک۹، طبقه سوم، واحد۵
Tel: 66460895 – Fax: 66493084
صندوق پستی: تهران ۱۴۷-۱۳۱۱۴۵

سوروملو مودیردن...

اینسان: ایستک و گوون پیسکولوژی باخیمیندان

دکتر حسین شرقی

گوج وگوجلو، گوجسوز و گوجسوزلوک، اینام و داوام بشرین یاراتیلیشدن اوزو بری اوغراشدیغی ان بویوک پیسکولوژی آنلاملاراندیر. داها دوغروسو وارلیق قاورانیلماسینین بیلینج نوقطه‌سی دیر. بو کیمی ائتکینلیک‌لر (عامل) اینسانین یوکسه‌لیش و توپلومساللاشماسینین ان ائتگین آشیریملارییندا بئله اونون گؤزه چارپاجاق درجه‌ده اونملی اولماسیدی.

طبیعت (دوغا)، اولایلار و یئنی- یئنی کشف‌لر. حجریه‌لرین گیلیشیمی و اولوشومو اینسانین آغیرلیغی اولاراق هرگون بئیین امه‌یی‌ایله اوست سویه‌یه دوغرو یوکسه‌لیش و کمال موجادیله‌سی ایکی پیسکولوژیک ترمینین موثبت و منفی سونوجوندا بللی اولور او دا ایستک و ائتمک دیر. نه‌دن بشر هر شئی بیر دفعه‌یه ائتمه‌یه قادیر دئییل، بیز نییه اویره‌نه- اویره‌نه، تجربه‌یه یییه‌له‌نه یییه‌له‌نه هر شئی موکمللشدیرمه‌یه دوغرو گئدیریک. بو کامیللشمه بیرینجی نوبه‌ده یاشادیغیمیز دونیادا یاراتیلیشدان بوگونه داوام ائتمک‌ده دیر. و بشری دیرلر اولاراق اوست- اوسته قالانان بیلیم و تجربه‌لردیر. دیگری ایسه اینسانین هر بیر شخصین یاشادیغی عومر فورصتینده باش وئرن دوغوشدان- اؤلومه ائتدیکلری و کامیللشمه‌سی دیر.

هر بیر اولوشومون اوزولو سئوگی‌دیر دئسک یانیلمامیشیق. زیرا سئوگیسیز یاپیلان تک بیر چاره‌سیزلیک‌دیر. اولوم و یوخلوغون آراسیندا تک سئوگیسیزلیک وار او دا بشر اولاراق بیزیم گوجسوزلویوموزدن ایره‌لی گلن بیر چوخ حادیثه‌لردیر.

گوجلو اولماق، اینانماق دیر، اینانماق ایسه عقل دیر، عقل ایسه بیلیم دیر و نهایت بیلیم ده ایش دیر، عمل دیر او کی سئوگی‌دن باشلانیر و اوزون بیر سورج ایچریسینده ایشه چئویریلیر.

اوسته قئید ائتدییمیز پروسئس یالنیز و یالنیز دقیق و دوزنلی بیر پیسکولوژی زمین ده باش وئره

بیلر. اونا گؤره کی پیسکولوژیسی بوزوق عامیللرده دئمک اولار کی عمللر سببسیز و سببلی اولاراق دفئکته اوغرایبر. بوردا یالنیز بیر شئی مووجوددور. او دا تصادوف دیر او دا او دئمکدیر کی سیز بیر بش یاشیندا اوشاقدان یئین کشفلرین ائتمهسینی مؤعجیزوی شکیلده گؤزلهمهنیزدی.

اینسان اوغلونون دوغال اولاراق یاشام سورهجینده فردی عومر بویو و دونیا بویو عومر سورهجی بیر آنلام چوخ اهمییتلیدیر او دا تدریجا بیزیمله کمالین آراسیندا اولان بوشلوقلاری دولدوماقدیر. البته بوشلوقلار هر یؤنلو اولا بیلر. گؤتورک اتمون Atom کشفی مسئلهسینی نییه بیزدن یوز ایل قاباق بو عمل باش توتمامیشدی. یا خود اوتوموبیلین ایجادی، یا بیلگیسایارین (کامپیوتر) کشفی و اختراعیسی، بیزیم بوگونکو نایلیتلریمیز ائله بیزیم نسلین تلاشینین نتیجهسی دیر یا خود چوخ اوزاقلاردان اوزو بیری گلن ازللر چوخ یاواش، ایندیسه بیرآز سورعتلی شکیلده موتصیل بیر بشری چالیشمانین نتیجهسی دیر. اگر اینسان سای دئییلن ۳ و ۲ و ۱ کیمی کشفی ایجاد ائتمهسهیدی گؤرهسن بوگون ریاضی بیلمیندن نه بیلیردیک.

ائله بو موضوعونو گؤتورک دیلین بیر وارلیق کیمی اورتایا چیخماسیندان عصر هانسی بیر ایفادهنی ایفاده ائتمک اوچون سؤزلر، سوزجوکلر وار اولماسیدی، ایندی فیت چالماغینان نهیی کیمه آنلادا بیلیردیک.

اوزون زامان میلیون ایللرجه آرخالاندیغیمیز بشری دیرلر یالنیز بیر سئوگی جیزگیسینین جیغیری ایله اوزانیب گلمکدهدیر. او دا بوگونو صاباحا، دونندن داها کامیل اوتورمک آماجیدیر.

هر نه قدر ایچیمیزده آرزولار آز یئر آییریقسا او قدر ده دوها و پسیخامیزدا اولان لامپلارین ساپین آزالدیریق. ائله اینساندا دئفورماسییا اوغراما، اینامدان ساپماق، اوزگهلشمک یا خود آسیملاسییا دوچار اولماق کیمی سوسیال-پیسکولوژی فاکتلار ایچریمیزده ایستهمک و ائتمک سورونوندان یارانیر.

بیز یا ایستهمهیی بیلمیریک یا دا ائتمهیی باجارمیریق یا دا کی بو ایکی سینین آراسیندا فرقلری و باغلاری دوزگون باشا دوشموروک. یا دوشمهیه قادیر دئییلیک. روحی یا عقلی یؤندن موضوعویا یاناشاندا گؤرورسن کی تمل ده بیر اینکار ائدیلمهز فاکت دایانیر. او دا اوزومون- اوز اوزهریمیزده چالیشمامیزدان باش وئرن فیسادلارین اورتایا چیخماسینیدادیر. یاراتیلیشدان اوزو بری داشیدیغیمیز هر یؤنلولوک ژئنئتیکی کدلارین اولدوغو حالدا گون بهگون ایهمال و عملسیز اوجباتیندان تک یونلولویه دوچار اولماغا محکوم اولوروق.

ائله بو مسهلهنی مدنی یونده گوتورسک حاضیرداکی بیزیم (تورک) دوروموموز بئلهدیر. هرگون تاریخی حافیظهمیز بوشالماقدادیر. دیل زنگینلییمیز پوزولماقدا، شخصییت (سوسییوکاراکتئر) زمینینده گوونسیزلییه اوغراماقداییق. بیلیرسینیز نییه، اونا گوره کی بیزده هم سئوگی و هم ده سئوگییه آلتیاپی اولان نییاز و ائحتییاجین اوزگهلشمهسیدیر. او دا اوندان عیبارتدیر کی هر بیر تورک اوزونون مدنی موکممللشمهسینده اوز آنا بارکودلاریندان اوزاقلاشاراق دوغال و طبیعی یارادیلیش حیات طرزیندن ایمتیناع ائدهرک گوونه یوخ، گوونسیزلییه گئدیر کی بو دا سییاسی-ایجتیماعی حتتا ایقتیصادی و مدنی یونده باشاریدان سونرا بئله باشاریسیزلیغا سبب اولور. روح دوشگونلویونه، معنوی بوشلوغا و آرزولارین یئرسیز اولدوغو خستهلییه دوچار اولور.

ادبی آراشدیرما

ائوفئمیستیک فرازئولوژی بیرلشمه‌لر

نریمان سئییدعلی‌یئو
فیلولوژی عئلم‌لری نامزدی

ائوفئمیزم یونان منشالی «ائوفئمیسموس» سوزوندندیر. هرفی ترجومه‌سی «یاخشی دانیشیرام»، «مدنی دانیشیرام» دئمکدیر. دیلچیلیک عئلمینده سون دوورلرده ایشله‌دیلن تئرمیندیر. اساس علامت‌لری آشاغیداکی‌لاردان عیبارتدیر: ائوفئمیزم هم گئنیش، هم ده دار معنادا ایشله‌نیر. گئنیش معنادا ایشله‌نن ائوفئمیزم قاداغان، یاساق اولونموش، تابو خاراکتئرلی سوز و ایفاده‌لرین قاداغان اولونمامیش سوز و ایفاده‌لرله ایشله‌دیلمه‌سیندن عیبارتدیر. بورایا، همچینین عوموم‌خالق دیلینده اولان تابولارین اجنبی سوزلرله ایشله‌دیلمه‌سی ده داخیلدیر.

دار معنادا ائوفئمیزم قابا، کوبود، نامناسیب، قئیر-ی معقول، تحقیرآمیز، خوشاگلمز، احوال-ی روحییه‌نین قارشیسینی آلان سوز و ایفاده‌لرین عوضینه داها یومشاق، اینجه‌له‌شدیریلمیش، یونگول‌لشدیریلمیش، یومشالدیلمیش، خوشاگلن سوز و ایفاده‌لرین ایشله‌دیلمه‌سیندن عیبارتدیر. همین سوز و ایفاده‌لرین مجازلارلا ایشله‌دیلمه‌سینی ده بورایا داخیل ائتمک اولار.

بوتون بونلاری نظره آلاراق دئیه بیله‌ریک کی، عوموميیت‌له، ائوفئمیزم حادیثه‌سی دیلده بویوک اهمییت کسب ائدیر. او، هم بدیعی اوسلوبدا، هم ده دانیشیق دیلینده اوزونو گوستریر. ائوفئمیزمده، همچینین عوموم‌ایشلک و دییالئکت سوزلریندن ده ایستیفاده ائدیلیر.

آذربایجان داستان و ناغیللاریندا قورخو، حیس، هیجان، دهشت بیلدیرن حادیثه‌لرله باغلی، دئییلیشی موناسیب اولمایان قابا، کوبود معنالی – *آلت-اوست ائله‌مک، آلتینی اوستونه چئویرمک، قیلینجلدان کئچیرمک، بوینونو وورماق، ائوینی آللاه بیخسین، جانی چیخماق، جهننمه واصیل اولماق، جهننمه گوندرمک* وس. کیمی تابو خاراکتئرلی مفهوم‌لارا دا راست گلیریک. مثلن، *جانینی آللاها تاپشیرماق، دونیادان گئتمک، دونیایا گلمک، رحمته گئتمک، بار-ی حملینی یئره قویماق* وس. کیمی یومشالدیجی، مدنی ایفاده‌لر، اساسن، خوشا گلمه‌ین، خالق آراسیندا دئییلمه‌سی مومکون اولمایان، یعنی قئیر-ی مدنی سوز و ایفاده‌لر یئرینده ایشله‌دیلیر. بیر سوزله، ائوفئمیزم – سوز و ایفاده‌لرین مدنی‌لشدیریلمیش فورماسی‌دیر. او، اوسلوبی سجییه داشییییر.

عوموميیت‌له، ائوفئمیزم‌لر تابو ایله باغلی اولوب، اوندان چوخ سونرا مئیدانا گلن یومشالدیلمیش سوز و ایفاده‌لردن عیبارتدیر. داستان و ناغیللاریمیزدان دا آشکار اولوب کی، هر ایکی دیل حادیثه‌سینین یارانماسی قدیم دوورله باغلیدیر. بونو دینی تصوورلر ده ثوبوت ائدیر. مثلن، «اولمک» سوزو فولکلوردا آشاغیداکی

ائوفئمیستیک ایفاده‌لرده اوز عکسینی تاپمیشدیر: «نصیر و نسترنین ناغیلی»ندا – *دونیادان آیریلماق، جانینی باغیشلاماق، آللاه رحمتینه گئتمک*، «گوندوزتاج» داستانیندا – *عومرو تامام اولماق، گوزلرینی یومماق*، «موللا نور» داستانیندا – *ابدی‌لیک یوخویا گئتمک، جانینی آللاها تاپشیرماق*، «طاهیر و زوهره» داستانیندا – *جانینی تاپشیرماق، دونیادان ناکام گئتمک*، «شاهزاده و ملکه خاتون» ناغیلیندا – *جانینی قوربان وئرمک*، «حاتمین ناغیلی»ندا – *عومرونو باغیشلاماق*، «زیتش شاهین ناغیلی»ندا – *عومرونو باشا وورماق*، «شمس-قمر» ناغیلیندا – *آخیرت منزیلینه گئتمک*، «تاپدیق» ناغیلیندا – *چیراغی کئچمک (سونمک)، دار-ی عوقبایا رحلت طبیلینی وورماق*، «سئیدی و پری» داستانیندا – *دونیا ایله حالاللاشیب گئتمک*، «امیر ایله شاه قیزی» ناغیلیندا – *دونیادان گئتمک*، «قاچاق نبی» داستانیندا – *دونیادان کوچمک*، «آغ قوش» ناغیلیندا – *او دونیایا تشریف آپارماق* وس.

اولدورمک سوزو ایله باغلی «قاچاق نبی» داستانیندا – *آرادان گوتورمک*، «شاه ایسماعیل» داستانیندا – *آتا-باباسی‌نین یانینا گوندرمک، اولوم* سوزو ایله باغلی «شاهزاده موطالیب» ناغیلیندا – *بیر آیاغی او دونیادا، بیر آیاغی بو دونیادا*، یعنی اولومونه آز قالمیش، «اصلی و کرم» داستانیندا – *اجل جامی* «لطیف شاه» داستانیندا – *اجل کوینه‌یی*، «قاچاق نبی» داستانیندا – *قارا خبر، خسته‌لنمک* سوزو ایله باغلی «لئیلی و مجنون» داستانیندا – *یورغان-دوشه‌یه دوشمک* وس.

گوستریلن بو ائوفئمیستیک ایفاده‌لره، گوروندویو کیمی، آداملاردا آغیر تاثثورات یاراداn

«اولدورمک، اولمک، اولوم» عوضینه ایشله‌دیلن یومشالدیجی طرزده موراجیعت ائدیلمیشدیر.

ائوفئمیزم حادیثه‌نی یومشاق و مدنی شکیلده ایفاده ائتمکله نیطقده ایفاده‌لیلیک، اینجه‌لیک یارادیر. او، هم ده مجازین خوصوصی بیر نووعو اولماقلا، اوسلوبی خوصوصییت داشییر.

قئیر ائدک کی، ائوفئمیزم‌لرین ایشله‌دیلمه‌سی دانیشان سوبیئکت‌دن ده چوخ شئی آسیلی‌دیر. قابا، کوبود آدامدان هئچ ده ائوفئمیستیک ایفاده و یاخود سوز گوزله‌مک اولماز.

داستان و ناغیللاریمیزدا خالقیمیزین یاراتدیغی ائوفئمیزم‌لر محض اوخوجولاری ایلک نظردن مدنییت‌لی اولماغا سووق ائدیر، اونلارین نیطقینده دانیشیق-لورو سوزلرینین ایشله‌دیلمه‌سینین قارشیسینی موعیین قدر آلماغا تاثیر ائدیر. چونکو کیچیک‌یاشلی اوشاقلار و یئنی‌یئتمه‌لر داستان و ناغیللاری اوخوماغا داها چوخ مئیللی‌دیرلر. مثلن، دانیشیقدا ان چوخ ایشله‌دیلن «دوغماق»، «اوشاغی اولماق» سوزلری آذربایجان داستان و ناغیللارین‌دا «بار-ی حملینی یئره قویماق»، «حملینی یئره قویماق»، «وضع-ی حمل ائله‌مک»، «دونیایا گتیرمک»، *دوغوملاق* سوزو ایله علاقه‌دار ایسه «دونیایا گلمک»، «آنادان اولماق»، «دوققوز آی، دوققوز گون، دوققوز ساعات، دوققوز دقیقه، دوققوز ثانییه»، *بالالیق (اوشاقلیق)* سوزو عوضینه «آنا بطنی»، *بویلو اولماق* بیرلشمه‌سی عوضینه «ایکی‌جانلی اولماق»، «بوینوندا اوشاق قالماق»، «بوینونا اوولاد دوشمک»، *ائولندیرمک* عوضینه «باش‌بیر ائله‌مک»، *ائولنمک* عوضینه «عاییله قورماق»، «باشی باغلانماق»، «باش‌بیر یاستیق اولماق» وس. کیمی فرازئولوژی بیرلشمه‌لر ایشله‌دیلمیشدیر. میثاللار:

تاجیرلرین آروادلاری بار-ی حملینی یئره قویدولار («نجف و پرزاد» داستانی)، *بلی، گون کئچدی، آی دولاندی، وعده گلدی چاتدی او یئره کی، زنن باشلادی حملینی یئره قویماغا.* («امیرآسلانین ناغیلی»)، *سولطان خانیم... بیر اوغلان دونیایا گتیردی کی، میثلی گورونمه‌میشدی.* («لطیف شاه» داستانی)، *خانیم سولطان وضع-ی حمل ائله‌دی بیر اوغلان دونیایا گتیردی...* (لطیف شاه» داستانی)، *قارا کئشیشین ده بیر قیزی دونیایا گلدی* («اصلی و کرم» داستانی)، *قیز: -بونلار نذیر-نییاز ائدیرلر، آخیردا بیز آنادان اولوروق* («تاپدیق» ناغیلی)، *دوققوز آی، دوققوز گون، دوققوز ساعات، دوققوز دقیقه، دوققوز ثانییه کئچه‌ندن سونرا زییاد خانین بیر اوغلو اولدو.* («اصلی و کرم» داستانی)، *بو پادشاهین آروادینین بوینونا نه قدر اوشاق دوشدوسه، هامیسی آنا بطنیندن گلنده اولوردو* («آغ قوش» ناغیلی)، *آلی کیشی‌نین آروادی یئنه ایکی‌جانلی اولدو* («قاچاق نبی» داستانی)، *بیر موددت کئچدی، بو گولمه‌چه سویوندان گول‌جاهانین بوینوندا اوشاق قالدی* («رئیحانین ناغیلی»)، *آی کئچدی، ایل دولاندی بونون کولفتی‌نین بوینونا اوشاق دوشدو.* («ملیک ممد و ملیک احمد» ناغیلی)، *آروادا: -ایرواهیم، گرک مننن باش‌بیر ائله‌یه‌سن* («ایرواهیم» داستانی)، *قیز: -چونکو فانی دونیانین بئش گونونده بو آغیر وظیفه‌نین آلتینا گیرمکدن‌سه، اره گئتمک، عاییله قورماق مین دفعه یاخشی ایدی.* («وانلی گویچک» داستانی)، *آلی: -آی خانیم، گل سن بیزی اوز قاپیندان نااومید قایتارما، باشی قیزا باغلاناجاق* («قاچاق نبی» داستانی)، *نه ایللاه ائله‌دی دونیا*

گوزه‌لینی آلسین اله، اونونلا باش‌بیر یاستیق اولسون... («بئیکه‌سین ناغیلی»).

یوخاریداکی میثاللاردان دا گوروندویو کیمی، ائوفئمیزملر یالنیز ادبی دیلده دئییل، دانیشیق پروسئسینده ده چوخ ایشله‌دیلیر. آشاغیداکی نومونه‌لر ده بونو دئمه‌یه حاق قازاندیریر: *دلی اولماق* عوضینه *عاغلینی ایتیرمک*، *باشینا هاوا گلمک*، *وورولماق* عوضینه *عاشیق اولماق*، *مفتون اولماق*، *موصیبت اوز وئرمک* عوضینه *باشینا ایش گلمک*، *کور ائتمک* عوضینه *دونیا ایشیغینا حسرت قویماق*، *ایکی گوزدن اولماق*، *کور اولماق* عوضینه *دونیا ایشیغینا حسرت قالماق*، *توالئته گئتمک* عوضینه *سوباشینا چیخماق*، *ال قابینا چیخماق*، *آغلاماق* عوضینه *گوزیاشی آخیتماق*، *گوزوندن یاش توکولمک*، *حیاسیزلاشماق* عوضینه *حیا پرده‌سینی اوزوندن گوتورمک*، *بوشاماق* عوضینه *کاغیذینی وئرمک*، *خدیم اولماق* عوضینه *کیشی‌لیکدن دوشمک*، *یولا گئتمک* عوضینه *اولدوزلاری باریشماق* وس.

میثاللار:

کرم: -یاربی، سن ساخلا کونلونو قدمدن؛ ایتیردیم عاغلیمی، جان چیخماز مندن («اصلی و کرم» داستانی)، *اوستاد اوول ائله بیلدی گویچه‌یین باشینا هاوا گلیب.* («وانلی گویچک» داستانی)، *آرواد: -اوغول، دئ گوروم، کیمه عاشیق اولموسان؟* («عاباس و گولگز» داستانی)، *کوراوغلو: -اوغلان، سن عجم اوغلو ایبراهیم‌سن، چوخ عجب، دانیش گورک باشینا نه ایش گلدی؟* («عجم اوغلو ایبراهیم» ناغیلی)، *حسن‌خان دا اونون گوزلرینی چیخارتدیریب، دونیا ایشیغینا حسرت قویموشدو.* («کوراوغلو» داستانی). *قریبین آناسی، باجیسی دا او قدر آغلادیلار کی، ایکی گوزدن اولدولار، دونیا ایشیغینا حسرت قالدیلار.* («آشیق قریب» داستانی)، *وزیر بیر گون سحر نامازیندان قاباق ال قابینا چیخمیشدی.* («قاراقاشین ناغیلی»)، *او آخشاما کیمی الینده بئل آغاج سووارا- سووارا شمسدن اوتەری گوزیاشی آخیدیردی.* («شمس-قمر» ناغیلی)، *حیا پرده‌سینی اوزوندن گوتوروب آلدی گورک نه دئدی.* («نجف و پرزاد» داستانی)، *آرواد زییادا: -او، گتیردییین اوشاغی بو ساعات آپاریب اولدوررسن، یوخسا بو ساعات منیم کاغیذیمی وئر، بوشا.* («ایرواهیم» داستانی)، *قارا وزیرین کیشی‌لیکدن دوشن بیر قولو وار ایدی* («قارا وزیر» ناغیلی)، *اوستاد دئییر نبی ایله هجرین اولدوزو گویده باریشمیشدی.* («قاچاق نبی» داستانی).

یوخاریداکی میثاللاردا *دار-ی عوقبایا رحمت طبیلینی وورماق*، *وضع-ی حمل ائله‌مک* بیرلشمه‌لری آلینما سوزلرله ایشله‌دیلن ترکیب‌لردیر.

بئله‌لیکله، ائوفئمیزم گوزل اوسلوبی اهمییت کسب ائتمکله هم بدیعی، هم ده جانلی دانیشیق اوسلوبوندا ایشله‌دیلیر و دیلین ایفاده‌لیلییینی آرتیریر، نیطقی داها دا جانلی ائدیر. اونون خیدمتی بدیعی ایفاده واسیطه‌سی کیمی دیلی زنگین‌لشدیرمکدن عیبارتدیر.

ادبییات

۱. آذربایجان ناغیللاری (۵ جیلدده) ۱-۵- ینجی جیلدلر. باکی، ۱۹۶۴-۱۹۶۰.
۱. آذربایجان داستانلاری (۵ جیلدده) ۱-۵- ینجی جیلدلر. باکی، ۱۹۶۷-۱۹۶۵.

توپلومسال چوزوم

«پهلوی دوورونون»

اوزگه‌لشدیرمه سییاستی‌نین جامیعه‌شیناسی تحلیلی

دوکتور حسین شرقی

توپلومسال یاشام بیر اینسان اوچون اونون دونیایا گوز آچماسییلا باشلاییر و او بو سورجده سوروب و گلیشیر. اونون توپلومسال بیلیملر (سوسییولوژی) چرچیوه‌سینده اوزونه باغلی اولان بیلیم قوللاری واردیر:

۱- توپلومسال اویره‌تیم (یاشام سوره‌جینده بوتون ساحه‌لی پداقوژی بئیین تربییه‌سی اساسلی اویره‌تیم)

۲- یاشام اوسلوب طرزی و یاسا اویغونلوغو (هر بیر کیشی پیس‌لری و ائله‌جه ده یاخشی‌لاری و ائتمه‌لری، ائتمه‌مه‌لری اویره‌نملی)

۳- توپلومو قبول ائتمک (یاشادیغی شراییطی هر ساحه‌دن آراییب و اونو اوزو اوچون اویغون گورمک)

۴- سوسیال رول (هر بیر فردین یاشادیغی توپلومدا ایفا ائله‌دییی رول، آنجاق توپلومون یاراتدیغی اساسدا)

۵- اینتئرکشن (قارشیلیقلی داورانیش)

ائله‌جه ده چوخلو عامیللر او جومله‌دن، عادتلر، باجاریقلار، ایدئولوژی (اینامالار) و مئعیار (اولچولر) سایدیغیمیز فاکت‌لاردان سونرا اونلاری یاشام سوره‌جینده آراییب و سونوج چیخارماق گره‌کیر. بئله دئمک اولور کی هر شئیدن باش و هر نه‌یه آنا و تمل اولاراق اینسان یاشامیندا اونملی یئر توتان اویره‌تمک و اونون چوخ ساحه‌لی قوللارینی بیلمک و اونامالیک اولماقدیر. بیرینجی گوستریجی‌یه گوره اینسان اوشاقلیقدان ایستر-ایسته‌مز بیر سیرا تحمیل اولونان اویرنمه عامیل‌لرینه اوز بویوک داها دوغروسو ضییالیلاری و سییاست باشچی‌لاری طرفیندن قارشی قالیر. ائله بو دا اونون هر هانسی توپلویا و سویا باغلی اولدوغو و گله‌جکده اونونلا خاص اولان یاشام یوللارین بیلمک و عوموی اوخشارلیق یارانیر بعضن بو اوخشارلیق فردین خئیرینه و گاه دا اونون تام ضررینه اولور. چوخ واخت دا فردی یوخلوغا آپاریب چیخاریر بیر نووع آسیمیله شراییطی یارادیر دئمه‌لی توپلومون تربییه‌سی یاخشی یاشاماق اوچون و ایجتیماعی اولماق اوچون لازیمدیر و ائله‌جه ده اینسان اوشاغی ازلدن عومرونون سونونا تلاشدا بولور اوزون. بونا گوره کی یاشادیغی توپلومون و قروبون دوشونجه‌سی ایله اویغون اولسون او قروپدان دیپورت اولماسین (آتیلماسین) بویوکلرین ده بو آلاندا چالیشلاری پروقراملی اولاراق کیچیک‌لری سوسیال شراییطله اویغونلاشدیرماق اولور ایندی بو آلاندا «پهلوی رئژیمینین» فیکرینی چوزومله‌یک.

آنادیلینده اوخوللارین اولماماسی بو رئژیمین اساس دیکتاتوری سییاستیندن ایره‌لی گلن بیر جانلی فاکت کیمی بو گون ده آذربایجان تورک‌لرینین گوزو اونونده بیر دهشتلی دئو کیمی دایانیر. یوخاریدا قئید اولوندوغو کیمی پداقوژی (ائییتیم) و اویره‌تیم اینسان اوچون و اونون سوسیال یوکسلیشینه و قروپ و توپلوم اویغونلاشماسیندا بیرینجی یئری توتور آمما بو بوشلوغو بیز آذربایجاندا گوروروک حتتا دویوروق و اوندان پسیکولوژی بیلیم‌لری اساسیندا بئله بیر سونوج آلیریق او دا اودور کی بیلیم دیرچه‌لیش گونلرینده بو خالقین بالالاری تئهران سییاستی‌نین پیس اوزوندن بیر تربییوی بوشلوغا معروض قالیر و اونو بئله ده آچیقلاماق اولار کی «ایتارد[1] آپاردیغی آراییشا گوره ۱۱ یاشیندا بیر اوشاغین بیر مئشه‌دن تاپیلماسی یا دا ۳ و ۹ یاشلی هیندوستانلی اوشاقلارین فیزیکی و رفتاری جهتدن اوز یاشیدلاری ایله فرقلی اولماسینی گوستریر اونلار اوزلریندن حئیوان خوصوصییت‌لری گوستریرمیشلر آما اوندا کی تربییه آلیب و اینسان توپلوسوندا یاشادیلار یاواش-یاواش قروپ اویغونلاشماسی یاراندی. من بونو اونا گوره گتیردیم کی، آسیمیله اولماق پیسدیر یعنی باشقا کولتورله تربییه آلماق ائله بونا بنزر کی سن بیر آیری جوغرافییا (دوغال شرایط) و یاشام نیظامیندا (یاشام سیستئمینده) کوک و سوی آیریلیغی (نژاد فرقلی‌لییی)نده یاشایان بیر اولوسا اوزوندن چیخارما کولتور و ائییتیم‌له یاشام حیاتی دوزه‌لده‌سن اوندا ائله بو او اوشاقلارین ماجراسینا بنزر و اونو اوز توپلوسونا اوز اولوسونا قایتارسان اوندا او نئچه ایللر یاشاماقدان اوزاق دوشه‌بیلر هئچ! چوخ گوجلو قابیلییت‌لرین ده ایتیره‌بیلر و اونلاردا دوها ایتیریمی یارانیب و داها یارارلی اولمالاری سوال آلتینا گئدر. اوز خالقینی ایتیریر و کوتله‌دن آیری دوشور و اوندا خیدمت شوعورو یوکسلمیر و اوزگورلوک دویغوسو فانی اولور و اوزگه‌لشمه روحو یارانیر ایندی بئله دئیک پهلوی رئژیمی آموزش سییاستی نتیجه‌سینده بیز ۵۰ ایلدن آرتیق عوموومی تعلیم تربییه‌دن محروم قالدیق، قالسایدیق فاضلا اولاردی سونرا بیزی تربییه ائیله‌مک داها راحات اولاردی بلکه بیز محروم قالدیق هئچ! اوزگه بیر «شیرنشان» و حئیوان پرستلیک بایراغی آلتیندا اوزگه کولتورو (فرهنگی) تربییه‌سینه معروض قالدیق نه اوزوموز اولدوق نه اونلار دئین او ککلیک مسه‌له‌سی اولدو» بیز هم اوز یئریشیمیزی ایتیردیک هم ده اونون یئریشین اویره‌نمه‌دیک. البته اویره‌نردیک بئله اولاردی او دا او واختی کی بیز کونوللو اونو ایستردیک آنجاق بیز ایسته‌مه‌دن بیز وئرددییمیز وئرگی‌لرله (مالییات) بیزه کولتور باسغین‌لیغی اولدو و نئچه مین ایللیک مدنییتیمز باسدیریق آلتیندا قالدی و آذربایجان خالقی بیر اوزگه‌لشمه آزارینا (ناخوشلوق) قارشی قالدی ایران آدلانان بیر اورماندا شیر آدلانان پادشاهین سییاستی‌نین نتیجه‌سینده پیس گونه قالدی و ایللر بویو توپلومساللاشمادان اوزاق دوشدو هله ده داوام ائدیر. زیرا کی بو «قارایارانی» ایللر گوجلو درمانلا درمان ائله‌مک لازیمدیر.!!

ایکینجی گوستریجی‌یه گوره اینسان توپلومسال تربییه‌دن سونرا اوندا یاساللیق و یاسا اویغونلوغو مدنی اولماق یارانیر و یاشاماق طرزی

[1] اوتوکلارین برگ روانشناس اجتماعي ترجمه محمدعلي کاردان ص ۹۷

و شراییطی استانداردلاشیر. اورنک گوستردییمیز اوشاقلاری بیر داها یادا سالاق، اونلاردا فیزیکی چاتیشمامازلیق و شخصییت آزاریجیلیغی گوزه چارپیردی، اونلارین یول یئریمه‌سی حتتا اینسان توپلوسونا اویغون گلمیردی دورد ال آیاقلی یئرییردیلر. اینسان دویغولو دوشونجه‌لی بیر موجود اولدوغونا گوره اونون اوزونه خاص اولان ایستک و طلب‌لری ده واردیر. اینسان گوزللیک‌لری سئویر و اوندا تانری سئوگیسی، اومانیستی دوشونجه‌لر، اولوس‌پرورلیک و گئرچک‌لیک دویغولاری دا نهادی اولاراق واردیر آمما ایجتیماعی‌لشمه و توپلومساللاشما و اونون سوره‌جینده (جریانیندا) اویغونلاشما ایجتیماعدا یارانان شراییطدن ایره‌لی گلیر، ائتمه‌لر و ائتمه‌مه‌لر، پیسلر و یاخشی‌لار، ده‌یرلر و اولارلار (ارزش‌ها و هنجارها) اینساندا تحمیلی اویره‌تیمدن باشلایاراق گلیشمه آماجی داشییر و کولتور اویغونلوغو ایله ده گئنیشله‌نیر و کوتلوی‌لشیر و یاشام جریانیندا سورونلار آرادان قالدیریلیر و قروپ و ایجتیماع قبول ائتمه‌سی و هماهنگی یارانیر و او دا توپلومون استانداردلاشماسینا سبب اولور و اوندا پوزغونلوغا یئر وئریلمیر.

پهلوی رئژیمینده ایره‌لیده قئید ائتدییمیزه گوره بیر تعلیم و تربییه‌دن محروم قالدیق هئچ، اوزگه‌لشدیکده بس بیز بیر اینسان اولاراق تربییه آلمادیق اوزوموزو نئجه اویغونلاشدیرمالییق، اونا گوره ایندی عوموملییت‌له آذربایجاندا ساوادسیزلیق چوخدور گوجلو معلوماتلارا گوره هله ده ۹۵٪ خالق اوز آنادیلینی بیلمسل بیلمیر و حتتا اونو اوخوماقدان عاجیزدیر گورون نه بئله بیر اینسانی فاجیعه اوز وئریب و داوام ائدیر ۲۰ یوز ایللیکده دونیانین هئچ بیر یئرینده بئله بیر پروپاقاندا ایله اوزلشمک اولماز حتتا دونیانین ان گئری قالمیش (ایقتیصادی، ایجتیماعی) اولکه‌لرینده ده بئله بیر بشری اوزگورلویون تاپدالانماسین سیز گوره بیلمزسینیز اینسانلاری بیر وار سیلاحلا قیریب و «قتل عام» ائده‌سن اونون اوز یئری وار و بیر نووع بشر حوقوقونا ضید بیر عملدیر آنجاق گلدی دونیانین بو گونونده اینسانلاری کوتلوی صورتده «اودلو سیلاح» یوخ بلکه «یوموشاق سیلاحلا» یعنی قلم‌له گئنل اولاراق تعلیم تربییه سیلاحییلا یوخ ائله‌مک هم سسیز و هم ده راحاتدیر آنجاق قئید ائتمه‌لییم کی بو هئچ ده قارداشلیق، دینداشلیق ایلیشکی‌سینه اوز–اوزه گلمه‌ین بیر عملدیر و تامام اینسان حوقوقلارییلا قارشی–قارشییادیر، سایغیلی سویداشلار بعضی توپلومسال آزاریجیلیقلار دا ائله بوردان باش وئریر. بیر نئچه کوتله‌ده سوز ایشلک‌لییینی سیزه آچیرام اونجه اونلارین تربییه‌سیز اولدوغونا گوره عوذور دیله‌ییرم باخ بئله سوسیال اویغونسوزلوغون نتیجه‌سینده بیز آذربایجان تورکلرینه بئله دئیردیلر

«تورک خر» «تورکه دیگه» نه قدر ده آیدین و بیلیمجیل اولسایدین بو آنلام سنه موطلق حیاتیندا ایشله‌نردی، یا «افسار خر گردنش بزنید» بو بیر بخشنامه کیمی اوخوللاردا رسمی داییره‌لر طرفیندن ایجرا اولونوردو. گورورسونوز بیز بیر قیسساجا آرادیق و گوردوک کی بیزی اوول گلیب هر شئیدن اوزاق و محروم ساخلاییبلار، سونرا اوزگه‌لشدیریبلر، نتیجه‌ده بیزدن «ایتاردین» تدقیق اوشاغی کیمی بیر آداملار یارادیب سونرا دا موختلیف آدلار و بوهتانلار بیزه یاپیبلار. گور نه ظالیم شیرنشان قوم! تاریخده آدی اولمایان بیر دهشتلی پادیشاهلیق، بونلار قان‌سوران و کولتور دوشمنی اولوبلار. بیر شئیده دئمک ایستردیم کی ایندی بوگون دونیادا قان توکمه‌دن پیس اولان بیر عمل اینسانین دوغال (طبیعی) حوقوقلارینی تاپدالامادیر کی بیز آذربایجانلیلار دوغرودان دا بیر سوی‌قیریمی، سوی باتیریمی فاجیعه‌سی ایله اوز اوزه‌ییک، اوزگه‌لشیریک، اوزونو درک آرادان گئدیر، فارسلاشیریق، اوز اولوسوموز موختلیف ساختا صنعی، قوندارما تئوری‌لر نتیجه‌سینده دوشمن اولور و کیمليییمیزی قوروماغی باجارمیریق، باشدا اولماق گرکدیر...

اوچونجو گوستریجی‌یه اساسن بئله اولور کی هر فرد شخصییت کامیل‌لییی و ایجتیماعی یاشاماق زوروندادیر یعنی او تک باشینا یاشایا بیلمز یالنیز اوزگورلویونو کوتله ایله بیرلیکده تاپابیلر. بو آلاندا دا پهلوی رئژیمی بیز آذربایجانلیلاری بیر یوموروق «موم» کیمی الینده یوموب- یوموب و ایسته‌دییی شکیله سالماق ایسته‌ییردی. دوشونمه‌دن کی هر بیر خالقین، اولوسون اوزونه خاص اولان عنعنه‌سی وار، کوکونه گوره دوشونجه‌سی و میللی باغلیلیغی وار. آنجاق او اوز «مومیزم» سییاستینی یورودوردو و گئت گئده بیر یالنیش نتیجه ده آلیردی بعضی ساتقین آداملاری اوز توتم بایراغی آلتینا ییغیب و بو خالقی ایسته‌دییی شکیله سالماق نییتین حیاتا کئچیرمه‌یه اونلاردان یاردیم آلیردی. او جومله‌دن (کسروی کیمی ساتقین و اینسان دوشمنی کیمی آداملار) بیز آذربایجانلیلاری هئچ بیر سوسیال ایمکانلارا یاخینلاشماغا ماجال وئریلمیردی آنادیلیمیزده اولان کیتابلار یاندیریلیردی و آنادیلینده دوشونوب یازیب یارادانی اولوم گوزله‌ییردی بیر نووع قورخو و ایجتیماعی سویوغلوق یارانمیشدی هرکس اوز- اوزو اولدوغوندان اوتانیردی و اوز قاراداشینی دوشونمز و کولتورسوز، مدنییت‌سیز آدلاندیردی و «ایکیلیک آزاری» (خسته‌لییی) بیزیم ایچیمیزده یارادیلمیشدی هله ده داوام ائدیر. سونوج دئییم کی بیز بیر «ایلقا شراییطینده یاشاییریق یعنی اوزگه‌لرین داورانیش و دوشونجه‌سینی بیزه تحمیل ائدیرلر بیز ده گرک اونو گوزو یومولو قبول ائدک بورادا مدنییت ایله‌تیشیمی (ارتباط متقابل فرهنگی) یوخدور بلکه «تلقین مدنییتی» هر شئیین یئرینی آلیبدیر هر شئیدن باشلیجاسی بیز ده تقلید مدنییتینی جانلاندیریبلار و اونو قبول ائتمه‌یی اوزوموزه فخر ائدیریک آمما گرکدیر کی دئییم کولتور باسقیسی، خالق عنعنه‌سینین اریدیب و مولاشدیریلماسی و اونون یوخ ائدیلمه‌سی اوزگه خالقدان اوزو اوچون خالق یاراتماق دوزگون سییاست دئییل بلکه حئیوانی بیر صیفتدیر و ییرتیجیلیق دوشونجه‌سیدیر کی او دا اینسانلیقدان اوزاقدیر بو سییاستی، اینگیلتره، فرانسا، ایتالیا ایللر

بویو موختلیف ایشغال ائله‌دییی اولکه‌لرده یئریتدیلر آمما نتیجه گوروروک کی نه اینکی او خالقلارا ائتکی (تاثیر) گوسترەبیلمه‌یيبلر بلکه اونلاردان اوزلری اوچون دوشمن یارادیبلار بیز آز دیققت ایله دونیایا باخساق بوگون بو مسه‌له‌نی یاخشی گوره‌ریک.[۱]

تئهران سییاستی آذربایجانلیلاردا بیر نووع ایدئولوژی بوشلوغو یارادیب، اونلاردا معنوییاتین ایتیریلمه‌سینه گوجلو ایشلر گورولوردو، مطبوعات مسه‌له‌سی کی بوگون سوسیال اویغونلاشمادا گوجلو رولا مالیکدیر هئچ بیر دنه ده آذربایجان مدنییتینه اویغون اولانی آذربایجاندا چاپ اولوب و خالقا وئریلمه‌میشدی هر نه یارانیب فارس و ایران شاهلیغینا خیدمت آلانیندا اولوبدور، دیل یاساقلیغی، دین پوزغونلوغو، اخلاقسیزلیق و اوزگه‌لشمه بو بئله سومورقانلیغین سونوجودور کی هله ده داوام ائدیر. اوز ایله‌تیشیم یئرلی کوکلو یوخدور.

دوردونجو گوستریجی ایله باغلی اولاراق قئید ائتمک گرکدیر کی مودئرن اینسان بیر مدنی ایجتماعدا، تئکنولوژی و دیگر ذئهنی یارانیشلار و ائله‌جه ده یارادیجی رول و دوشونجه ایله اوزگورلویه سایغی بسله‌مکله آنیلیر. دئمه‌لی اینسان تانیتان، باشاریلی و اوز دوشونجه حووزه‌سینده وظیفه قبول ائدیب و تالانتی‌لارینی بیلدیریب و ایشه توتوب و اوز توپلوموندا رول اویناییب و اونون ایره‌لیله‌مه‌یینده ائتکیسی اولار.

بئله بیر مدنی توپلومدا اینسان حوقوقلاری قورونور و دوولت ده ایستر-ایسته‌مز کوتله‌نین حوقوقونو قوروماغی اوزونه بورج بیلیر بئله‌لیکله بیر دئموکراتیک توپلو یارانیر کی اوندا اینسان حوقوقونون پوزولماسینا یول وئریلمه‌یه و دئموکراتیک‌لشمه‌نین اساس و تمل فاکت‌لاریندان بیری فردی و ائتنیک (قومی) آزاریجیقلاری آرادان قالدیرماق و چوخلولوق (کثرت‌گرایی) یاراتماقدادیر. موختلیف زومره‌لر (طبقه، قشر) آراسیندا اوز-اوزونه دوشونجه آییقلیغی یارانمالیدیر، کولتورل رقابت یاراتماق لازیمدیر (نه اینکی کولتور پوزغونلوغویلا محو اولما؟) دئمک گرکدیر کی هر بیر توپلودا هر فرد اوز میللی قورورونو قورومالیدیر و اوز کئچمیشییله، تاریخی ایله فخر ائدیب و اونون سوره‌جینده، داوامیندا اوزونو آلیشدیریب یارادیب و توره‌تمه‌لیدیر. بئله اولسا عوموومی بیر دیرچه‌لیش یارانیر و اینسانلار بیر قاپالی توپلودان سربست توپلویا آددیم باسیر اوندا فردین او توپلودا رول اویناماسی گره‌کلی اولور. ائله کی فرد توپلودا رولا مالیک اولدو اوندا او اوزو اوچون و باغلی اولدوغو زومره و خالق اوچون یارارلی ایشلر گوره‌بیلر.

پهلوی رئژیمی بیر خالقین کولتورو مدنییتی ایله پولیتیکا اویونو اوینادی و اونو اوزه چیخمادان و دیرچلمه‌دن ساغلادی و مینلر مانیع توره‌تدی قانونسوزلوق و مدنییت‌سیزلیک یاراتدی او خالقی پوزوب و یوخلوغا ساری یونه‌لتدی و اونون یعنی آذربایجان یوردونون بالالارینا دیرچلمه و گلیشمه ایمکانی یاراتمادی هئچ! بلکه ده اونو اوزگه مدنییتی ایله باسغینا آلدی و «چوروتمه سییاستی» یا مدنی یانیقلیغی سییاستی یئریدیلدی و آذربایجان بویدا قارانلیق بیر جوغرافییا اراضیسی یاراتدی. آذربایجان تورکلرینین گونو-گوندن تحقیر

[۲] شوروي پارچالانماسي

اولونماسی و آلچاق ساییلماسی پهلوی شووئنیست دوکتورین‌لری طرفیندن جانلاندی.

ایش او یئره چاتدی کی سربست بیر توپلویا قدم باسمادیق سونتی و گئری قالمیش بیر توپلودا یاشاما سایغی گونلر سوردوک آذربایجان اوولادلاری بئله بیر قئیر-ی دئموکراتیک سییاستین سونوجوندا نئچه ایللر عاغیللی و تالانتیلی بالالارینی ایتیردی و هله ده اونو جوبران ائله‌مه‌یه نئچه اون ایللر زامان لازیمدیر. بیزی ایران بیرلییی ترکیبینده و ایرانین دوشمنی کیمی تبلیغات فیستیریغینا وئریب موختلیف خالق حرکت‌لریمیزی دوشونولمز بهانه‌لرله قانلی-قادالی یوروشلری ایله محو ائله‌دی. دیرچه‌لن ضییالیلاریمیزی اولدوروب و اونلارین قانی ایله یوردوموزو سووارادی. ایندی آذربایجان تانری یاردیمی ایله بو قانلارلا سووارییلیب و اوز حاققینی آلماغی یاخشی دوشونوب. منه ائله گلیر کی هئچ اولماسا قارداشلیقدان قالان ایرثی بولمک اوچون ده الیمیزه بیر اولچو گلیب و بئله قان، جان و مدنی محوییتی آلتیندا آذربایجان خالقی اوز نفرتینی خایین‌لره بیلدیردی ۲۲ بهمن، ۲۹ بهمن و ... آذر یاراتدی.

اودلار یوردو دوردونجو گوستریجی‌یه ده صادیق قالدی و اونون حیاتا کئچیریلمه‌سینده ۷۰ ایلدیر کی گوذشته گئدیر، قارداشلیق، دینداشلیق، باریش و صولح بایراغی آلتیندا یاشاماغی قانلی-قادالی یاشاماغا اوستون توتور و قارشیلیقلی یاشاماق و داورانیشی ایحتیرام حیسسی ایله آلقیشلاییر و مدنی حیاتدا دئموکراتیک یاشامی هر شئیدن فاضلا ساییر و حوقوق برابرلییینه حورمتله یاناشیر بونو آذربایجانین ۷۰ ایله یاخین سوسوب دوزمه تاریخی هر گوزو گورمه‌ین بیر کسه ده آیدیندیر.

بیزیم بو نجابتین قارشیسیندا مرکزی حوکومت سویغونلوق، دوراقلیق، پوزغونلوق و اریتمه سییاستی یوروتدو هر شئییمیزی آلدی آذربایجاندان بیر اورمان یاراتدی و اورا بیر شیرنشان بایراق تاخدی. آذربایجان خالقی‌نین نسیمی، بابک، دده قورقود، واقیف، نبی، نباتی وس. کیمی داهی اینسانلاریندان پیس شکیلده آد آپاریلدی اوزوموزدن اوزوموزه دوشمن یاراتدی و بیزی اوز کئچمیشیمیزله بیگانه ائله‌دی، کیمسه‌سیز، کوکسوز و سویسوز یئرینه حئسابا باسدی اوز یوخلوغون بیزه قالیب ائله‌دی و اوزونه صنعی آتا-بابا یاراتدی ائله ده او صنعی بابالاری اللریندن توتانمادی و شیر توتمی اونلارا یاردیم ائتمه‌دی و خالقین گوجلو ایراده و ایمانی نتیجه‌سینده ظولمون کوکلری چورویوب و ییخیلدی بیر بئله ناسیونالیست (میللتچی) رئژیمین یوروتدویو سییاست طوفانین بوغاناغیندا اولومجول وضعییته (دوروم) دوشدوک و او سییاستین داوامی هله ده اوزونو گوستریر. بیز ده وئرگی وئریریک، بیز ده وطنی قوروماقدا جاندان کئچیریک، بیز ده اولکه‌نین آوادلاشماسیندا ایشتیراک ائدیریک، بیز ده موسلمانیق، بیز ده برابر حوقوق اولماغی ایسته‌ییریک نییه بیز اوچونجو شهروندیک نییه بیزیم مکتب (اوخول) یوخوموز، نییه بیزیم تئلئویزیون، رادیو، مطبوعات، کیتاب، درسلیک یوخوموز. بونلارین هامیسی پهلوی رئژیمی کیمی پیس اوزلو بیر رئژیمین توتدوغو سییاست نتیجه‌سینده‌دیر. دئمه‌لی بیز گوبلک دئییلیک یئردن چیخمامیشیق بیزیم ده بیر اینسان کیمی بوتون ایمکانلاردا حاققیمیز وار.

آذربایجان ادبیاتیندان بیر قیزیل یاپراق

تبریز گونش یوردو

بؤیوک بیلگین، سوسیولوق، شاعیر و یازار:
پروفسور دوکتور علی اکبر ترابی (حاللاج اوغلو)

فارسجادان چئویرن: حسین مسعودی

تبریز، خاطیره‌لر شه‌هری، یادیگارلار شه‌هری، گونش شه‌هری، سؤزون دوزو ایسه «تبریزلی شمس»ین شه‌هری دیر؛ بیر شه‌هر دیر کی اونون ایلک باهارلارینین سحر چیخان پارلاق گونشی هر بیر شئی‌یه و هر بیر کیمسه‌یه اؤز ایشیغین ساچیر، پاریلتی‌سیلا بؤرویور، سماسی پارلاق اولدوزلارلا دولو شه‌هردیر، سانکی اونون ماوی سماسی‌نین مخملینه پارلاق اینجی‌لر سپیلیبدیر، اولدوزلارلا دولو بیر سما کی هر بیر آییق- سایيق گؤزله، بصیرتلی اورکله باخان اینسان اونون روحلاندیریجی، حئیرتلندیریجی، شاشقینلاندیریجی خاطیره‌سین ائده‌بیلمه‌ز اونودا.

ایم بو اؤلکه‌نین وورغون آشیغی، ایلک باهارلارینروحلاندیریجی یئلیندن و شه‌هرین چئوره‌سینده‌کی فرحلندیریجی شنلندیریجی شادلیق گتیره‌ن باغلاریندان دانیشیر، ایم اونون ایلک باهاری‌نین سحر چیخان قیزیل‌سال گونشی‌نین پارلاق ایشیغیندان کی شه‌هره اؤز ایشیغین ساچیر، سؤز آچیر، ایم بو شه‌هرین ان فخرلی کئچمیشیندن دانیشیر، تاریخینه ایشاره ائدیر، هئچ واخت سهو ائتمیر، بونا گؤره کی:

بورا پارلاق گونشین یوردودور، اوجا ماوی سماسی اولدوزلارلا دولو شه‌هر، سحر چاغلارین اسن یئللر شه‌هری، ایلک باهارین گؤزل- اورک اوخشار گوللر شه‌هری، ها بئله «شیخ محمد»لر ایله «ستارخان»لار شه‌هری، تاریخ‌سل ازیلیک‌لر، قوچاقلیقلار، کیشی‌لیک‌لر شه‌هری، حق سئوه‌رلر، عدالت سئوه‌رلر شه‌هری، فداکارلیقلار و باشی اوجالیقلار شه‌هری دیر.

شه‌هرین قوزئی- دوغو سمتینده‌کی داغلارینین باشیندان، «ائینالی» داغی‌نین زیروه‌سیندن، هر بیر اوزاق گؤرن گزیمچی توریست، اوزاق- اوزاق یئرلره قدر گؤزو ایشله‌ییر و بو قدر گؤزللیک‌لری، گئنیش‌لیگی، اوجقارداکی اوجسوز- بیجاقسیز سرحدلری گؤررکن، معنوی بیر لذذت ایله حظ آلیر.

اوردا، اوجا داغلارین باشیندا گؤزللیک سئون بیر اورک کی هونر و اینجه صنعت وورغونودور، باشقا بیر عالمده سئیر ائدیر. بو عالمی سئیر ائتمکده توریزم و گزیمچی‌لیک ساحه‌سینده اوزاق- اوزاقلاردان، «رودکی»نین «مولیان چایی‌نین ایی» و «عطار»ین کیچیک تاختا- طاباق مه‌جمه‌یی‌سینده‌کی نئیشابورون قیزیل گوللرینین عطرینی آلیر و «عئشقین یئددی شه‌هری»ندن کئچرکن، «رکن آباد سویونون کناری»ندن اؤترکن، حافیظ ایله سعدی‌نین

شنلیگین گؤررکن، آخیردا گزیمچی توریست اؤزونون وورغون کؤنلو ایله و یوکسک خیالی ایلا سمالاردا اوچاراق، اوچوب گلر یئنی‌دن تبریز شه‌هرینه چاتار، «شمس»لرین خاطیره‌لریله، اولو تانری‌نین اود- ایشیغین اؤز جانلارینا عکس ائدن کیمسه‌لرین خاطیرلایار، تاریخین اولو، پاک، یوکسک آچیق اورک عالیجناب کیشی‌لرینین خاطیره‌لرین دویار، همده کی «گؤی مسجید»دن و اسکی زامانلاردان قالان «ارک»دن، شه‌هرین تاریخ‌سل سیرلارین، طائع و حیکایه‌سین ائشیدر، ابدی اولو اینسانلاری آختاریب تاپماغا گئدر و سؤز مولکونون سولطانی شیرین سؤزلو «شهریار»ی گؤرمک اوچون «مقبره الشعرا» یا (شاعیر مزارینا) گئدر، اوراداکی شاعیرلرین و اولو اینسانلارین ییغینجاغیندا مواملی مسلکداش «خاقانی»لاری و «خیابانی»لاری بیر یئرده گؤره‌ر، بیر دونیا شئعر و اینجه صنعتی و بیر عالم ارنلیک و فداکارلیغی بیرگه بیرلیکده گؤره‌ر.

آخیردا، بیر عالم خاطیره، دویغو و فیکیرایله شه‌هرین مرکزیندن اؤتن چاغدا و گؤزل «ائل گؤلی» ائلییک باغینا یئتیشر، اوردا شه‌هرین پارلاق گونشین «ائل گولو»نون گؤزگوسونده عکس اولونموش دورومدا گؤره‌ر، بو قدر گؤزللیک و جاذیبه‌نین قارشی‌سیندا دورارکن اونون اویاق سایاق قلبی سئوینج، شادلیق و شنلیک‌له دولار و بو قدر گول- چیچک‌له گؤزللیک و بیر بئیله ائپیک- حماسه‌لری، تاریخ‌سل فخرلری یارادان اینسانلاری آلقیشلاییب اونلارا سلام گؤنده‌رر و اونلارین خاطیره‌لرین عزیزله‌یر و بئلنچی اولو، یوکسک، پاک، تمیز و صفالی بیر عالمده دوداق آلتی زمزمه ائدره‌کن اوخویار:

گل،
قارانقوشلار سایاغی،
ایلک باهاردا،
سرخوش- سوخوش،
روحوموزو، جیسمیمیزی، جانیمیزی،
قیزیل‌سال گونشین،
پارلاق ایشیغیندا یوواق.
گل، قرارسیز یئل تک،
یاواش، آهسته- آهسته،
گؤزللیگین، وورغونلوغون سیرلارین،
سحر چاغی گول- چیچگین،
قولاغینا پیچیلدایاق.

☼

گل،
اومودلار تک، آرزیلار تک،
یونگول سایاق، جلدلیک‌له، چئویک‌لیک‌له،
ائله بوگون،
«ایندی چاغی» بو زامانی،
یولا سالاق.
گل‌گینن، ذرره کیمی
گونش بولاغین آختاراق
محبت، سئوگی، وورغونلوق
عالمینه دوغرو گلیب
گونش شه‌هرینه
چاتاق بیز.

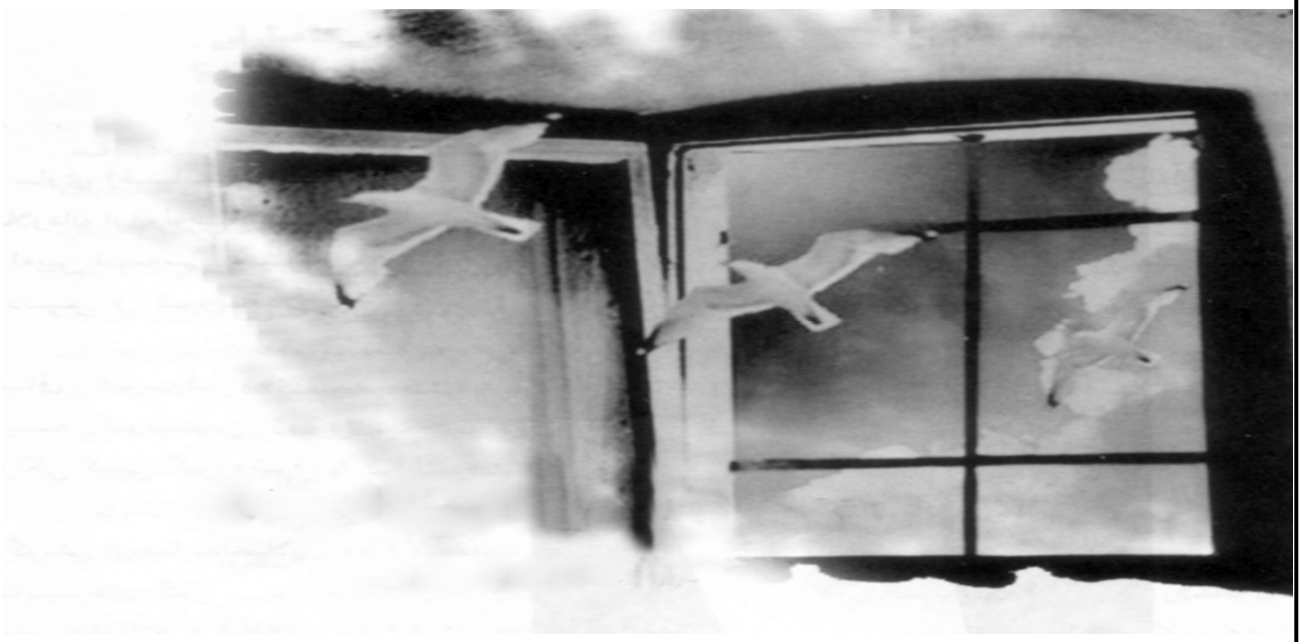
☼

گل، دویغو- فیکیر گمیسی‌نی
جئیهون سویو اوزه‌رینده
آستا- آستا، یاواش- یاواش
سوره‌ر ایکن،
دالغالارا تاپشیراق بیز.

«مولیان چایی»
شاعیر ایسه، مهربان سئوگیلی‌سین،
شئعرین ایسه آنا یوردا وورغونلوغون،
محببت‌له دولولوغون،
آیدین اورک،
قارا ظولمت گؤزسوزلوگون،
یاخشی‌لیقلا، محببت‌له
خاطیرلایاق، یادا سالاق.
☼
نیشابورا،
وورغون شاعیرین شه‌هرینه-
عؤمور بویو،
وورغونلوقلا،
حئکمت‌لی خئیمه‌لر تیکدی-
نئیشابورا،
قیزیل گوللر شه‌هرینه
«عطار»ین تاختا- طاباق،
عطیرلی شئعریله دولو
مه‌جمه‌سینه،
سالام اولسون.
مین کؤنولدن، مین اورکدن،
«رکن آباد» سویونون کیناریندان،
حافیظ ایله سعدی‌نین شنلیگندن
اؤتک بیزلر،
«عئشقین یئددی شه‌هر»یندن
بوروق- بوروق دؤنگه‌لردن، یوللاریندان
همده باغلار کوچه‌سیندن
گلیب چاتاق
گونش اؤلکه‌سی «تبریز»ه.
«شمس»لردن خبر توتاق،
سونرا ایسه «مولوی»نی
بیز آختاراق،
تاپاق، گؤره‌ک،
اولو تانری، حاققین نورون
گونش اؤلکه‌سنده
تاپاق.
مشروطه‌نین،
ارن، قوچاق
او پاک- گؤزل اینسانلارین
یاد ائیله‌ییب،
خاطیرلایاق
مین‌لر- مین‌لر
ابدی‌لیک دیری قالان
ارن- قوچاق پاک اینسانین
آل- قیرمیزی اؤلوملرین
یادا سالاق.
دوندوران آی آخشامیندا
شهیدلرین آل- قیرمیزی شافاق قانین
گؤروبن حئیران قالاق.
☼
بو خالقین
لاپ ابدی، باشی اوجا
بؤیوکلوگو،
دبدبه‌سی، طمطراقی،
حئیرت‌له‌دن، شاشقینلادان
حیکایه‌دیر،
باشی اوجا «ائینالی» داغدان
سوروشاق
او سیرلاری، حیکایه‌نی.
☼
اجنبی عسگرلرین،
باسغین ایله سالدیریمی،

غارت ایله سویغونچولوق ایزلریندن،
«گؤی مسجید»ین قاپی‌سی‌نین
غارت اولوب، آپاریلمیش،
بوش یئریندن
خبر توتاق.
اوجا، یوکسک،
اسکی بینا «ارک» تکین
بو اولوسون،
بؤیوک خالقین،
هیممتیندن، مقصدیندن،
بیز سوروشاق.
☼
گل،
گؤز گزدیریب، سئیر قیلیب،
نظر سالاق،
بو اؤلکه‌نین
ایشیق ساچان گونشی ایله
سویوق قانلیقلاردان ایراق
دؤنملرین، دؤورانلارین
محبت‌سیز،
غم- کدرلر، چتینلیک‌لر زامانینا
واز کئچرکن، گؤز اؤرترکن،
کؤنلوموزده، قلبیمیزده
ایشیق ساچان پارلاق گونش
آلیشدیراق.
☼
گل،
کپنک‌لر کیمی بیز
سحر چاغی،
آچان گونلر شنلیگینده.
«ائل گؤلو»نون بنیزیندن
پارلاق گونش
قاییراق بیز
بو سایاق دا.
وورغون- وورغون
گوللر بئجه‌ریب بسله‌ین،
«باغبان» کیمی
تیر- تیکانی، چار- چاییری
آلاق ائدیب
تمیزله‌ییب، بیز به‌زییه‌ک،
گولشن‌لری، گولوستانی،
گل،
گؤزللیک‌لردن ساوای
پیسلیک‌لری، غم- کدری
یاخشیلیقلا
عئشق، سئوگی، محبت‌له،
مهربانلیق یاردیملا،
سیله‌ک شه‌هرین بنیزیندن،
سن گل یئنه،
بوتون دونیانی به‌زییه‌ن
گوللر اکیب، گولشن سالان
باغبانلار تک
پیسلیک‌لری آلاغ ائدیب
محو ائدرکن،
بیز به‌زییه‌ک
باشدان- باشا
بو باغ ایسه
بو دونیانی.

قایناق:
ترابی، دوکتور علی‌اکبر (حلاج اوغلو)، ائینالی ائل دایاغی، تبریز گونش یوردو (تورکجه- فارسجا)، تبریز، مهد آزادی درگی‌سی‌نین نشرییاتی، ۱۳۷۱، ۹۷-۹۳ صحیفه‌لر، «تبریز شهر آفتاب» عونوانلی مقاله و شئعیر.

دونیا ادبیاتی

تانری‌یا بیر مکتوب

یازار: گرگوریو لوپزای فوئنتس

چئویرن: حسین مسعودی

گرگوریو لوپزای فوئنتس Gregoria Lopezy Fuentes ۱۸۹۷–جی ایلده «وراکروز» ایالتینده دونیایه گلدی و همن ساحه‌سینده یئرلی قیزیل ده‌ریلی خالقینین ایچینده بویا- باشا چاتدی. او اؤز ادبی فعالییت‌لرین ایکی جیلد شئعر توپلوسونون یاییلماسی ایلا باشلادی، سونرا ایسه حیکایه یازماغا اوز گتیردی. او، اؤز حیکایه‌لرینده بوس- بوتون صداقت، فراست عاغیل و ایتی گؤرمه‌سی ایله اؤز آنا یوردو «وارکروز»ون صاف اورکلی خالقینین باشلارینا گلن غم- کدرلی، قورخولو- دهشتلی- موحاریبه‌لی اولایلاری و واقیعه‌لری، طنز، ظارافات و کینایه‌ایله تصویر ائدیب، قلمه آلمیشدیر. او بیر چوخ حیکایه و اون- اون بئش رومان یازمیشدیر کی اونلارین بیر سیراسینا گؤره میللی اؤدول آلمیشدیر.

ائو- تکجه ائو ادو دره‌نین باشا باشیندا- تپه‌نین آی پارا کیمی یاماجیندا قرار تاپمیشدی. او اوجا یئردن چایی و مال حئیوانلارین اوتلاغینین چپرینین کینارییندا یئتیشمیش تاخیل زمی‌سین گؤرمک اولدوردو کی اورانین اویان- بویانیندا قیرمیزی لوبیا گوللری گؤرونوردو. بونلارین هامیسی گؤستریردی کی یاخشی محصول گؤتورمه‌یه اومود واردیر.

تکجه زاد کی یئرین احتیاجی وارایدی بیر یونگول یاغیش یا خود لئیسان ایدی. لئنچو اؤز تارلاسی‌نین نئجه‌لیک و نئچه‌لیگین یاخشی بیلیردی. او بوتون سحر چاغی الین آغدان قارایا وورمادی و تکجه گؤی اوزونون قوزئی- دوغو سمتینه گؤزون زییله‌میشدی.

– « آرواد، سانکی دوغوردان بیرآز سو قیسمتیمیز اولاجاقدیر». لئنچو سؤیله‌دی.

– « بلی، ایم تانری ایسته‌سه » آرواد دئدی.

بؤیوک‌راق اوغلانار تاخیل تارلاسیندا ایشله‌ییردیلر، کیچیک‌راق اوشاقلار ایسه ائوین قاباغیندا اویناییردیلار. آرواد اونلارین هامیسین چاغیردی:

– گلین شامینیزییئین ».

شام ائسته‌یدیلر. ائله اوجورکی لئنچو سانیردی بؤیوک یاغیش ده‌نه‌لری یاغماغا باشلادی. گؤی اوزون قوزئی– دوغو سمتینده قارا بولود کؤتله‌لری گؤرونوردو کی یاخینلاشماقدایدی. هاوا، تازا، تپ– تمیز و شنلیندیریجی ایدی.

کیشی ائودن یازی‌یا چیخدی، بیر شئی آختارماق بهانه‌سی ایله اوتلاغا گئتدی کی طراوتلی یاغیشین یاغماسیندان لذت آلسین. ائه قاییدارکن اوجا سس‌له سؤیله‌دی:

– « بو گؤی‌دن یاغان یاغیش ده‌نه‌لری، یاغیش ده‌گیل، یازا سیکه‌لردیر...»

او، شنلیک‌له، چوخ راضی دورومدا تاخیل تارلاسیندا یئتیشدی. او قیرمیز لوبیالارین گوللرینه باخدی. گوردو یاغیش اونلارین اوزه‌رینه اینجه پرده چکیب اورتوبدور. آمما بیردن بیره بیر شیددتلی، قودرتلی کولک اسدی. یاغیشلا بیرگه ایری دولو دنه‌لری یاغماغا باشلادی. اونلار حقیقت‌ده سانکی گوموش سیلکه‌لر ایدیلر. اوغلانلار کی بوندان اوول اوزلرین یاغیشا تاپشیریب ایسلانمیشدیلار، یئنی‌دن ائشییه قاچدیلار کی او دونموش اینجی‌لری ییغیشدیرسینلار.

کیشی‌نین کی اوره‌یی سینمیشدی باغیرارکن سویله‌دی:

«ایندی دوغرودان دا هر شئی خاراب اولدو. تانری ائده کی تئز قورتارا.»

آمما یاغیش تئز کسیلمه‌دی. بیر ساعاتا قدر ائوین دامینین اوستونه، باغا، تپه‌نین یاماجینا، تاخیل تارلاسینا و دره‌یه یاغیش یاغدی. تارلا زمی‌سی آغ–آپپاغ اولموشدو. سانکی زمی‌نین باشا–باشینا دوز سپه‌لندی. آغاجلاردا داها بیر دنه ده یاپراق قالمامیشدی. بوتون تاخیل زای اولوب آرادان گئتمیشدی. قیرمیز لوبیا کوللارینین اوستونده داها هئچ بیر گول گورونموردو. لئنچونون روحون قم– کدر چولغالامیشدی. او، کولک یاتاندان سونرا تاخیل زمی‌سینین آراسیندا دوروب سویله‌دی:

«اگر چکیرتکه آفتی ده وورسایدی، بوندان آرتیقراق بیزه محصول قالاردی... بو دولو بیزیم اوچون هئچ زاد قویمادی قالا. بو ایل قارنیمیزی دویورماق اوچون تاخیل یاخود زومار یوخدور...»

او گئجه قم–کدرلی گئجه ایدی.

– «بوتون زحمتیمیز زای اولوب یئله گئتدی!»

«داها هئچ کیمسه یوخدور دادیمیزا چاتا!»

«بو ایل بیز هامیمیز آجیمیزدان اوله‌ریک!»

آمما او دره‌ده‌کی تک ائوده یاشایانلارین هامیسی‌نین اورکلرینده بیر اومود ایشیغی ساچیردی. «اولو تانری‌نین مئهربیانلیغی.»

– «بو قدر قم چکمه. حتتا اگر بوتون وار– یوخوموز دا آرادان گئتسه، یادیندا قالسین کی هئچ کیمسه آجیندان اولمز!»

«بس البت بونا گوره‌دیر کی دئییرلر هئچ کیمسه هئچ واخت آجیندان اولمز...»

بوس‌بوتون گئجه لئنچونون تکجه بیر اومودو

وارایدی و یالنیز بیر زادا فیکیرلشیردی. «تانری‌نین مئهربیانلیغی و یاردیمی، ائله اوجور کی لئنچو اویره‌نیب اینانمیشدی: تانری هر شئییی گورور، حتتا بیزلره بیزیم پئیسریمیزین داماریندان دا یاخیندیر، قلبیمیزده‌دیر.»

لئنچو بیر قودرتلی اوکوزه اوخشاییردی و حئیوانلار کیمی زمی‌لرده چالیشیب جان وئریردی. آمما اونون بیر آز ایسه یازیب-پوزوب، جیزما-قارادان باشی چیخیردی. بلی، آزجانا یازیب اوخوماقدان باش چیخاریردی. سونراکی سود گونو، گون چیخارکن اوزون لاپ راضی‌لاشدیردی کی اونون بیر دایاناجاق، سیغیناجاق کیمسه‌سی واردیر. بونا گوره او بیر مکتوب یازماغا باشلادی کی اونو آپاریب شهرده پوستون صاندیغینا سالسین.

بو مکتوب بیر مکتوب ایدی تانری‌یا.

لئنچو یازدی: «آی منیم تانریم، اگر سن منه یاردیم ائتمه‌سن، من، حیات یولداشیم و اوشاقلاریمیز بو ایل آجیمیزدان اوله‌ریک. منیم یوز پئزو پولا ائحتییاجیم واردیر کی ائده بیلم زمینی یئنی‌دن اکم و یئنی محصولو اکیب، بیچیب ییغیشدیرماغا قدر امریم آشسین، بونا گوره کی قاسیرغا ایله دولو...»

مکتوب پاکاتی‌نین دالیندا یازدی: «تانری‌نین الینه چاتسین.» مکتوبو ایسه پاکاتین ایچینه قویدو. باخمایاراق کی هله ده پوزغون و تالواسالی ایدی یوللانیب شهره گئتدی. پوست ایداره‌سینده پاکاتین اوزه‌رینه بیر تمبر یاپیشدیردی. اوز آدرئسین ایسه یازارکن اونو صاندیغین ایچینه آتدی.

ایشچی‌لردن بیری کی پوستچو اولارکن پوست ایداره‌سینده ایشله‌ییردی، ایداره‌نین باشچی‌سینین حوضورونا گئتدی. او اورکدن قاهقاه چکیب گولرکن تانری‌یا یازیلان مکتوبون پاکاتین پوست ایداره‌سینین باشچی‌سینا گوستردی. او عومور بویو هئچ واخت بئله بیر عونوانا یازیلان مکتوب گورمه‌میشدی. ایداره‌نین باشچی‌سی بیر کوک، گوده‌بوی، خوش داورانیشلی و مئهربیان کیشی ایدی. اوجادان قاهقاه گولدو. آمما تئز اوزونه جیددی بیر دوروم توتوب، مکتوبو ماسانین اوزه‌رینه چیرپیب سویله‌دی:

– «نه گوزل ایمان! کاش کی منیم ده بو کیشی کیمی ایمانیم اولایدی، بو مکتوبو یازانین ایمانی کیمی. کاش منیم ایسه اونون کیمی تانری‌یا ایمانیم، اینانجیم اولایدی. اونون کیمی اینام و صیدق کونول‌له اومودلو اولایدیم، بونو بیله‌یدیم کی بو

قدر اوز تانریما اینامیم واردیر. اوندا تانری ایله مکتوبلاشماغا باشلاردیم!»

بو سببدن، بونا گوره کی بئله‌نچی بیر ایمان ایشیغی سونمه‌سین، ائیله بیر ایمان، اینانج و اینام ایشیغی کی بئله‌نچی مکتوبو بو مقصد و عونوانا یازماغا سبب اولوبدور، پوست ایداره‌سینین رئییسی‌نین باشینا بیر فیکیر دوشدو. او یئکون‌لاشدی کی مکتوبون جاوابین وئرسین. پاکاتین آغزین آچیب او مکتوبو اوخویارکن باشا دوشدو کی اونون جاوابین یازماغا گوره پاک نییت، و قلم-کاغیدان ساوای، باشقا بیر زادا ایسه ائحتییاجی واردیر. آمما بونونلا بئله او قرارا گلدی اوز قصدینی وورغولاییب یئرینه یئتیرسین. او اوز پوستچو ایشچی‌سیندن بیر قدر پول آلدی. اوزونون آیلیق حوقوقوندان دا بیر حیصصه‌سین بو ایش اوچون کنارا قویدو. اونون بیر سیرا دوستلاری ایسه حاضیر اولدولار «بو خئییر ایش اوچون» هره‌سی بیر قدر پول وئرسینلر. آمما او نه قدر ال‌لشدی ائده‌بیلمه‌دی لئنچو ایسته‌دییی یوز پئزونو حاضیرلاسین. ایسکیناس‌لاری لئنچویا خیطاب بیر مکتوب پاکاتین ایچینه قویدو. اونا بیر مکتوب ایسه یازدی. اونون آشاغی‌سیندا قول چکیب ایمضا قویماق عوضینه تکجه بیر کلمه یازدی: تانری.

ائرته‌سی سود گونو، لئنچو همیشه‌کیندن تئزراق پوست ایداره‌سینه گئتدی گورسون اونون اوچون مکتوب گلیبدیر یوخسا یوخ. پوستچو کیشی‌نین اوزو مکتوبو اونا وئردی. پوست ایداره‌سینین باشچیسی گوردویو ایشدن چوخ راضی اولارکن سئوینیردی و خئییر ایشه ال وورماغیندان لذذت آلیردی. او، اوز ایش اوتاغی‌نین یاری آچیق قاپیسیندان اونلارا باخیردی.

لئنچو مکتوب پاکاتینی آچارکن ایسکیناس‌لاری گوررکن هئچ ده حئیرت‌له‌نیب شاشقینلانمادی. بلی، اونون ایمان، اینانج و اینامی بئله ایدی.

آمما پوللاری سایارکن عصبی‌لشیب... سویله‌دی: تانری کی سهو ائتمز. لئنچونون ایستک و خاهیشیندن کی وازکئچمز!»

لئنچو، تئز پوست ایداره‌سینین باجاسینا دوغرو گئتدی قلم-کاغیذ ایسته‌دی. خالق بیر ماسانین اوزه‌رینده مکتوب یازیردیلار. او ایسه مکتوب یازماغا باشلادی. او اوز قصد و ایسته‌دییین اوزه‌رینده یازارکن قاش-قاباغین سالییردی. مکتوبو یازیب قورتارارکن باجایا دوغرو گئتدی بیر تمبر آلدی. تمبری دیلی ایله یالاییب توپورجه‌یی ایله ایسلادیب یاش ائتدی و پاکاتین اوزه‌رینه یاپیشدیریب اونون اوستوندن یومروقلا وووردو.

مکتوبو پوست صاندیغینا سالیب اوردان گئدندن سونرا، پوست ایداره‌سینین باشچیسی گئتدی پاکاتی گوتوروب آغزین آچدی. گوردو لئنچو یازمیشدی: «آی منیم تانریم! او میقدار پولدان کی من سندن ایسته‌میشدیم یالنیز یئتمیش پئزو منیم الیمه چاتدی. قالانین دا یوللا، بونا گوره کی اونا چوخ ائحتییاجیم واردیر. آمما پوست واسیطه‌سی ایله یوللاما، بونا گوره کی پوست ایداره‌سینین آداملاری یامان الی اه‌یری دیرلر.»

ایمضاء: لئنچو

قایناق:

مجله علمی، اجتماعی، فرهنگی «دنیای سخن»، شماره ۴، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۰، مقاله «نامه‌ای به خدا» نویسنده گرگوریو لوپزای فوئنتس، ترجمه سیمین‌دخت چهره‌گشا، ص ۷۴ و ۷۵.

کیم کیمدیر؟

شاعیر موغانین شئعیرلری

دکتر حسین محمدزاده صدیق

شاعیر موغانـدان الیمیـزده نشـر اولان دؤرد دفترلیک شعر مجموعه‌سی واردیر. بو مجموعه‌نـین ایلک دفتری «ساوالان منظومه‌سی» آدلانیر.

«ساوالان منظومه‌سی» چاغـداش آذربایجـان ادبیاتیندا اوزون شعر و منظومه یازما سـاحه‌سـینده یئنی بیر آددیم ساییلا بیلر. بو منظومه‌نی بیر معنـادا «ساوالان دائره‌المعارفی» ده آدلانـدیرماق اولار. بـو ادعـانی آیـدینلاتماق اوچـون آشـاغیدا همـین منظومه‌نی مرور ائدیرم.

۱۲۰ صحیفه‌لیک «ساوالان» منظومه‌سی نـین ۴۰ صحیفه‌سی ایضاحات بؤلومـودور. مـتن ایسـه دؤرد بنده بؤلونموشدور:

۱. سلطان ساوالان
۲. شیروان دره‌سی
۳. قاراسو دره‌سی
۴. محراب داشی

بیرینجـی بنـدین ایکـی صـحیفه‌لیـک باشلانغیجیندا، شاعیر رومانتیک بیر دیل ایله سـؤزه باشلاییر:

ساوالان! باخ هاوالان، دردین آلان چوخدو منیم تک،
سئویرم داغ دره‌وی، بت بره‌وی جانلا تنیم تک...

شـاعیر، باشـلانغیجین سـونوندا سـاوالان حاققیندا بیلگی وئرمک اوچـون، اونـون اطرافینـدا تاریخ بویونجا یاشایان ۸۱ طایفایا اشاره ائدیر و ۵۰ طایفـانین آدلارینـی نظمـه چکیـر. اونلاریـن دوشـگه‌رلـری اولان ۲۰ یـایلاق و ۱۲ بـولاغین‌دا آدلاری، طایفالارین آدلارینا آرتیریلیر:

شاملا یوققوش بولاغین ساری قاراقانلی بولاقلار،
جیننی، سسلی بولاغین، آسما، بیغا جانلی بولاقلار.
داغ بولاق، بوزلو بولاق، داش بولاق، آد سانلی بولاقلار،
آخی ائیرانلی بولاقلار،
شانلی مهمانلی بولاقلار.

بو شیوه ایله گدیکلر(ص۱۸)دن سؤز ائدیلیر:

آی هازار ممغ گدیگین ائل یولو بیر یئللی گدیک‌دیر،
پاییز ایله یازی هفته گدیگی سئللی گدیک‌دیر.
ساییین‌ین چنلی، کولک‌لی، دلی سوو فئللی گئدیک‌دیر،
اما بیر ائللی گدیک‌دیر.

و یوزدن چوخ کنـد و داغ آدی(ص۲۰-۲۲) الفبایی سیرا ایله نظمه سالینیر:

نفسین‌له هر انیش هر یوخوشون اولدو گولوستان،
چاغلایان چشمه‌لرینه ائله‌دین سینه‌وی بوستان.
باخیرام چئوره‌نه اوخوشور گؤروروم جنّته هر یان ...

بورادا شاعیر، حتی شعرلرده بو آدلارین جغرافیایی دورومونلارینی دا آیدینلادیر:

قاراداغ ساغ دؤشون اولسون، باغری داغ سول دؤشون اولسون،
هایلاق ائل ائلاتی، ائللیک ایله چئوره‌وه دولسون...
(ص۲۳)

سونرا، سیرا بیتگی‌لر بؤلومونه گئتچیر. منظومه‌نین ان زنگین بؤلومو اولان بو بؤلومده، شووره‌ن، کؤمه‌جی، گؤی باش، ایلیشیم و نیملیک کیمی ایگیرمی‌یه یاخین بیتگیلردن آد گئدیر.(ص۲۵)

و ها بئله ایگیرمی‌یه یاخین بارلی آغاجلارین آدلاری نظم ائدیلیر.(ص۲۶)

آلاپاختا، آلاشان، چریتکه، دورنا و پیغی کیم اوتوز قوشدان آد چکیلندن سونرا، یئنه‌ده اوتوزا یاخین دره اؤرت، سو باشی، ساققیرچی، جورابلی کیمی چای و چشمه‌لر نظمه چکیلر.(ص۲۹)

ساوالان داغی، بیلیریک کی داغلار سلسله‌سی دگیلدیر، بلکه یئردن قالخمیش نئچه تپه‌لی مجموعه‌دیر و وولکانیک تپه‌لر ایله دولودور. و هامیسی ۳۰۰۰ متردن اوجادیرلار. ارتفاع باخیمیندان ایسه سلطان ساوالان أن اوجاسی، سونرا «اوچ هرم» و «کسرا» داغلاری گلیر:

مصرین اهرامینا «اوچ هرم» یئنه عظمت وار.
باج آلیر «کسرا» طاقیندان اوجا «کسرا» داغین ای یارا!
کیم ائلدر حوسنونو انکار؟
(ص۳۱)

شاعیر بورادا آذربایجان خریطه‌سینی داغلارین آدلاری ایله ترسیم ائدیر و داغی ائللره دایاق حساب ائدیب، دئییر:

باخما آزغینلارا یول گئتمه‌ده دوز یولدا چاشیرلار،
ائللرین کورکونه دائیم بیره‌لر تک داراشیرلار.
همّتینلندی بو داغلار یئنه بیرلیکده یاشیرلار...
(ص۳۵)

و ساوالانی وحدت عاملی ساییر:

قاراداغلا قاتیشارکن، آراراتلا تاپیشیبسان،
الینی بوزقوشا وئرمکله سهنده یاپیشیبسان،
قوشا داغلا چاپیشیبسان.

منظومه‌نین ایکینجی بندی «شیروان دره‌سی» آدلانیر. شاعیر، بورادا حماسی بیر دیل ایله دئییر:

بو نگارستان ائدیب مانی‌لری مات اؤز ائوینده،
داشلارین هر چینی بیر نقشدی مبهم گؤز ائوینده.
هر سؤز اوستادی اولا عاجز و واله سؤز ائوینده،
اودلو آهلارلا دولار سینه آلوولار کؤز ائوینده،
سن ده کؤنلوم دؤز ائوینده.
(ص۴۱)

و نادرشاه افشارین آدین داشییان «نادر باخان» داغی‌نین آدین چکیر:

چونکو چین دیواری، دیوارینی بیلمیش نه‌دیر افشار،
هوس ائتمیش بو نگارخانه‌یه باش وورماغا سردار.
اودو نادر باخان آدیلا تانینمیشدیر او دیوار،
یاراشار بیر ائله دیوارا دئسن مخزن‌الاسرار،
بو نظامی کی اونون وار.
(ص۴۱)

همین بندین بیر بؤلومو «قوچاقلار» آدلانیر. بورادا او، آذر، بابک، جوانشیر، تورخان و کوراوغلو کیم ایگیرمی‌دن چوخ قوچاقدان آد آپاریر و «قارتال» داشینا چاتارکن، یئنه بابکی یاد ائدیر:

گؤروم بیر قایانین اوسته دایانمیش قوجا قارتال،
بابکین قارتالی بو اولمایا دورموش بئله بی‌حال؟

همین بؤلومده بابکین قاراقاشا آتین توصیف ائده‌رک آت گؤلونه اشاره ائدیر. بو اوچلو گؤل بابا مقصود داغی آیاقلاریندادیر! فسانه‌یه گؤره بابکین آتی ایلده بیر یول بو گؤلدن چیخار و داغلار قارا گئیرلر:

ایلده بیر یول قارا قاشقا گؤرونور بوردا دئییرلر،
قارا قاشقا کیمی داغلاردا او گون قارا گئییرلر،
غم، غم اوستونده یئییرلر.
آت گؤلوندن چیخیبان چؤره‌سینه بیر باخار آغلار،
کیشنه‌یه بیر سیرا گورگور بابا تک هئی چاخار آغلار.
هر بو اوچ قارداشی اؤز آغلاماسیلا یاخار آغلار،
بو گؤلون باغرینا اولدوز کیمی آخر آخار آغلار.
اوندا شیمشک شاخار آغلار.
(ص۴۵)

ایکینجی بندین سونوندا ساوالان داغی‌نین معدنی سولاریندان دا آد گئدیر.

اوچونجو بنده ایسه ساوالانین أن بؤیوک و بوروق بوروق اولان چایی قاراسویا حصر ائدیلمیشدیر. بورادا آذربایجان طبیعتی گؤزل بیر شاعیرانه دیل ایله وصف ائدیلر. بورادا «شه‌هر یوردو» آدلی بیر بؤلگه‌دن آد گئدیر. شاعیرجه بورادا بابکین شهیدلری دفن ائدیلمیشلر.

بئله حالدا یئنه طبعیم قوشونون فیکرینه قالدیم،
ناتوان حالدا جسارتلی کؤنولدن توان آلدیم.
یولومو خسته آیاقلا قاراسو سمتینه سالدیم،
گؤرمه‌گه اوو دره‌نی من ده قاناد چالدیم،
اوجالدیم.
(ص۵۰)

همین یئرده ساوالان قالالاریندا دا آد گئدیر بورادا بوینو یوغون، نودوز، چای قالا، قاه‌قاها، قالاجیق کیمی قالان توصیف ائدیلیر:

گؤزلریم چئوره‌یه باخدیقجا بوتون شکله ساتاشدی،
گؤردو شیروان درّه‌سیندن بو درّه حوسنوده باشدی.
بیر دؤشو بوینو یوغون، نودوز ایله کؤهنه یاناشدی.
(ص۵۲)

دؤردونجو بند محراب داشی آدلانیر. بو سیلدیریم داش أن اوجا ذیروه‌سیدیر و ساوالان گؤلونه باخیر. بو بنده عرفانی باخیش ایله ساوالانا یاناشمیش:

سلطانین خدمتینه یئتمه‌گه اهمال قویوران دیز،
قویام اوز صدق ایله محراب داشینا، من ده اولام بیز.
گؤرمه‌گه ذیروه‌سینی اولموش اوره‌ک جامی دا لبریز،
هر گؤزللیک کی گؤزومده گؤرونور گؤزده قویور ایز.
هر ایزی بیر یاراشیق‌دیر بوداغین، خاطره‌انگیز،
دئمه‌گه دیل داها عاجیز.

☼☼☼

گئجه کئچمیش یاریدان آختاریرام من هله یاری،
سالمیشام بیر ـ بیر آیاقدان او دیاری بو دیاری.
اولموشام داغ ـ داش اسیری گزیرم نازلی نیگاری،
یورولان حالدا آیاق، گؤز دولانیر سلطانان ساری،
یاردیم ایستیر آلا، باری.
(ص۵۷)

بو بندین سونونا قدەر همین حال و هوا واردیر.

ساوالان داغی دونیادا یگانه داغدیر کی باشیندا سو واردیر. شیخ عطارین شعرینده اوتوز قوش داغین باشیندا گؤلو گؤردولر. اونا گؤره حدس وورماق اولور کی عطارین قافدان قصدی ساوالان ایمیش. شاعیر بورادا همین موضوعا اشاره ائدیر:

هئی ریاضت چکیرم، هئی سالیرام سلطانی یاده،
من ده سیمرغ کیمی بلکه یئتم قافِ موراده،
چوخالیر رحمتی یول زحمتی اولدوقجا زیاده،
گئدیرم محضرینه چوخ دا فتاده، داها ساده!
سسلیرم سلطانی داده.
(ص۵۹)

شعرین سونوندا شاعیر، خاقانی ایله سسله‌شیر اوندان یاردیم آلاراق، اونون ساوالان حاققیندا یازدیغی قطعه‌نی تورکجه‌میزه قازاندیریر:

قلّه‌سی قبله‌دیر ابداله اؤزو اصلِ وصالدی،
خلقتا شأنیده او کعبه کیمی قطبِ کمالدی.
کعبه گئیمیش یاشیلین! کیم نه‌دن اؤترو، بو سئوال‌دی؟
گئییب احرام لباسین اگینه او کی کعبه‌ی حالدی.
(ص۶۲)

بو بؤلومدن سونرا، ساوالان حاققیندا اولان آتالار سؤزلرینی نظمه چکیر.(ص۶۴)

اثرین سونو ایسته‌ک آدلانیر و بئله بیتیر:

گوللەنیب گول کیمی گولسونله بوتون قونچا دوداقلار،
یئنه یانسین کور اوجاقلار،
یاشاسین فخر ایله ساغلار.
(ص۶۶)

اثرین سونوندا ۳۰صحیفه ایضاحاتدان قاباق، (ساوالان حاققیندا ائل دیلیندن بایاتیلار) عنوانی ایله ۱۸ گرایلی و ۴۹ بایاتی گتیرمیشدیر.(۷۵-۸۱) شاعیر ساوالانا بیر معبود کیمی باخیر، اونو اولدوغو کیمی وصف ائدیر، اوندان هئچ بیر شئی اسیرگه‌میر. بورادا ساوالانی بیرلیگه چاغیران داغ کیمی اوندان استمداد ائدیر.

او شعرین اؤلچوسونو شهریارین سهندیه‌سیندن آلمیشدیر. فرقی بودور کی شهریارین سهندیه‌سی خیالی و رومانتیک بیر منظومه‌دیر، مغانین ایسه منظومه‌سی مستند و گئرچک بیر شعردیر.

«ساوالان منظومه‌سی» بیر کره ۱۳۶۸ نجی ایلده مستقل حالدا تبریزده ۱۲۰ صحیفه ده نشر اولموشدور و ایکینجی دفعه شاعیرین ۶۰۰ صحیفه‌لیک «پیر و مغان» آدلی شعر مجموعه‌سینه سالینمیشدیر.

پیر و مغان کیتابینا، ساوالان منظومه‌سیندن علاوه ۱۳۰ صحیفه‌لیک بابک منظومه‌سی سالینمیشدیر. همین منظومه‌نین قیرخا یاخین ایضاحات بؤلومو واردیر.

«بابک منظومه‌سی» ایکی اؤلچوده یارانمیشدیر. بیرینجی (۴-۴)، ایکینجی‌سی ایسه (۶+۵) اؤلچوسودور.

بئله کی اورتالاما اولاراق هر اؤلچوده ایگیرمی‌یه یاخین مصراع واردیر و هئی بیر - بیری‌نین یئرلرین عوض ائدیرلر. (۴+۴) اؤلچولو بؤلوملرده، شاعیر اصلینده تاریخ واقیعه‌لره اشاره ائتمگه چالیشیر:

قادسیه تهلکه‌سی،

چال ـ چارپازین داغلارینی،
«نهاوند»ین داغلاریندان،
آغنادیبدیر ائل کؤکسونه.
(ص۱۲۶)

(۵-۶) اؤلچوسونده ایسه شاعیر آرمانلار و ایده-آللارینی دیله گتیرمیشدیر:

گوندوزله گئجه‌نین آرالیغیندا،
اوجا بیر حصار وار، گؤزلر گؤرمزین!
اونوچون پئی آچیب، دووارسالانلار،
عواملار قولودور...
ظالیملر، یولو.
(ص۱۲۷)

شاعیر آرا ـ سیرا سؤزلرینی قیریر و زمان حاکمیلرینه اعتراض ائده‌رک بعضی دردلری بیان ائدیر:

آغیر بیر ائللین،
ایسته‌کی ـ فیکری،
کؤهنه دگیرمانین انگی آلتیندا،
پادار، دارتیلیر.
و گؤزلر یاشیلا، توتونولور خمیر،
آجیییر اوره‌کله بیرگه دیلکلر!
گونده یوز یول،
قارا آغیت،
قول آچدیقدا تابیتا،
هئی،
جهنّمده یاشادیرلار بهشت آدین،
آد ـ یادیلار،
آغلادیرلار، سؤز ائولادین.
(ص۱۳۳و۱۳۴)

شاعیر بورادا صحیفه‌لر باشیندا گونونه‌ده اشاره ائده‌رک تاریخ یازمیشدیر. میثال اوچون ۱۴۲ ـ نجی صحیفه‌نین باشیندا (۶۲/۲/۲۵) تاریخی واردیر. بو صحیفه ده همین گونون اولاییشا اشاره ائدیر.

همین یئرده (۷۱/۴/۲۲) تاریخلی ۱۴۴ ـ نجو صحیفه‌ده قاراباغ حادثه‌سینه اشاره اولاراق دئییر:

کؤکسوموز، باغلیق قارا داغ،
کؤکسونوز، داغلیق قاراباغ،
اوره‌گیمیز، سئوگی دولو خزر،
آراز ـ آرپاچایی ـ کور ـ قاراسو،
داماریمیز.
گؤز یاشلاری،
آرالیقدا، دووواریمیز،
دریلندیرمی؟ گؤزوموز، گؤزونوزدن؟!
بیزده یاشام،
گوندوز ـ آخشام،
بیر کلمه‌دیر.
(ص۱۴۴)

شاعیر مغان کیتابی‌نین ایکینجی حصه‌سینه غزللر (ص ۲۹۳ - ۴۴۶) و سربست شعرلر (ص ۴۵۵-۵۹۴) بؤلومونده آرتیرمیشدیر.

شاعیرین غزللری‌نین عرفانی حال و هواسی اولماسینا باخمایاراق، باخیشلاری گئرچکچی بیر باخیشدیر. بورادا ابزار، عرفان ابزاریدیر ولاکین محتوا باشقادیر.

او لعله دوداغین یئتیرن ساغری نئیلیر،
باشین آیاغیندا ایتیرن تن سری نئیلیر.
بیر باخمادا اوخلار او کمانلارکی اوخلار،
شیمشک کسه‌ر او قاشلاریلا خنجری نئیلیر؟!
(ص۳۵۵)

چالیش آی قلم! گز کؤنول اسراریندا،
ایچیمده ایتیب باتماسین آختاریشلار.
گؤروش اؤزلوگونله، قونوش سؤزلوگونله،
سنی، منده «انّنی أن الله» تانیشلار.
(ص۴۱۴)

اونون غزللری ۸ بئیته یاخیندیر. غزللر آراسیندا ملّی مضمونلو غزللرده واردیر.

اولوم غریب ائل ایچره هارام وار هارا گئدیم،
یادلار الینده چوخدا چارام وار هار گئدیم؟!
یالقیزلیغیملا من یاناشیب خلوت ائتمیشم،
یاردان ساری، اوره‌کده یارام وار هارا گئدیم؟!
اسکیلمز، اسگی دردلریمین ائشمه آتشین،
چیخماز اگینده کؤهنه قارام وار هارا گئدیم؟!
(ص۳۴۶)

دردین آخر یوراجاقدیر منی بیر گون سانکی،
منی مندن ائده‌جک جبریله سورگون سانکی.
آیریلیقدان اوره‌گین نایی نوای اوسته گزیر،
چالیر او شور و عشیراندا همایون سانکی.
عشق دارتینمادا، دارتیلماغا سسلیر ائلینی،
بو ده‌گیرماندا دئمک اولمالییق اون سانکی.
(ص۳۳۷)

شاعیرین اجتماعی مضمونلو غزللری اویناقدیر:

آغلایانلار حسرتیندن «سربداران» لار دیلار،
داغلایانلار کؤنلونو، حوسنونده حیرانلاردیلار.
چاغلایانلار عشقینی دللرده دیلسیزلردیلر،
باغلایانلار زولفونه کؤنلو، پریشانلاردیلار.
(ص۴۳۶)

غزللر بؤلومونده سونرا سربست شعرلر بؤلومو گلیر.

اونون سربست شعرلرینده عمومیتله طبیعتدن ایلهام آلینمیشدیر.

چوبانین نئی چالماغی(۴۵۸)، هؤرومجه‌گین تؤز توخماغی (۴۵۹)، ایلدیرم (۴۷۷)، انارین بیر پارچاسی (۴۸۰) شلاله و آبشار (۴۸۲)، آغاج قوردو (۴۸۳) جهره (۴۸۴)، شاعیره ایلهام قاینا‌غی اولموشدور.

اونون گؤزوندن هئچ نه یاییلمیر. میثال اوچون داشین قولاغیندا بیتن شیپوری گول(۴۸۶)، کپه‌نه‌گیلن چیچک ایله معاشیقه‌سی (۴۸۷)، آیین هیلالی (۴۹۳)، گونه‌باخان(۴۹۶)، آغاج‌دان(۴۹۹). سربست شعرلر ایچینده دؤرد بئش میصراعلیقلارین واردیر.(۴۹۶)

بعضا اوبا کؤچنده، خصوصیله یاشلیلار، یولدا دوروب چؤنوب یایلاغا، اوجاق یئرلرینه باخارلار، بونو نه گؤزل‌جه‌سینه تصویر ائدیر:

اوبا کؤچوب...
یایلاغیندا، گؤزو قالیب!
اویماغلاردا،
ـ اوجاق اوجاق،
اوره‌کلرین کؤزو قالیب.
(۵۰۱)

یاغیشا دوشمه‌گین گؤزل تصویری:
من قاچیرام، یاغیش توتور!
قاتیشیرام، سئل ـ سو ایله،
داغ باشیندا،
تمیز ـ تمیز،
باغلاشیریق ـ یوللاشیریق،

بو زنجیرین بیر اوجومن،
بیری دنیز!
(ص۵۱۴)

شاعیرین چاپا حاضیرلانان (وارلیق توپلوسو) آدلی بیر باشقا شعر مجموعه‌سی ده واردیر. بو مجموعه دؤرد دفتردن عیبارتدیر:

۱. غزللر
۲. قوشمالار و دؤردلوکلر(۱۰۱صحیفه)
۳. وارلیق منظومه‌سی
۴. سربست شعرلر

شاعیرین قوشمالاریندان یئنی‌لیک و سربست قوخوسو دویولماقدادیر. قوشمالارین موضوعو عمومیتله اجتماعی موضوعلاردیر.

فلسفی وارلیق منظومه‌سینده شاعیر بوتون وارلیغی، تانری حساب ائدیر. بوردا ۶۰ بند شعر قوشموشدور و نتیجه اولاردان دئییر:

منسیز کیمسن!؟
یاییق بیر وار،
عادت اوزره بیر دوغولوش،
یاری، یاز ـ یای،
یاری، گوز ـ قیش.
سنسیز کیمم؟!
اؤزدن سوروش،
ضمیریمده، نه ضمیرم نه ده بیر آد،
زامانلارا، قات وئرمزین، یوخسا،
فعلم،
آییق ـ سایییق، عاشیق وجود،
وارلیق ایچره اؤز ضمیریم.
ساز اته‌گینده،
یاز آغزیندا،
عشقه دوغرو،
بوغازلانمیش مزامیریم،
کئشماکئشلی جان عطشیم،
آلاز ـ آلاز، بیر تالازدیر،
آلاجاغیم ـ اولاجاغیم، سنده،
ـ سورگون ـ
یئونلرینله، لاپ تارازدیر.
(ص۱۹۲)

سون اولاراق قئید ائتمه‌لییم کی شاعیر موغانین چاغداش آذربایجان شعرینده اؤزونه مخصوص دست خطی و شیوه‌سی واردیر. اونون دیلی دویغولو و رومانتیک اوسلوبلو اولسادا. مضمونلاری سیاسی و اجتماعی حادثه‌لردن آلینمیشدیر. اونون یارادیجیلیغی حیاتین اؤزولوندن قاینانیر و حیات کیمی ده آخارلی و شفافدیر.

قاراداغ

ادبیاتیندان سئچمه‌لر

اوستاد حسین دوستی

آشیق قوربانی

ساز و سؤز اوستادی – آشیق قوربانی – شاه اسماعیل ختائی (صفوی)نین، معاصری اولوب و اونون تولد تاریخین ۱۴۷۷- نجی میلادی ایلینه تخمین ووررللار. قوربانی‌نین آنادان اولان یئری، آراز قیراغیندا، قاراداغین خداآفرین ماحالینین، «دیری» کندی‌دی.

قوربانی، بو کنده بویا باشا چاتمیش، بورادا تحصیل و بوتا آلمیشدیر و بیر بویوک آشیق و شاعیر مقامین تاپمیشدیر. دفعه‌لرله شاه اسماعیل ختائی‌نن گوروشوب و اونا شعرلر یازیب.

بنؤشه‌نی

باشینا دؤندویوم، آی قشنگ پری
عادت‌دیر دره‌للر یاز بنؤشه‌نی.
آغ نازیک اللره‌در، دسته باغلا
تر بوخاق آلتیندا دوز بنؤشه‌نی.

تانری سنی خوش جمالا – یئتیرمیش
سنی گؤرن عاشیق عاغلین ایتیرمیش
ملک‌لرمی درمیش، گؤی‌دن گتیرمیش
حیئیف‌کی دریبلر، آز بنؤشه‌نی

باشینا دؤندویوم باغا گل باغا
اوگؤزل حوسنوندن باغا نوریاغا
دسته – دسته دریب تاخار بوخاغا
بنؤشه قیز ای‌لر، قیز بنؤشه‌نی

سحر اولجاق شئیدا بولبول اوخوشدو
حکم اولوندو سلیمانلار یئریشدی
سرت قیش گلدی، گولون واختی سووشدو
داها ایله‌میریک بیز بنؤشه‌نی.

«قوربانی» دئر:کونلوم بوندان سایری‌دیر
نه ائتمیشم یاریم مندن آیری‌دیر؟
آیریلیق می چکیب بوینو اَیری‌دیر؟
هئچ یرده گورمه‌دیم دوز بنؤشه‌نی!

منیم

مورشود کامیلیم، شیخ اوغلو شاهیم
بیر عرضیم وار قوللوغونا، شاه! منیم
عزیز باشین اوچون اوخویازیمی
آگاه اول حالیمدان، قیبله‌گاه منیم.

درین – درین دریالاری بویلادی
خنجر آلیب قارا باغریم پئیلدی
اوغلو اولموش وزیر قضا ائیلدی
گئتمز داماغیمدان دود – آه منیم.

شاعیر اولان درسین آلار پیریندن
باش آچمادیم سئیراغیبین سیرّیندن
قولوباغلی کئچدیم خودافرین‌دن
اوزوم گولمز، هئچ آچیلماز، آه منیم!

«قوربانی»دئر: باهار اولور گلیر یاز
گؤللرده اوزوشور اؤردک ایله غاز
سریم تولّی‌دیر، اوزوم پای‌انداز
یوخدی بوندان غیری بیر ماتاه منیم!

گوله – گوله

گیردیم یارین باغچاسینا
دئدیم دردیم گوله – گوله
من اونا ائله موشتاقام
نئجه بولبول گوله – گوله

ناشی باغبان ساتما گولو
حرامدی آغچاسی – پولو
کوسدوردون شیئدا بولبولو
داها گلمز گوله – گوله

«قوربانی»ام ائرممیشم
یار قصرینه گیرممیشم
بئله جللاد گؤرممیشم
آلدی جانیم گوله – گوله!

اولا

فلک سنلن ووروشماغا بیر قابیل مئیدان اولا
توت الیمی، فرصت سنین، کاش بئله احسان اولا
گئتمیش ایدیم مورشودومه، دردیمه دوا قیلا
من نه بیلیم، من گلینجه خاک ایله یکسان اولا.

او شاهین کلمهٔ – کلامین ذکر ائتمک گره‌ک
تابوتو سرو آغاجیندان، کفنی یارپاق گره‌ک
تئز یویون، تئز گؤتورون کی، مزارا چاتماق گره‌ک
بار الاهیم، نئجه قییدین بیر بئله جوان اوله!؟

ای کؤنلوم، گئیگیلن قارانی، خندان ائیلمه
بار الاهی، بؤیوک خاندانی ویران ائیلمه!
حق تعالی‌دان صدا گلدی: قوربانی، چوخ غم یئمه!
هئچ اولابیلمز خاندانی – شاهی ویران اولا!

دلبر

دوروب دولانیم باشینا
عاشیقیندن کوسه‌ن دلبر!
گؤزلرینی دیک گؤزومه
نه من دینیم، نه سن دلبر!

اوجا قددین زبرجددی
نه دئسن جانه منّت‌دی
ائل کؤچوب اؤلکه خلوت‌دی
آل جانیمی بوتن، دلبر.

ایتیرمیشم مارالیمی
بیر سینه‌سی یارالیمی
گونوز صبر و قرالیمی
گئجه یوخوم کَسَن دلبر.

«قوربانی» اؤزونه بَی‌دی
یار حسرتی قددین اَیدی
نه دئدیم خَطرینه دَیدی؟
بو من دیلبر، بو سن دلبر!

«آیریلیق»

دوران داغلار، سیزله همدرد اولمارام
داغلار! اسیر گه‌دیز قاری‌دا مندن!
سئیراغیبین طعنه – طعنه سؤزلری
ووردو، جودا سالدی یاری‌دا مندن.

بو کؤینگین بو یاخاسی، بو باغی
بو سینه‌مین بو دویونو، بو داغی
باغبان ایدیم، من بجه‌ردیم بو باغی
باغبان اسیر گه‌دی ناری‌دا مندن.

بو دونیا دئدییین بیر بوش الک‌دی
حقّین مین بیر آدی، دیلده گره‌ک‌دی
«قوربانی» دئر: چرخی دؤنموش فلک‌دی
جبرایله آیریلدی پری‌ده مندن!

ساری آشیق

«بایاتی» استادی بؤیوک آشیق و شاعیر، میلادی ۱۷اینجی عصر (قمری ایلی‌نین ۱۲اینجی عصری – صفوی‌لر حکومتی زمانیندا) اهرین یاخینیندا بیر کتده، دونیایه گلیب. بو «حاقّ آشیغی» آذربایجان ادبیاتینین گورکملی شخصیتلریندن اولوب و چوخلی شاعر و بایاتی یازانلار اوندان، الهام آلیب‌لار.

ساری آشیغی آذربایجان ادبیاتیندا، عاشق علسگرله مقایسه ائله‌مک اولار. نئجه‌کی آشیق علسگر، قوشما شعرین نماینده‌سی تانینیر، ساری آشیق‌دا، «بایاتی» قالیبینین، باشچیسی اولور.

ساری عاشیغین، بایاتیلاری، اوقده‌ر، گوزه‌ل، معنالی، آخیجی، اوره‌که یاتاندی کی، ایللر بویی دیللر ازبری اولوب تویدا، یاسدا، چیخیشلاردا و . . . او بایاتی‌لار مجلس‌لرین یاراشیغی اولموشلار.

ساری عاشیغین، بایاتیدان سورا، «قوشما»لاری دا شعر عالمینده بؤیوک یئری وار. بو حق عاشیغینین، قبری زنگه‌زورمحالیندا، «گوله بورت» کندینده واقع اولوب. ساری عاشیغین بایاتی و شعرلری، اوره‌ک سئوگیسی «یاخشی» آدلی بیر قیزا یازیلیب.

ساری عاشیغین اثرلریندن نمونه:

۱- بایاتی‌لار

گوزه‌ل الله گول الله
قول بنده‌نه گول الله
من کی حاقّ عاشیغی‌یام
لا اله الا الله

من عاشیق یاسمن‌سیز
باغلاریز یاسمن‌سیز
من اولدوم گوله حسرت
گولشنسیز، یاسمن‌سیز
من عاشیق قالا یئری
بورج اوستو، قالا یئری
قیامت اؤگون اؤلار
یار گئده، قالا یئری

عاشیق باشینا باغلار
زولفون باشینا باغلار
بولبول اولدی گول سولدو
قالدی باشینا باغلار

عاشیق ترسینه قویون
یویون ترسینه قویون
«یاخشی» نین قیبله‌سینه
منی ترسینه قویون

من عاشیغام وار دردیم
یوخ درمانیم وار دردیم
گول اکه‌نلر گول دردی
من گول اکدیم خار دردیم

۲- جیناس بایاتی‌لار

عاشیغام سالماسادا
خویادا سالماسادا
یار دردین گیزلینده چک
عالمه سالما صادا

عاشیق دئیر یارقانا
سالدی من یار قانا
لاچین قوغموش بیر قوشام
سیغینمیشام یار قانا

من عاشیق گولوستانا
یار چکر گولوستانا
قورخورام یاغیش یاغا
قوینوندا گول ایسلانا

من عاشیغام گول گوله
گول آچیلا گول گوله
یاخاوا گول تاخیبسان
یاپیشیبدی گول گوله

عاشیق دئیر اویانمیر
یار غفلتدن اویانمیر
ایکیمیزده اؤدداییق
من یانیرام، او یانمیر

گورونن یار داغی‌دی
سینه‌مده یار داغی‌دی
غم لشکرین اوستومده‌ن
داغیتسا، یار داغیدی

۳- قوشما

آیاخشی

شیکار ائدیب توتدوم بیر شاه ترلان
سن ائتدین عاغلیمی زایل، آیاخشی
سنی سئوه‌ن کئچر جان و سریندن
اولار جامالینا مایل، آیاخشی!

محبتی اولان ایستر سازینی
من چکرم هر دم سنین نازینی
شمس و قمر کیمی گؤرکز اوزونو
گون تکی عالمه یاییل، آ یاخشی!

قاشلارین بیر اوخدو، کیپریگین آلماز
هارامدان اوخلاسان، اورام ساغالماز
گئدر بو گوزه‌للیک سنه‌ده قالماز
اگر چی سرخوششسان آییل، آیاخشی!

منی سنه عاشیق ائتدی یاراداان
سَیراغیبی حاق گوتورسون آرادان
ایسته‌ییرسن خبر توتگیل ساراداان
یوللارییندا منم ییل، آیاخشی!

گلمه‌دین

وعده وئریب منه گللم دئمیشدین
گوزوم قالدی انتظاردا گلمه‌دین
سنسیز منیم آغلاماقدی مونیسیم
منصورکیمی قالدیم داردا، گلمه‌دین

الیف قددیم اَیدی هجران ملالی
نئجه خم ائیله‌میش قاشین هیلالی
سالدی منی غمه زولفون خیالی
منی قویدون اشکباردا، گلمه‌دین

من ائله عاشیقم، ای وعده خیلاف
نیزهٔ آهیمدان چرخ اولار شیکاف
بئله اولار، آی بی موروت، نانصاف؟
گئتدی الدن ایختیاردا، گلمه‌دین

☼☼☼

نباتی، سید ابوالقاسم

سید ابوالقاسم، «خان چوبان» و «مجنونشاه» لقبی‌له مشهور اولان بؤیوک شاعر، ۱۲۱۵ هـ‌ق (۱۱۷۹ ش / ۱۸۰۰ م) تاریخینده قاراداغین «اوشتوبون» کندینده آنادان اولوب و ۱۲۶۲ هـ‌ق (۱۲۳۰ ش / ۱۸۵۲ م) تاریخینده همان یرده وفات ایدیب و اورادا دفن اولونوبدور.

نباتی تورکجه، عربجه و فارسی شعرلر یازیب و اونون شعرلری اوره‌کلرده نفوذ ایدیب، خلقین دیلی‌نین ازبری اولموش.

سید ابوالقاسیم نباتی، آذربایجان تورکلرینین «خواجه شمس الدین حافیظی» و «شمس تبریزی» سی و بعضی مقاملاردا «مولانا جلال الدین مولوی» سی‌دی. نباتی بیر بؤیوک شاعر و عارف‌کیمی، آذربایجان ادبیاتیندا، اوزونه بؤیوک یئر آچیبدیر. اونون دیوانینی مکمل شکیلده اوستادیمیز دکتر ح. م. صدیق نشر ائتمیشلر. بیز آشاغیداکی شعرلری بو چاپدان سئچمیشیک:

۱- غزل

(۱)

نیسبت سنه ای شوخ! زولیخا اولابیلمز،
بو عیشوه‌ده، بو غمزه‌ده، لیلا اولابیلمز!
آهوی ختَن‌سندن آلیب طرز نیگاهی،
گولبرگِ لبین تک گول حمرا اولابیلمز.
ائتمم گؤزونو نرگیز شهلایه برابر،
زولفِ سیهین تک شبِ یلدا اولابیلمز.
جان نقدینه بیر بوسه کرم قیل سنی تانری،
داهی دئمه: «اَل چک‌کی بو سئودا اولابیلمز!»
مندن سنه عجز ائیله‌مک اولسون گئجه – گوندوز،
سندن منه هی نازکی: «حاشا! اولابیلمز!»
بس‌کی منی گورجک، منه وحشی‌کیمی باخدین،
ایندی داهی مجنون منه همتا اولابیلمز.
چوخ عشقه دوشن عاشق بیچاره‌نی گوردوم
هئچ بیری «نباتی» کیمی شئیدا اولابیلمز.

(۲)

اولدو کؤنلوم یئنه بیر زولف چلیپا دلیسی،
دوشدو زنجیره نه خوش یئرده بو سئودا دلیسی.
عوروعوریان، باش آچیق، أوز چئویریب دریایه،
قویدو مجنونو یاری یولدا بو صحرا دلیسی.
عاشیق سوخته‌دیر، بولبول شئیداکی دگیل
کی اولوبدور دئیه‌سن بیر گول حمرا دلیسی!
رَبِّ اَرنی دی‌یه‌نین ذکری دونوب موسایه،
دشت ایمنده اولوب نور تجلّی دلیسی.
دئمه فرهادیله مجنون دلیدیر، بیر بری باخ،
بیری شیرین دلیسیدیر، بیری لیلا دلیسی!
کونج وحدتده تباه اولدو عزیز عؤمروم، حیف!
اولمادی یار منه بیر بوت زیبا دلیسی.
خوشلاییبدیر گؤره‌سن هانسی مزارستانی،
دئیین اول زاهیده: ای بیر کؤکه حالوا دلیسی.
باشینی آز یئره دؤی، دنگ صیفت، ای حیوان!
آلمادی جنّتی بیر آرپایا مولا دلیسی
گول آیاغیندا سحر واختی ییخیلمیشدیم مست،
بیری سسلندی‌کی: ای بیر گول رعنا دلیسی!
بیر آییل، گؤرکی «نباتی» نئجه اوراد ائیلر؟
نه یاتیبسان بئله؟ ای بیر گؤزو شهلا دلیسی!

۲- قوشما

صبا مندن سؤیله او گؤلعذاره:
بولبول گولوستانا گلسین، گلمه‌سین؟
بو هجران دوشگونو، ایللر خسته‌سی،
قاپینا درمانا گلسین، گلمه‌سین؟

من قوربانی اولوم عنبر تئللرین
غنچه دوداقلارین، پوسته دیللرین
او لاله روخسارین، مشکین خاللارین
اودونا پروانه گلسین، گلمه‌سین.

گوزوم چوخ حسرتدیر خومار گؤزونه،
گونش جمالینا، شکر سؤزونه
اوتانیزام، نئجه دیئیم أوزونه،
دردین خسته جانا گلسین، گلمه‌سین؟

دولاشدیر بوینوما شمشاد قولونو،
قوجاقلاییم، قوجوم اینجه بئلینی.
لعل لبین أمیم، سوروم دیلینی،
ایستر ألی جانا گلسین، گلمه‌سین!

«نباتی» ایستمز سنسیز دونیانی،
عزّتی، حورمتی، شوکتی، شأنی،
بیر زادا قالمایبب داها گومانی،
بوباش، او مئیدانا گلسین، گلمه‌سین؟

۳- بئشلیک

گئت دولانگیلن، خامسن هنوز،
پوخته اولماغا چوخ سفر گرک.
مرغِ قاف ایله همزبان اولوب،
دؤوره وورماغا بال و پر گرک.

کوه عشقه گل، گئتمه بی‌دلیل،
غول دنگ تک دوشمه چؤللره.
تاکی سالیکه رهنمون اولا،
خیضر ره‌کیمی راهبر گرک.

یوخ، یالان دئدیم، هرزه سؤیله‌دیم
واضحین دیئیم، دوغرو سؤیله‌ییم:
حقّه عارفی و اصیل ائتمگه،
بیر دوداقلاری گول شکر گرک.

زولفی عنبرین، خالی نازنین
غنچه تک دهان، قاشی جان‌سیتان
شاه گولروخان، ماه بی‌قرین
نسترن کیمی سیمبر گرک.

لاله تک أوزو آل یاناق اولا،
تازه گول‌کیمی تر بوخاق اولا.
آغ آیاز أوزو آیدان آغ اولا،
قاشلاری اونا هم سپر گرک.

همعنان اولا مهر و مار ایله
همزبان اولا نور و نار ایله
زولفو بحث ائده شاهمار ایله
گنج سینه‌سی پرگؤوهر گرک.

حقّه آشینا، خلقدن جدا،
ائیله‌میش اولا نفی ماسوا.
ترک ائده بوتون یاردان ادا
اول مسیح تک بی‌پدر گرک.

قویگیلن قدم دیره لاجرم،
نقش بوتدا گؤر سرّ وحدتی
بو چگونه‌دن واقیف اولماغا،
بیر جنون حق، مرد أر گرک.

آز دانیشگیلن، اولگیلن خموش،
ائتمه عالمه سرّ عشقی فاش.
بوردا دورما چوخ، کئچ بو ورطه‌دن،
بو مقوله سؤز، مختصر گرک.

منع قیلمایین چوخ‌دا زاهیدی،
عذری وار اونون، عاشیق اولمایب.
او عبث یئره خلق اولونمایب،
باغبانا بیر کلّه خر گرک.

جدّ و جهد قیل، عارف اول، گوزوم،
علم عشقدن اولما بی نصیب.
جوم بو بحری بیر، تاپ او گؤوهری،
«عاشیقم» دئین ترک سر گرک.

راه پرخطر، بخت واژگون،
زولف یار تک شب سیاهگون.
ایندی غیئبدن خان چوبانییه،
نخلِ طوردان بیر شرر گرک.

هر خسیسه گل، ائتمه التجاء
اولماز اؤزگه‌دن حاجتین روا
موشکول آچماغا شاه لافَتی
عنتر اؤلدورن شیر نر گرک

بو جواهیرین یوخدو قیمتی
آچگیلن گوزوم، یاخشی سئیرقیل
هر بیری ده‌یر چین خراجینا
موفته وئرمرم، سیم وزر گرک.

بیر گوزل جوان ایسترم، همان
کیم بو سؤزلری ایئله‌سین روان
هاردادیر دئسین بیر شکر زبان
کیم بو سؤز منه عامی تر گرک

ساقی! گل منی جام عشقدن
بیر کرم قیلیب اؤیله مست قیل
تا دئسینله خلق: لال اوتورماغا
بو «نباتی» تک بخته ور گرک.

۴- روباعی

ساقی بو قدم خیالدان حاصیل نه؟
بو رنج غم و ملالدان حاصیل نه؟
دور، باده گتیر گردشه، بیر جام یئریت
بو بیهده قیل و قالدان حاصیل نه؟

ساقی! ایشیمیز ناله و افغان اولدو
زولفون کیمی حالیمیز پریشان اولدو
قویدون یئره جامی، بیزده‌ن أوز دؤندردین
بیر بوسه دیک وئر بیزه سن، قان اولدو!

آشیق علی کلئیبرلی

آشیق علی کلئیبرلی، بعضاده مُوللا علی کلئیبری بعضاده عاشق علی اَهَرلی و یا قاراجاداغی، قره‌داغین «کلئیبر» ماحالیندا دونیایا گؤز آچدی. سونرالار «شوشا» شه‌هه‌رینه گئدیر و اورادا ساکین اولور. گؤرکملی شاعیر، «موللا پناه واقف» ایله هم‌عصر اولوب و اونلان موناظیره‌لر ائدیب.

آشیق علی‌نین، گؤزه‌ل غزل، قوشما، گرایلی و موستزادلاری وار و بیر نئچه داستان اونون آدینا باغلانیب: «علی ورافی ناغیلی»، «علی و لیلی خانیم ناغیلی».

پایین وار

باشینا دولانیم گئده‌ن سلاطین
گوزه‌للیکده امه‌یین وار، سایین وار.
صوراحی گرده‌نین، گؤزه‌ل قامتین
اینانمیرام گؤزللیکده تایین وار.

سنه قوربان اولوم چئشمی پیاله
منی سالدین فیکره – ذیکره – خیاله
لبین شهد و شکر، یاناغین لاله
خودام وئریب، گؤزه‌للیکده پایین وار.

من آشیق «علی»یم باغیندا بولبول
دریب سوسن‌لرین، سرئیدیم سونبول
قویما کوسسون بولبولوندن قیزیل گول
صدان دوشوب بو جاهاندا هایین وار.

ساغ یئری

بویو بسته، لبی قونچه سلاطین
قوینون ایچی، جنّت یئری، باغ یئری
بیر عیشوه ائیله‌دین آلدین جانیمی
هئچ قویمادین جسدیمده ساغ یئری

خاللارین گؤزه‌لدیر یاقوت، یمندن
بیر نئچه خیاللار گئچیبدی مندن
ترلان قوش تک قیناق ووِرام مه‌مندن
قانی قاچار مودام قالار آغ یئری

عاشیق اولان بیلر عاشیق حالینی
قیسمت اولا، قوجام اینجه بئلینی
آزجایاندیر «کلئیبرلی علی» نی
بئله چکمه اوره‌ییمه داغ یئری.

نه دانلار بئله

ایقبالیم کج اولوب، باختیم یاتیبدی
یار منیم اوزومو، نه دانلار بئله؟
ایندی بیلدیم عؤمروم باشا چاتیبدی
چون همدمیم اولوب نادانلار بئله!

منی قضا توتوب، ایئلمه توهمت
عقلیم باشدان چاشیب، ائتمه مذمّت
بورج عقرب ده‌یم، گردیشیم ظولمت
آچیلمیر اوزومه، نه دانلار بئله.

«علی»یم آرتیبدی غم – آه و زاریم
کناردان دولانیر یاخین دوستلاریم
آخیر اوز دونده‌ردی وفالی یاریم
منیم بو دردیمی نه‌ده آنلار بئله!

هجران غمی

باد صبا مندن یارا دییه‌ر سن
اؤلدوم، بیل دردینی پونهان چکمکده‌ن
زولفون‌کیمی، واره – واره اینجه‌لدیم
گئجه – گوندوز، آه – فغان چکمکده‌ن

گل سنده، منیله دانیش حسابی
هَن‌ده‌ن، یوخ‌دان، سؤیله دوغرو جاوابی
بوندان آرتیق وئرمه منه عذابی
تابیم یوخدور غمِ هجران چکمکده‌ن

«علی» دئییر: بو ایشلره قوی مَحَل
من دئسه‌م دردیمی داغلار اولار حَل
اؤلونجه یاخانان، گؤتورمه‌ره‌م أل
اؤلوم یئیدی بو هیجری جان چکمکده‌ن

اولموشام
نه ساعاتدا گلدیم دونیا ائوینه
شوم سیتاره، باختی باغلی اولموشام.
طالعیم بَد، گونوم قارا، جفاکش
هجران ائولی، درد اوطاغلی اولموشام.

فلک قویمادی کی، بیرجه یاریام
گؤزوم آچدیم، گؤردوم اوزو قارایام
درد – موحنت، هجران – غم، سرداری‌یام
بو دونیادا درد سیغناغلی اولموشام

«علی»یم چوخ چکدیم درد و بلادان
غم أل گؤتورمه‌دی من موبتلادان
عالمی – ارواحدان، قالو بلادان
خون جییه‌رلی، قاراداغلی اولموشام.

یاردان آیریلانین
آی آغالار نئجه اولور
حالی، یاردان آیریلانین؟
آخیر دونور یاشیل اولور
آلی یاردان آیریلانین.

سوت آغزی، قایماق دوداغی
اَممه‌یه لَبین قایماغی
داغیلیر اولوس – اویماغی
ائلی، یاردان آیریلانین.

سوسن سوبنولوم اَییلیر
توتونوم عرشه چه‌کیلیر
اون دورد یاشیندا بوکولور
بئلی، یاردان آیریلانین.

بو بیر باده‌دیر ایچیلمز
مردی نامرده‌ن سئچیلمز
لال اولار، هرگیز آچیلماز
دیلی، یاردان آیریلانین.

سفر «علی» بولار ایمیش
پیمانه‌میز دولار ایمیش
قونچه ایکن سولار ایمیش
گولی، یاردان آیریلانین.

موستزاد
ای سَروِسَهی، سن گله‌لی سئیرله باغی
باش چکمه‌دی عرعر
چوخ عالی نسب‌لر اؤزونو سالدی آیاغه
قول اؤلدو صنوبر
بیر خالین اوچون، زولفونه چوخلار دولانیب دیر
تکجه منی بیلمه
بیر دانه اوچون، چوخ قوش اوزون سالدی دوزاغه
دام اولدو موسَخّر
سونبول اؤزونو، زولفونه بنزه‌تدی نیگاریم
گؤردوکی، خطادیر
داغلاردا یاتار، اوزوقارا، باشی آشاغه
قایغولو، موکَدّر
سن تک پری‌نین منزیلی ویرانه گرکدیر
یا چشمه‌لر اوستو
کؤنلوم کیمی ویرانه، گؤزوم کیمی بولاغه
گل ای پری پیکر!
دونیادان اگر گئتسه «علی» دار فنایه
زولفون هوسینده
رحمت یاغیشی تورپاغی‌نین اوستونه یاغه
قبری اولا عنبر

☼☼☼

قاصر اهری

آتاسی سلیم آخوندزاده، اهردەن، ایشلەمک ایچون، قافقازا گئدیر و میرزا اسماعیل ۱۸۰۵ م ایلده، «آغ داش» ولایتینده اولان «لکی» کندینده آنادان اولور. اسماعیل آنادان اولاندان سونرا، آتاسیلا بیرلیکده «شاماخی» یا، سورا آتا – باباسی‌نین وطنی اولان «اهر»ه مسافرت ائدیر. میرزا اسماعیل ایلک تحصیلاتینی «اهر»ده و مکمل تحصیلاتینی «تبریز»ده بیتیریب، و «لنکران»دا، شاعرلر مجلسی «فوج الفصحا»نی ۱۸۵۰.م تشکیل وئریب و اونون باشچیسی اولوبدیر.

قاصر اهری، آذربایجان طنزینین، پایه-گذارلاریندانی و ادبی اینقلاب باشیچیلاریندان سایبلر. اونون آثاری: غزل، قصیده، رباعی، قوشما، قطعه و داها ارزیشلی‌لری همان، طنزلر و هزللر دیلر.

میرزا اسماعیل بَی قاصر اهری ۱۹۰۰ م. ایلینده لنکران‌دا وفات ائدیب.

قاره پول

حلّال مشکلات جهان اولدو قاره پول
ایئلر ایکی دقیقه‌ده، مین درده چاره پول . . .
گاه نار اهلین ایسته‌سه نور اهلی ایئله‌یر
گه نور اهلینی سالی بیردمده ناره پول . . .
مکّه یولوندا صرف اولونور، گاه مدینه‌ده
گاهی شرابه خرج اولونور، گه قوماره پول . . .
بیر عیبی وارکی، چوخ متکبّردی بعضی تک
داییم اوزون چکر فقرادن کناره پول . . .
گه لنکرانده حاجی نصیره نصیب اؤلوب
زیده وئریب حصیر، سالیبدی حصاره پول . . .
گه بچۀ رعیتی ائلر او، کنده کدخدا
گه گونده ربّی اوغلونو هر گون بی‌یاره پول . . .

اسکیناس

ای بوت رعنای جهان اسکیناس
شاهید زیبای جهان اسکیناس
جیسمله روح و روان اسکیناس
راحت دل بهجت جان اسکیناس
وصفین ائدر شرح و بیان اسکیناس

نرم بدن، شوخ دل آرامسان
سرخ رخ و سبز و سیه فامسان
مکر زمان، فتنۀ ایامسان
حکمی روان صاحب احکامسان

جمله کونرللر قوشونا دامسان
بیزلره یوخ اوزگه‌لره رامسان
گاه نریمان، گهی سامسان
مرهم هر درد نهان اسکیناس

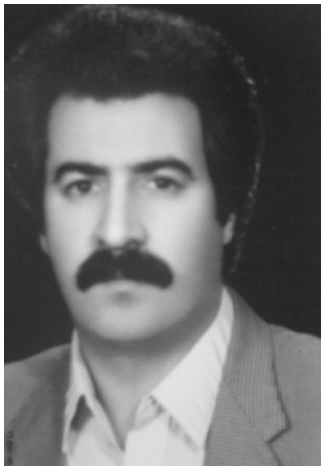
آراسیندا

گؤردوم یئنه جانانیمی جانان آراسیندا
گویاکی، دوروب حوری غیلمان آراسیندا
هر کیم گؤره اؤل قامتِ موزونی، دی‌یر کیم
بیر سروِ خوراماندی، گولوستان آراسیندا
اوخ تک قدِ دلجویی اولوب جانیما پیوند
نی نی بیر الیف‌دیر یازیلیب جان آراسیندا
گؤردوم گؤزونو، زولفِ سیاهیله، دئدیم بس
نرگیز آچیلیب سونبول و ریحان آراسیندا!
بیر ذرۀّ جامالیندان اولوب لیلی‌ده ظاهیر
مجنون یئری وار قالسا بیابان آراسیندا
معناده اؤنا جیلوه ائدیب عشقِ زولیخا
قویدو نئچه ایل یوسفی زیندانَ آراسیندا!
حوسن ایله‌سنه یوسف اولا بلکه برابر
وصف ایئله‌ییب آللاه اونی قورآن آراسیندا.
هر لاف ووران کیمسه‌نه، عاشیق اولابیلمز
عاشیق اودوکی جان وئره مئیدان آراسیندا
ای کاش اولا بو «قاصر» بیچاره مقصّر
محبوس اولا اول چاه زنخدان آراسیندا

آذربایجان قادینلاری

ارن قادینلارین پاشاسی

باقر رشادتی

سون باهار سویوغو، هامینی کیریخدیرسادا، منی آییتدی. شوبهه‌لنمه‌یین یاتمامیشدیم. تبریزلی شمس دئمیشکن: «یاتمیشدیم، آنجاق آییق. او سایاق کی، حلاج‌ایدی، آییق یاتمیش». بیرده گئجه‌لر یاتا بیلمه‌ین کیمسه، گوندوزلر نه سایاق یاتا بیله‌جک!؟ گوذرانین چتین‌لیی نئجه کار- کاسیبین یورغون گؤزلریندن یوخونو قاچیردیب، ائله‌جه ده منی قارشیلاییب!

گؤزه یاساق اولماز. گوذرانین چتین‌لیی بیر گرچک‌دیر کی، اورتوب باسیرا بیلمه‌ریک. گؤز یالان سؤیله‌مز، گؤردویونه اینانیب، سئوینیب گولر یا اینکی آجیشیب گؤینه‌یر!

تله‌سیک ایشه شئیطان قاریشار. صبیرلی اولسانیز دئیه‌جه‌یم اوزاق یئرین ساغلیغینی من گتیرمیشم. دوشونورم، اوره‌ییزده دئییرسینیز بو یازار دا باشقالار کیمی لاف وورور، بوش سؤز ساتیر! یوخسام کی، اوزاق یئرین ساغلیغینی گتیرن «آب حیات» دالیجا گئدر کیمسه‌دیر. او هله ده قارانلیقلاردان قاییدمایب!

صوبح آچیب گونش ایره‌لی گلدیکجه، گئجه گئری‌له‌نیب سحرین شئح مونجوغونون یارپاقدان زویوشمه‌سی کیمی زویوشوب ایشیقلیقدا، گؤزلردن گیزله‌نیب، اولو تانرییا طرف چکیریر.

کار- کاسیب ناهار یئییمی بوقچاسی قولتوغلاری آلتیندا بازارا ساری یؤنله‌نیب، ایکی یا اوچ عاباسی آرتیق اله گتیرمه‌یه تله‌سیرلر. تکجه بازار یوخ، بوتون ایشلر کساتلاشیب، هئچ بیر شخصین ایی یاشام اولدوزو پارلامیر!

ائرته چاغی، ار ائودن چیخاندا اهل و عیالی ایله ویداعلاشیر. گون باتانا آز قالمیش ائوه قاییتماغی تانری یانینداییر.

ساواش سئون بیر کس تاپیلماز. ساواش آجلیق، قیتلیق، اؤلوم- ایتیم گتیریب، زهله آپارار. اینسانلیغین کؤکون قورودار. تانری اوزونه آتش آچار!

اؤلوم یئنی بیر دوغوم، آخیرت آچیشقاسی، یاشامین لاپ اوجا نؤفتاسی، روحون آزادلانماسی، اینسانلارین یوخودان اویانماسی ها بئله تانری‌ایله قونوشلامالاری اولسادا، هئچ واخت گؤلوش گؤلو دوداقلاردا سووارماز!

اینسانلار آنجاق، بعضن ده، بعضی گؤزلم‌لره گؤره، ساواشین زوروندا قالارلار. آبری- حیالارین قوروماق اوچون، یئنیلمه‌یی بیلیب، دوشمن‌له قارشیلاشیب، جانیمیز ائلیمیزه، وطنیمیزه قوربان دئیه‌رک، دونیانین اوجو اوزونده سؤیله‌رک، حئیوانلاردان داها آرتیق قوربتی‌لر ایله قارشی- قارشییا دورارلار!

آذربایجانین ارزیشلی عؤمرونده، خئیلک اولایلار اوز وئریب و ان چوخ کره، قانلی گونلر گئچیب‌دیر.

«بابک»ین قییامی کی، هیجره‌تین ۲۰۱-نجی ایلیندن باشلانیب و ۲۲۰-نجی ایلینه قدر قاراداغ، آراز قیراغی، موغان چؤلو، طالیش مئشه‌لری و هابئله اردبیل، میشکین، ارشق و برزنه ناحیه‌لرینده داوام تاپیب و آخیرده اونون ایر اولماغی ایله سونا چاتمیشدی، سایا گلمه‌ز خورره میللرین یاخالانیب و اؤلمک‌لری، و ایتی اوچان شاهینلر خسته باخیجی سنین باشدان کئچمه‌سی گرچکدن تاریخ‌لر بزه‌یی حئسابلانا بیله‌ر.

سنبللر شه‌هری آدلانان، اون سککیز ماحال شانلی قاراداغ، آرازبار، هابئله مادقومونون گؤبه‌یی ساییلان «اهر» ویلایتی‌نین گؤزئی جهتینده یئرله‌شن «بذّ» قالاسی‌نین باشچیلیق و آغالیق ائده‌نی «اولو بابک»ین باشدانن کئچمه‌سی بیرینجی ایشارانتی‌دیر.

آل دونلولار قاباقجیلی و آذربایجانین ایگید اوغلو بابک، عاباسی خلیفه‌سی مامون دووروندا، اودلار یوردونون «اهر» شه‌هری‌نین گؤزیئینده‌کی، ایسلامدان قاباق «اوزانلار» دئییلرمیش و «میمد» منطقه‌سینه مشهورایمیش، عرب حوکومتی قارشی‌سیندا آیاغا قالخیب و آغیلاسیغمایان طرزیده، ایگیرمی ابله یاخین موباریزه آپاریب و «اسطوره‌وی حماسه» یارادیب، کاووس اوغلو حئیدر «افشین»ین الی ایله موعتصمین فئلینه اویوب، توتولوب، باغدا شه‌هرینه گؤندریلیب و نامردجه‌سینه شهید اولموشدور.

اونجه داغ دوشونده تؤره‌نیب سونرا ایتی اوچان شاهینلر خسته باخیجی‌سی ایله بویاباشا چاتمیش «بابک»ین کی، ایگیرمی ایکی ایللیک موباریزه‌سی دئمک «یئددی یولچولوق کئچمه چتین‌لیک‌لری» آدلانمیشدیر، یاشامی‌نین سون آنلاری، ده‌ده‌تورک‌لرین اصیل‌لیگین گؤزل وجهیده گؤسته‌ریب و ذاتی هوییتلرین ده آیدینلاشدیرمیشدیر.

قوللاری قلم اولموش، بوینو ووروولموش و روحسوز بدنی سامره‌ده ایپه چکیلمیش بابک، ظولومکار خلیفه قارشی‌سیندا رنگینین سارالماسین دویوب، اوزونو قانیله بویاییب دئمیشدیر:

«ناکیشی دوشمن قاباغیندا، قوچ ایگیدلر کیمی گرک دایانماق، فیکیرلشدیم قوللاریمین قلم اولماسیندان قان بدنیمدن سیزاجاق، قان سیزارکن رنگ- روحوم سولاجاق. اوزون قیرمیزیلیغی قانلاندیر. اولمییه آلچاق دوشمن خیال ائیلییه بابکین اوزونون رنگ آتماسی قورخودان‌دیر! خالق سئومز اصلان بابکین، تولکو قارشی‌سیندا، قورخو اؤره‌گینه یئر سالسین...»

ایکی دفعه یئر تیتره‌مه اثرینده تبریز ویران اولوب «۲۴۴هیجری ایل» و قیرخ میندن آرتیق اینسان ایسته‌نیلمز آلین یازیلارینا معروض قالیب و سویوق تورپاق اسیری اولموشدولار «۴۳۴هیجری ایل».

تبریزلی قطران دئمیشکن:

اوجا اولدو آلچاق، آلچاق اولدو اوجا
قوم دؤندو کوله، کول دؤندو قوما

صفوی شاهلاری دؤورونده آذربایجان خوصوصیله تبریزین باشیندان خئیلک فیرتانا و مئحنت سووشموشدو. دئمک مشایخلر، عوثمانی‌لاری کی، ایسلامین بؤیوک سولطانلارییندان ایدیلر. ناحاقسیزجاسینا ایران شاهلاری‌ایله دؤیوشه اوغرادیب و مینلرجه موسلیمان اؤلومونه باعیث اولموشدولار. «۹۰۴ ایل هیجرتدن کئچمیش».

رژی واقیعه‌سی کی، «تبریز بیرینجی‌لر شه‌هری»کیتابی‌نین یازاری رحمتلیک صمد سرداری‌نیا دئمیشکن، ایرانین یا خود آسیانین موعاصیر تاریخینده ان اونملی حادیثه‌سی، دئییشیک‌لیک نوقطه‌سی هم ده ایران میللتینین ایلک آیاغا قاخماغی باتی سؤمورمک قاباغیندا حئسابلانیب، «تنبه‌کی حرکتی آدلانیب»، ایران میللتینین بیرلیگینه باعیث اولوب، قانونون حاکیم اولماسینی ایره‌له‌دیب، سیاسی و توپلومسال آزادلیقلاریندا اورتایا قویوب سونوندا «مشروطیت اینقیلاب»ین ایزله‌ییب، تبریزین ایگید اهالیسی‌نین ایسته‌ر- ایسته‌مز یوکسه‌لیشی ایله یارارلی اولدو، آذربایجانین سر گؤز شتینده باشقا بیر آلین یازیسی‌دیر.

یئری وار دئییم کی، آلنی آچیق و غرور یارادان موحتشم دییار عزیز آذربایجان کی، تاریخ بویو هامی وطن ائللرینه گؤزل ایدیا و درین دویغو هدیه ائتمک ایله، همیشه ایران ادبییات و سیاستی‌نین ماوی گؤیونده پارلاق اولدوز کیمی ایشیق ساچیبدیر، شوهرتلی قادینلارا مالیک‌دیرکی، اونلار دا یئر دونیا اوزونون هر سویه‌سینده توکنمه‌ز ایز صاحیبی‌دیلر.

جانی بیلگم، عزیز آذربایجان غئیرتلی و قورخماز قادینلاریندان دیر کی، زینب پاشا و آیری دوستلاری‌ایله، مشروطه اینقیلابی‌نین دوغولوشوندا، حساس رول اوینایب قئیدسیز حوکمرانلارین قنیمی‌دیلر. حتتا اونلارین بیر قوروپ «کومیته زنان» عونوانیندا تبریزلی‌لره روا ائدیلن ظولمو، دونیادا آزاد یاشایان اینسانلارین قولاغینا یئتیریب و عوموم خالقین کؤمکچی دورماقلارینی آرزیلاییردیلار.

حاجی علویه خانیم

حاجی میرزه علی‌نین آروادی ایدی‌کی، مشروطه اینقیلابیندا، غربی شئی- مئی‌لرین حرام سانیماقدا، دیگر قادینلاری رهبرلیک ائله‌ییردی. او غربی شئی- شویلرین تبریزین خاتینلاری‌نین طرفیندن حرام سانیماغین بوجور آیدینلاشدیرمیشدیر:

بیر- بیگانه شئی‌لرین آلیش- وئریشی کساد اولار.

ایکی- مملیکتیمیزین اهالیسی‌نین مخاریجینده خئیلک فرق ایجاد اولار.

تبریزین موباحیثه مجلیس‌لری‌نین چوخو حاجی علویه خانیمین ائوینده تشکیل تاپارمیش.

زینب پاشا

تاریخلر بویو، ناحقدن سیتم آلتیندا یاشایان ایرانلی ارن قادینلارین قاباقجیل سایق آگاهلیق وئره‌نی زینب پاشادیر.

ارن قادینلارین پاشاسی- زینب پاشا- ۹۰- ۹۶ ایل بوندان قاباق سوکوت دامغاسین تاریخ

دوداغیندان گؤتوروب فئودالیزم قاندالین قیریب و ایلک دفعه تاریخده قیرخ نفر تبریزین قهرمان خاتینلارایله داخلی و خارجی ظولمکار قارشی‌سیندا یورولمادان دایانمیشدیر.

تبریزین بیر اسکی محله‌سینده دوغولان زینب پاشا کی، بی‌بی شاه زینب، زینب باجی دا شوهرت تاپمیشدیر. کندلی یوخسول شیخ سولئیمان قیزی ایدی‌کی، عموزین الدین محله‌سینده سایر کندلی‌لر کیمی چوخ چتین‌لیکده گؤذران گئچیردیب، زندگانلیق ائلیرمیش.

آذربایجان والی‌سی نیظام العالمین تاخیل آنباری‌نین قاپیسی‌نین آچیلماسی‌ایسه تبریزین شوجاعتلی قادینلاری‌نین زینب پاشا رهبرلیگی ایله عوصیانلاری‌نین ماجراسی ساپا دوزولموش اینجی کیمی، شئعره چکیلیبدیر...

بیر خالق شئعرینده‌کی، زینب پاشانین اوزو و قهرمانلیغی‌نین باره‌سینده سؤیله‌نیب‌دیر، زینب پاشانین یئددی نفر یاخین یولداشلارینی دا تانیتدیریبدیر کی، آشاغیداکی‌لاردان عیبارتدیلر: فاطمه نساء، سولطان بیگم، ماه شرف، جانی بیگم، خیرالنساء، ماه‌بیگم و شاه بیگم.

ایی‌دیر بیله‌سینیز، ایسلام گونبزی‌نین دوغرودان قهرمان قادینلاریندان بیریده عزت الحاجیه دیر. منجه اگر بیرگون قرار اولا آذربایجان قادینلاری آراسیندا نمونه آنا سئچیله، سؤزسوز «عزت الحاجیه» اوول رتبه‌نی حصر ائده‌ر.

عزت الحاجیه ایرانین آزاد یولوندا ایکی ائولادین قوربانلیق وئرسه‌ده هئچ واخت قاشلارین چاتمایب.

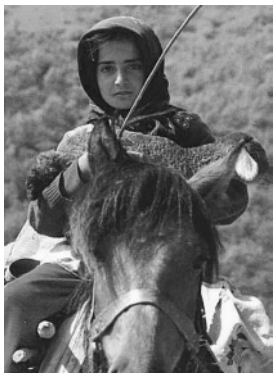
کلنل محمدتقی پسیان، عزت الحاجیه‌نین ائولادلاریندان بیری‌دیر. دئییرلر کلنل محمدتقی پسیان مکتوبلاریندا دا آناسینا توصیه ائتمیشدیر:

«آناجان! اوجوره کی، قارداشیمین اؤلوموندن آغلامادین منیمده قیزیل قانلی اؤلوموندن آغلاما. وطن اوغروندا اؤله‌نه آغلایان باغیشلانماز. هامی دوستلاریما سیفارش ائله‌میشم من اؤلندن سونرا، سنه تبریک کارتی گؤندرسینلر! گرکدیر کارتلارین قیراقلاریدا قارا اولماسین قیرمیزی اولسون».

کلنل محمدتقی پسیان، دفاعیه رساله‌سی‌نین آخیرینده دئمیشدیر:

«منی اگر اؤلدورلر قانیمین دامجیلاری ایران سؤزون رسم ائده‌جکدیر».

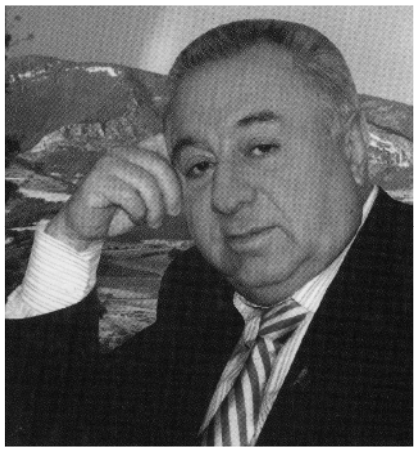
«منی اگر یاندیرالار کولوم وطن آدین تشکیل وئره‌جکدیر».

میللتیمیزین گووه‌نمه‌لی تاریخینده خصوصیله ۱۳۵۶ گونش ایل بهمنین ایگیرمی دوققوزوندا آیاغا قالخمالاری، اونودولماز قارلارگی بیر گوندو کی، شانلی وطنیمیزده بؤیوک حرکتینی قالدیریب یاپیلماسینا باعیث اولدو. منجه ایسلامی اینقیلابین ایی الده ائتمه‌لرینده، آذربایجانلیلارین هپسی‌سی‌نین شانه شایان اورتاقلیغی، ان اؤنملی فاکتورلاردان بیری‌ایدی. مردادین اون دوردو و بهمنین ایگیرمی دوققوزون یاددان چیخارتمییاق، آذربایجانلیلاری اونوتمایاق!

جزا (۲)

حوسئین بالا میراعلم‌اوو

آغاله‌نین، کیم بیلیر، نئچه دفعه رنگلنمیش، کؤهنه، ازیک اوزوک «قاز۲٤»و آلاقاپیدان ایچری گیرنده، تولکو قاسیم آیاغا قالخدی. ماشین آسفالت اؤرتویو داغیلمیش حَیَطده دؤوره ووروب همیشه کی دوننکی، سراغاگونکو، تا سراغاگونکو، اوندان دا چوخ چوخ اولکی یئرینده دایاندی. اطرافی خفیف توز دومانی بورودو. ماشینین فیرلانماسیندان، قاپیسی نین آچیلیب اؤرتولمه سیندن مودیرین عصبی اولدوغو آچیقجا حیسس اولونوردو.

آغاله‌له ماشیندان دوشوب، باشینی یونگولجو ترپتدی، ایشچیلرله سالاملاشدی، سوچلو آداملار کیمی اللرینی یانینا سالمیش تولکو قاسیمی ترسترس سوزدو و ایتی آددیملارلا کابینئتینه ساری گئتدی.

دئیه سن، شئفین کئفی یئنه پوزولوب، دئیه تولکو قاسیم ناراحات ناراحات اوفیسیانت کریمین اوزونه باخدی. اوفیسیانت کریم اونون اورگیندن کئچنلری سانکی گؤیده اوخودو: نییه ده پوزولماسین؟ دئدی. ماللار زای اولور، موشتریلر ده، ائله بیل، قحطه چیخیب. بئله گئتسه، ایشسیز قالاجاغیق.

تولکو قاسیم اوفیسیانت کریمه هئچ نه دئمدی. بایاقدان بری الینده توتدوغو بوش استکانی کتیلین اوستونه قویدو. اورگینده نسه فیکیرلشیب، شستله آیاغا قالخدی. قطعیتله مودیرین اوتاغینا ساری گئتدی و ایجازه سیزفیلانسیز قاپینی آچیب ایچری گیردی.

آغاله‌له قاباغینا تؤکدویو کاغیذکوغوزا باخیردی.

تولکو قاسیما ائله گلدی کی، بو بیر نئچه گونده شئفین صیفتی تامام دییشیب عمللی باشلی حبشی رنگ آلیب. یاخینلاشیب، ستوللارین بیرینده سسسیزجه اَیلشدی. آغاله‌له، ندنسه، اونا اهمیت وئرمه دی، بیرایکی دقیقه ده کاغیذلاری او اوز بو اوزونه چئویردی، قاشلارینی چاتدی، سانکی سون درجه مشغول اولدوغونو نومایش ائتدیرمک ایسته ییردی. بئلجه، بیر خئیلی مودت کئچدی، سونرا او، قاوال بویدا یئکه باشینی ییرغالایا ییرغالایا سوال ائدیجی نظرلرله تولکو قاسیمی سوزدو. بو ناراضی، مذمت ائدیجی باخیشلارداکی سوالی اوخوماق او قدر ده چتین دئییلدی: «داها نه ایسته ییرسن، تولکو"؟

تولکو قاسیما ائله گلدی کی، باشقا واخت حؤکموندن یئر یاریلان آغاله‌له ایندی آللاهین ان یازیق، ان ماغمین بنده سینه چئوریلیب. همیشه

کین و غضب یاغان گؤزلرینده، غریبه ده اولسا، آنلاشیلماز، درک ائدیلمز بیر معصوملوق و عاجیزلیک واردی.

قاسیم، ایشلر خارابدیر. نئچه واختدی آیی کیمی دابانیمیزی سوروروق، آغاله‌له بو سؤزلری ائله مولاییم طرزده دئدی کی، سانکی گؤزلرینده کی او آنلاشیلماز، درک ائدیلمز معصوملوق، عاجیزلیک سسینه ده سیرایت ائتمیشدی.

تولکو قاسیم:

بیلیرم، دئدی. شهرده هر بئش آددیمدانبیر یئمکخانا، رئستوران، کافه آچیلیر. پوللولارین یئییب ایچنلرین چوخو دا روسییایا، تورکییه یه گئدیب. دی گل، بو وورچاتلاسیندا باش گیرله ... آی گیرله دین ها..

تولکو قاسیم اؤزونو مومکون قدر قمگین گؤسترمه یه چالیشدی، بوزوشدو، مطلبینی ایظهار ائتمک اوچون همصؤحبتی نین نسه دئمه سینی دیللنمه سینی گؤزله دی.

نهایت، آغاله‌له چاره سیز چاره سیز دیللندی:

بس، اوندا، دئییرسن نئینیک؟ ییخیلاق اؤلک؟ بو قدر املاکی آتیب گئدک؟

یوخ، نییه کی؟ چاره تاپماق لازیمدیر.

نه چاره تاپاجاقسان، جاماعاتی زورلا گتیره جکسن رئستورانا؟.

عاغلیما بیر شئی گلیب ... تولکو قاسیم گؤزلرینی قییاراق قصدن سوسدو. بو، آغاله‌له نین ماراغینی بیر آز دا آرتیردی. تئز تله سیک سوروشدو:

قاسیم، عاغلینا نه گلیب، تئز دانیش گؤروم!.. آغاله‌له، عصبی حالدا، الینده کی سیقارئت قوتوسونو تولکو قاسیما اوزاتدی. اومیدله، یالواریرمیش کیمی، قیرمیزی دامارلاری پاریلدایان ایری گؤزلرینی اونا دیکدی:

هه، دانیش گؤروم، اورگیمی اوزمه ... بو قویودان نئجه چیخا بیلریک؟ آغا، سن بیزیم جاماعاتین نئجه کویه گئتدیگینی یاخشی بیلیرسن. کوچه ده ایکی آدام موباحیثه ائتسین، یا ایکی ماشین بیر بالاجا بیربیرینه توخونسون، یا دا کوچه دن اعجایب بیر حیوان کئچسین ...

هه، نه اولسون، ائه؟ آغاله‌له نین حؤوصله سی دارالدی، تولکو قاسیمین سؤزونو یاریمچیق کسدی.

لاکین تولکو قاسیم دا تولکو قاسیم ایدی. سؤزونو تاماملامامیش ال چکمه دی:

آغا، قادان آلیم، بیر صبرین اولسون، آخیرا کیمی قولاق آس، نه اولار؟ ایسته ییرسن چیخیم گئدیم، هئچ دانیشماییم ... سنین دریدین منیم دردیم دئییلمی؟ ایکیمیزین ده چؤرگی بوردان چیخمیرمی؟

آغاله‌له گولرک ایری دیش لرینی آغارتدی:

یاخشی، یاخشی، سؤزونون جانینی دئمیرسن آخی. بیر آز قیسا ائله، اورگیمی اوزمه. باش اوسته. خئیلی واختدی بو شیش قایا طرفده یئکه بیر جاناواری آددیم آددیم گودورم. آمما یامان بیجدی، نه قدر اللشیرمسه، توتا بیلمیرم. همیشه منی قاباقلاییب آرادان چیخیر. اؤزومو

تانییاندان اووچولوق ائدیرم، هله بو قدر بیج، عاغیللی، آییق حیوانا راست گلمه میشم. کئچن یاز یوواسی نین یئرینی ائلمیشدیم، دویوق دوشدو دییشدی، باشقا یئره کؤچدو. آنجاق حریفین خبری یوخدور کی، تزه یوواسی نین دا یئرینی بیلیرم.

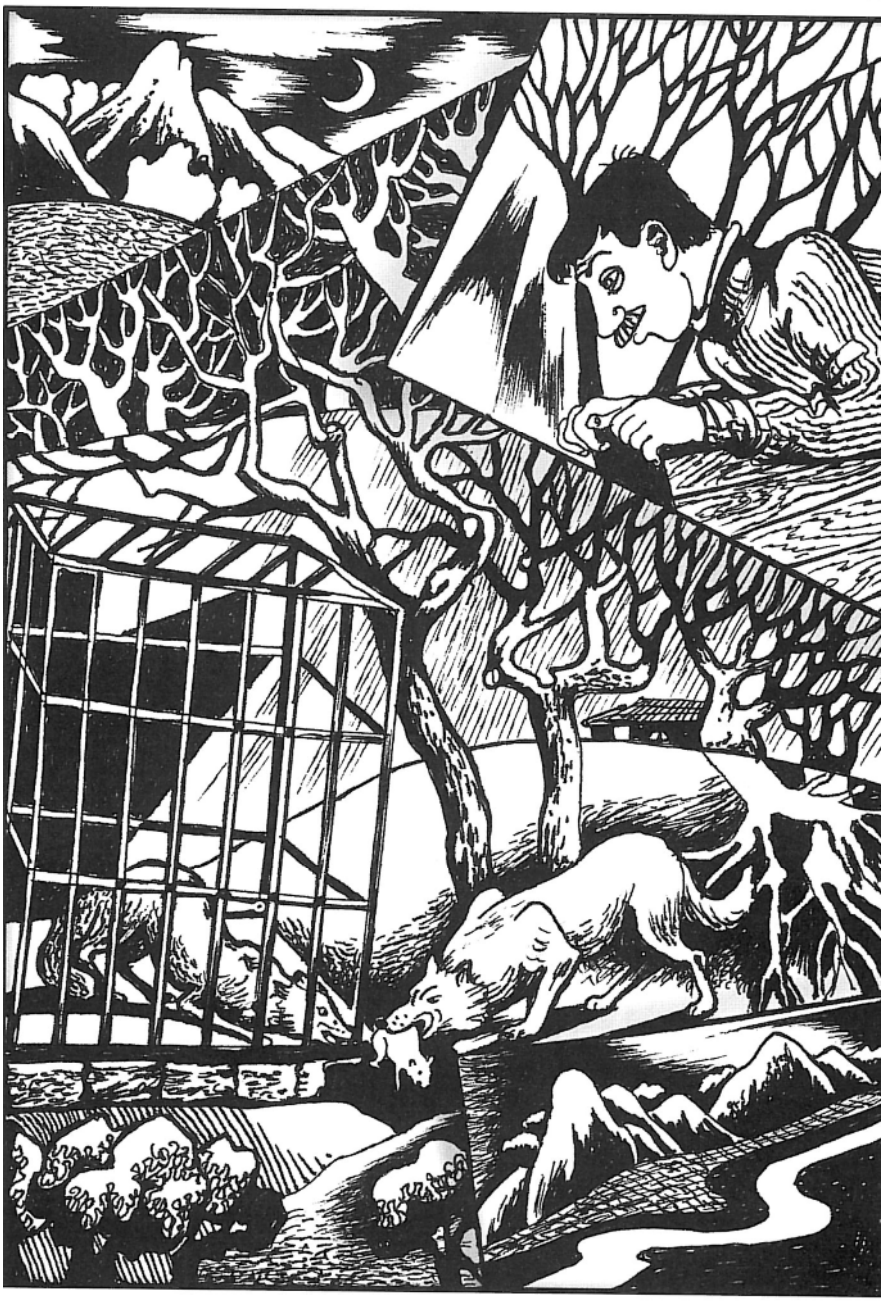
تولکو قاسیم اودقونوب بیر آنلیق سوسدو. سانکی تکلیفی نین «یئنی لایحه سی نین مودیرین خوشونا گلیب گلمیه جگیندن احتیاط ائتدی.

هه، سونرا؟ کئچ مطلبه ...

تولکو قاسیم آغاله‌له نین کینایه دولو سسیندن صبری نین توکندیگینی آچیق آشکار حیسس ائتدی.

دئییرم، اوشاقلاری گؤتوروم، اونو تورا سالیم، گتیریب بوردا قفسدجه ساخلایاق. واللاه، آغا، جاماعات ائشیدیب، سئل کیمی آخیشاجاق...

آغاله‌له، اولجه قیشقیریب، «منی اله سالیرسان، نه قفس، نه جاناوار؟» دئمک ایسته دی. آما، ائله بیل، بو سؤزلر قفیلجه بوغازیندا ایلیشیب قالدی. فیکیرلشدی کی، بلکه، بو بدبخت اوغلو ائله دوز دئییر، جاماات رئستورانین حَیَطینده لاپ زووپارک داکی کیمی دیری جاناوارین اولدوغونو ائشیتسه، «هوررئیله»

آخیشیب گه لر. گلنلرین ده، هئچ شوبهه سیز کی، موعین قیسمی چای ایچه جک، موعین قیسمی ده عاراق. اونا دا نه لازیمدی؟ موشتری گلسین آلوئر گئتسین. بو تولکونون دئدیکلریندن نه واخت زیان چکمیشم؟ .. اونون کورن باشی او قدر ده پیس ایشلمیر. قوی اولسون. خئیری اولماسا دا، زیانی اولماز.

☼☼☼

اون ایلدن چوخ ایدی کی، تولکو قاسیم مئشه نین دووشانلارین، قابانلارین، الیکلرینی، قیرقووللارینی، بیلدیرچینلرینی اوولاییب، کؤهنه «موسکویچی ایله «پالیدلی» رئستورانینا داشییردی. کورون قیزیل بالیغی، سازانی، خزرین کوتومو، اوسئترینی موشتریلر اوچون عادیلشنده حتّی قاراباغ موحاریبه سی نین او قانلیقادالی، شیدیرغی واختلاریندا گؤیچه گؤلونون فورئلی «پالیدلی» رئستورانی نین مئنیوسوندان هئچ واخت اسکیک اولمامیشدی. وارلی موشتریلری ده، ندنسه، محض بو قاداغان اولونموش نعمتلر داها چوخ جذب ائدیردی. بورا کیملر گلمیردی؟ فیلان رایونون ایجرا باشچیسی، فیلان رایونون پروکورورو، فیلان رایونون پولیس رئیسی، اؤزل تیجارت مرکزلری نین صاحیبلری غرض، رئستوران هئچ واخت پوللو موشتری ساریدان کورلوق چکمیردی. یوخ، تولکو قاسیم خئییرلی آدام ایدی. «پارکئت سئخی» یاراتماغی دا آغا له‌له نین عاغلینا ائله او سالمیشدی. ..

«پالیدلی» رئستورانیندان بیر آز یوخاریدا، آغاجلارین سیخ اولدوغو یئرده پؤهره لرین، ظریف اوتلارین گونشه حسرت قالدیغی درین دره نین چاتیمیندا «پارکئت سئخی» تیکیلندن سونرا مئشه نین گؤزگه لیملی آغاجلاری بیربیر یوخا چیخیردی. گونلر، آیلار اؤتدوکجه، بو دره یه آخیشان یوک ماشینلارینین سایی دورمادان آرتیردی. بئلجه، مئشه ده کی دوز قامتلی، شومال، یاراشیقلی آغاجلارین یئرینده یئپ یئکه خیرمان بویدا تالالار عمله گلیردی. پارکئته اولان طلبات حددن آرتیق چوخ اولدوغونا گؤره، سئخ اوچ نؤوبه لی ایش رئژیمینه کئچمیشدی گئجه ده، گوندوز ده ایشله ییردی.

آغاله‌له، بیر طرفدن، چوخلو پول قازانیر، دیگر طرفدن ایسه، یوکسک وظیفه لی شخصلرله علاقه یارادیردی. بو آنی تانیشلیقلار باشی عرشه دیین نهنگ پالید آغاجی نین کؤلگه لیگینده آچیلمیش نازنعمتله دولو سوفره ده جه مؤحکم- اونا گؤره مؤحکم کی، بوللور قدحلرین جینگیلتیسینده مست اولانلار صیدق اورکدن قوجاقلاشیب اؤپوشوردولر، بیربیرلرینه صادیق اولاجاقلارینی وعد ائدیردیلر دوستلوغا چئوریلیردی و آغاله‌له اوتوروب دوردوغو بو آداملارین هامیسینی اؤزونه یاخین سیمسار آرخا، دایاق بیلیردی. بلکه ائله بونا گؤره ده، قلبینده قورخو اورکو دئییلن شئی یوخ ایدی. ایندی او، قیافه سینی دییشمک، بو گل هاگله اویغون شکیلده یاشاماق ایسته ییردی: اولجه سینیق سالخاق «قاز٢٤»ونو دییشیب، دؤردقاپیلی گؤی رنگلی «نیوا» آلدی، سونرا زیل قارا رنگلی «جیپ»، سونرا دا آغ رنگلی «مئرسئدئس» ...

آغاله‌له نین بازاری گونو گو.نه گئنیشله نیردی تکجه باکیدان، گنجه دن دئییل، گورجوستاندان، ایراندان، تورکییه دن، حتّی روسییادان دا سیفاریشلر گلیردی. آنجاق، مثل وار، دئییر، سن سایدیغینی سای، گؤر فلک نه

سایر ...

«پارکئت سئخی(کارگاه) نین ایشه دوشمه سی نین ایکیی ایلیک یوبیلئیینه بیر نئچه گون قالمیش او گئجه کی، آغاله‌له یوخوسوندا اینسان کیمی زولوم زولوم آغلایان، گؤز یاشی تؤکن بیر آغاج گؤرموشدو و هؤولناک یئریندن قالخمیشدی «پالیدلی» رئستورانی نین قارشیسیندا ایکی آغ رنگلی «مئرسئدئس» و قارا رنگلی، قارا شوشه لی بیر «جیپ» دایانمیشدی.

ائله همین واخت آغاله‌له ده گلیب چیخمیشدی و گؤی رنگلی «نیواسینی آزجا آرالیدا ساخلامیشدی.

«مئرسئدئسلردن عئینی واختدا اوچ نفر باشیقیرخیق اوغلان یئره دوشوب، آغاله‌له یه یاخینلاشمیشدی. باشیقیرخیق اوغلانلار تهرتؤهورلریندن موشتریيه پارکئت آلانا و یاخود یئییب ایچنه اوخشامیردیلار و نه یه گؤرسه، آغاله‌له ایله مؤحکم موباحیثه ائدیردیلر. سونرا آغاله‌له:

– نئینک، دئییرسینیز گئدک، گئدک ده، دئدی.

اونون بو سؤزلرینی، گویا، گلنلره اهمیت وئرمه ین و بایاقدان بری آیاققابیلارینین پالچیغینی تمیزله مه یه باشی قاریشان تولکو قاسیم چوخ آیدین ائشیتدی.

سونرا قارا کوستیوملو، آغ کؤینکلی، ساچلاری اولگوجله ترتمیز قیرخیلمیش، پئیسرلری نین اتلی قیریشلاری دامار کیمی چیخان ایکی زیرپی گنج آغاله‌له نین آرخاسینجا گئدیب، قوللو بوداقلی نهنگ پالید آغاجی نین کؤلگه سینده ساخلادیقلاری «مئرسئدئسئه اَیلشدیلر ...

☼☼☼

آغاله‌نی «پارکئت سئخینا گؤره چوخ چکچئویره سالدیلار. خوروز سسی ائشیتمه میش سواللاری دینلدیکجه، یازیغین آیاغی نین آلتیندان یئر قاچدی، نیطقی توتولدو، رنگی سارالدی، فیکیرلشمک اوچون مؤحلت ایسته دی، بیر خئیلی یالوار یاخاردان سونرا ضامینه بوراخیلدی. او، چؤلده اولدوغو مودتده نوفوذلو و حؤکملو کئچمیش پارکئت موشتریلرینه دوستلاشدیغی، بیر سوفره آرخاسیندا چؤرک کسدیگی، لیترلیتر عاراق ایچدیگی، بیر سؤزله، دار گونده اؤزونه آرخا و سیمسار بیلدیگی آداملارا زنگ ائتدی، کؤمک ایسته دی و نه قدر تعجوبلو اولسا دا، ردد جاوابی آلدی، بوتون جهدلری بوشا چیخدی؛ ائله بیل هئچ او بوللور قدح جینگیلتیلری، او بوغازدان یوخاری دئییلن ساغلیقلار، او قوجاقلاشمالار، او اؤپوشمه لر هئچ اولمامیشدی

آغاله‌له آخیردا ناعلاج قالیب، دؤرد قاپیلی، گؤی رنگلی «نیواسینی، زیل قارا رنگلی «جیپینی، آغ رنگلی «مئرسئدئسینی ساتمیشدی، الینده اووجوندا اولانی دا اوستونه قویوب گوجبلا ایله جانینی قورتارمیشدی، ..

☼☼☼

آغاله‌له «مئرسئدئسه مینیب، باشیقیرخیقلارلا گئدندن سونرا «پالیدلی» رئستورانی وورتوت اوچجه گون اولکی قایداسیندا ایشله میشدی. آنجاق، بونا باخمایاراق، ایشچیلر هر گون ایشه واختیندا گلیر و بیر نئچه ساعات دردلشندن واختلارینی اؤلدورندن سونرا کورپئشمان چیخیب گئدیردیلر.

گونلر بئلجه اؤتوردو. آما آغاله‌له دن هله ده بیر سس سوراق یوخ ایدی. بعضیلری دئییردیلر کی، او، «پارکئت سئخینین گودازینا گئدیب. بعضیلری ده گومان ائدیردیلر کی، اوجدانتوتما قیریلان مئشه نین، یولونو آزمیش، بیردن بیره یوخا چیخمیش و یاخود قوروموش «چینیقیللی» بولاغین آهی توتوب اونو ...

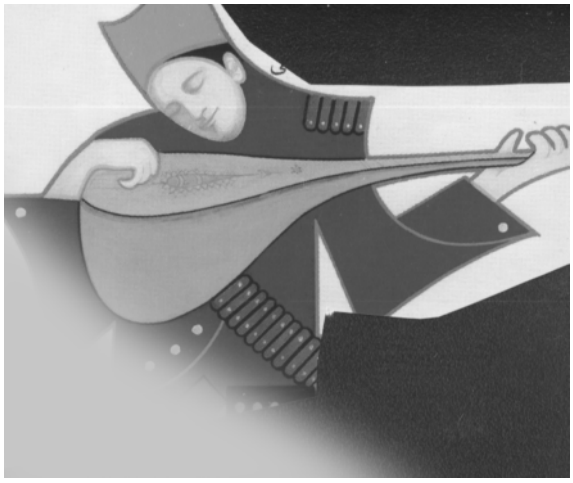
سوپورگه چی خانیم خالا ایسه بونو تامام باشقا جور یوزوردو: «سون واختلار رئستورانا گؤزونون اوجو ایله ده باخمیردی. بورانی اورواتدان سالمیشدی. حالبوکی ایلک چؤرک پولو بوردان چیخمیشدی. بورانین حسابینا یاخشیلاشمیشدی عاییله سی نین گون - گوذرانی. ائله بورانین دا آهی توتدو اونو».

هامی ایشدن سویوسا دا، خانیم خالا هر گون قولپوقیریق یاشیل سوپورگه سینی گؤتوروب، حَیَطین اوراسینا-بوراسینا چکیر، سیرا ایله اکیلمیش گول کوللارینی سولاییر، نهنگ پالید آغاجی نین آلتینداکی استول و استوللارین توزونو آلیردی...

اوزان صنعتی بورچالی آشیقلاری

آشیق خیندی ممد

(۱۸۹۶—۱۹۶۸)

ایسماعیل عومراوو

موشفیق چوبانلی

ممد گولابی اوغلو قنیئو (خیندی ممد) ۱۸۹۶جی ایلده بورچالی ماحالی نین (مارنئولی رایونونون) بؤیوک موغانلی (قاش موغانلی) کندینده آنادان اولموش و آغیر اوشاقلیق ایللری کئچیرمیشدیر. اونون غئیری عادی، اولدوقجا گؤزل وملاحتلی سسه مالیک اولدوغونو گؤرن دایسی حوسئین قوچا اوغلو ممد گولابی اوغلونو مشهور ائل شاعیری قاچاغانلی آغاجانین یانینا شاییرد قویموشدور. اوستادیندان آذربایجان، شرق و خوصوصیله ایسلام تاریخینی تام معنادا اؤیرنمیش، شعر- صنعت دونیاسی نین سیرلرینه دریندن بلد اولموش، آشیق شاعیر کیمی پوخته لشمیش خیندی ممدی سونرالار طالع بورچالی نین او زامانلار مشهور آشیغی کیمی تانینمیش بایازیدلی آشیق مسیمله قوشالاشدیرمیشدیر کی، بو دا اونون نادیر ایفاچی کیمی یئتیشمه سینده حلل ائدیجی رول اویناميشدير.

قیسا بیر واختدا بورچالی نین اوستاد آشیغی کیمی مشهورلاشمیش خیندی ممد چوخ گوزول داستان دانیشان، ایفاچی صنعتکار، حاضیرجاواب، باغلاما و قاراوللیلر بیلیچیسی اولموشدور. اونون ایفاسیندا کرم یانغیسی نین گؤینرتیسی، آغساققال مودریکلیگی، کوروغلو زنکوله سی.وار ایدی. «یورد یئری»، «منصوری»، «یانیق کرمی»، «زارینچی»، «بهمنی » و س. کیمی اینجه، آغیر هاواچاتلارلا یاناشی، «میصری»، «جنگی» کیمی قهرمانلیق هاواجاتلاری خیندی ممدین ایفاسیندا عوض ائدیلمز آهنگله سسله نیردی.

اوستادلاریندان درس آلمیش خیندی ممد «دیوانی»، «تجنیس»، «گرایلی». «مخمس» و س. اوستونده نئچه نئچه قوشمالار و اوستادنامه لر یازمیش و اؤزو ده اوستادلار سیراسینا داخیل اولموشدور. اونون «سسودیگیم»، «اینجیدیر»، «دئ»، «قیرمیزی»، «قالمادی»، «سن»، «نئیلییم»، «کل» و س. دیوانی لری، «تئزتئز»، «آی حاییف» و س. چیغالی تجنیسلری آشیق پوئزیاسی نین ان گؤزل نومونه لریندن ساییلیر. اونون شعرلرینده وطنه، ائل - اوبایا سونسوز محبت، دوستلوغا، اینسانلیغا صداقت ترننوم ائدیلیر، اوستادی شاعیر آغاجان بؤیوک احتیراملا یاد ائدیلیر.

«ای حاییف» سرلؤوحه لی جیغالی تجنیسینده:

نظر قیلدیم تنزول ون ایشینه،
مرد یئرینی نامرد آلدی، آی حاییف.
من عاشیقم، آی حاییف،
کئتدی اولدو، آی حاییف.

گئتدی. داحا قالمادی
قدیر بیلن، آی حاییف.
قدیر بیلن، شیرین کولن دوستلاری
فلک وورووب آیری سالدی، آی حاییف...

— دئین اوستاد خیندی ممد «چاتا بیلمز» سرلؤوحلی شعرینده ایسه بئله بیر حقیقتی بیان ائدیر:

کوکلو بیر قایانی، آتالار دئمیش،
قالدیریب یئریندن یئل آتا بیلمز.
لایق بیلیب سیغیشدیرماز آدینا،
نامرد کؤلگه سینده مرد یاتا بیلمز.
دولاندیم ائللری آشیق سانیندا،
کؤوهر خیرد ائیله دیم مرد مئیدانیندا.
عاریف بازاریندا، صرراف یانیندا
هر یئتن زر آلیب. زر ساتا بیلمز.
گؤرنده دوستونا سن ائیله حؤرموت،
نادانا، نامرده ائیله مه مینت.
چوخ دا چالالاما، آی خیندی ممد،
کئچن گونلرینه گون چاتا بیلمز.

یارادیجیلیغیندا ایسلام عامیللری کوجلو اولسا دا، شرق و ایسلام، تاریخینی دریندن منیمسه میش خیندی ممه دین «نئیله دین» سرلؤوحه لی اوستادنامه سی خوصوصی دیقتی جلب ائدیر:

دونیا، سنده ایلقار. ایمان کورمه دیم،
آدم ایله اول حووانی نئیله دین؟..
خیندی ممد ایستر حاقدان ایمدادی،
چاغیرار دادینا او مین بیر آدی،
بورچالی نین بللی اولان اوستادی،
شاعیر نبی، آغاجانی نئیله دین؟..

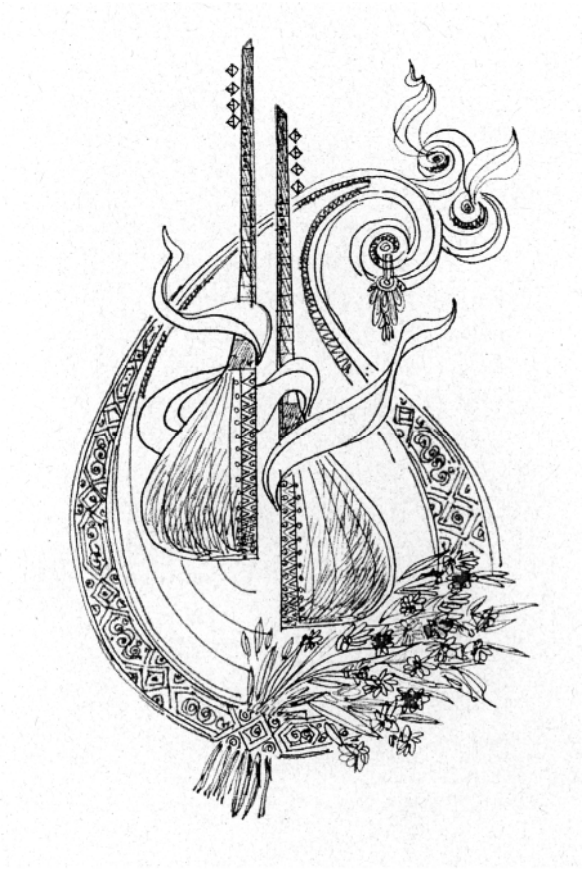
خیندی ممدین حال حاضیردا ۲۰۰دن چوخ شعری معلومدور. او، بیر چوخ اوستاد آشیق شاعیرلرین شعرلرینه عئینی ردیفده قاباق قایتارمالار یازمیش. نئچه لری ایله دئییشمیش، شاعیر آغاجان. وبایازیدلی مسیم. تحله لی نووروز و باشقالاری ایله شعرلشمیشدیر.

خیندی ممد بیر اوستاد کیمی نئچه نئچه شاییردلرین یئتیشمه سینده خوصوصی خیدمت گؤسترە رک بؤیوک امک صرف ائدیب. آشیق محممد ساداخلی، آشیق آللاهیار، آشیق سئفی، آشیق زییددین و باشقالاری اونون لاییقلی یئتیرمه لریدیر. خیندی ممدین شاییردلری آراسیندا اوغلو کولابی نین آدینی خوصوصیله قئید ائتمه یه، ده یر. او، حله ۱۹۷۶چی ایلده قازاخدا کئچیریلمیش رئسپوبلیکا موسابیقه سینده بیرینچی یئری توتموشدور. حاضیردا آتاسی نین صنعتینی لاییقینجه داوام ائتدیریر. اوستادین بؤیوک اوغلو لطیف ده ساز دونیاسیندا بوی آتمیش و بو گون فیزیکا - ریاضیات علملری دوکتورو، پروفئسسور اولسا دا، آتا یادیکاری تئللی سازین اودلو حرارتینی دایم قلبینده ساخلاییر. بؤیوک موغانلی کندینده قنی ائوی و عوموميتله، کند اهلی نین اکثریتی ساز- سؤز دونیاسینین خیریداریدیرلار.

خیندی ممد ۱۹۶۸جی ایل آوقوست آیی نین ۲۸ده وفات ائتمیش و بؤیوک موغانلی کند قبریستانلیغیندا دفن ائدیلمیشدیر.

شئعریمیز

اوج

ح.ش سوی تورک

بیر بدنده روح کیمی
بیر جاندا دویونن اورک
هر آخشاملار
یارینی گوزله‌یه‌رک
جان آتیر، جانیمیز
قووشماق، دوشونجه‌میز!
بیرلیک آماجیمیز
بیزی؛
سوکوب آتماق اولارمی؟
ائی ماوی دویغولو، گوزل یوردوم
یورغون اورک؛ سولموش اوزلر
تیکان اولوب گوزه باتیرسان
لاله اولوب داغلاری بورورسن
نه اینجه دویغو
سیم‌سیجاق اورک چیرپینتیسی
اوج آلاجاق بیر گون گونشدن
سنین آمالین
قارانلیقلاردا پوسکورده‌جک ایشیغی
آنجاق! داها آمانسیز،
ایچیمیزدن قوپان حزین فریاد سسی
اکسیلده‌جک هوندور داغلارین هئیبتین
و...
یوکسه‌له‌جک هرگون اینامیمیز....!؟

☼☼☼

آه، شئعیر، سن نه‌سن!؟

کامال آلیش‌اوغلو

نه واختدان سن منی الیمدن آلدین،
نه واختدان قولونام، دئیه بیلمیرم.
هئچ کسین اونونده ایبلمه‌میشدیم،
سندن اوزگه‌سینه من ایبلمه‌رم.

بعضن دوشونورم داش اورک‌لییم.
هر شئیه بیگانه... سویوق بیر قیشام
ائله دردیمیز وار آغریسی گئتمز
منی سارسیتماییب-آغلامامیشام.
بعضن بیرجه سوز ده داغ اولوب منه.
او واخت اللریم‌له توتوب باشیمی،
باخیرام ناظیمین «وصییت»ینه
ساخلایا بیلمیرم گوز یاشلاریمی.

«بو کاسیب شاعیرلر»... دئین کس‌لرین،
آجیدیم حالینا، یاندیم حالینا
-سنه تاپینانلار دونوب باخمادی
چوخونو آلدادان دونیا مالینا.
دوزدولر تحقیره، سوزه، صوحبته.
بیر ده کی، زامانین های-هاراییناً،
کیچیک بیر کومانی دییشمه‌دیلر
بویوک، دبدبه‌لی شاه سارایینا.

بویوک سرکرده‌لر آد چیخاردیلار،
توتدولار دونیانی بئله‌دن-بئله.
نیظامی اوزونون سوز اوردوسویلا
عصرلر کئچسه ده یاشاییر هله.
ائله کوکله‌ییب کی، کونول سازینی،
هئچ نه دییشمه‌ییب اونون سسینده
نسیمی، فوضولی بارداش قوروبدو
تانری درگاهیندا، سوز زیروه‌سینده.

«شئعیردن خبرسیز شاعیر» اولانلار
چوخ اوجوز توتدولار آدینی سنین.
شاعیر دوغولانلار-دینمز، سویله‌مز،
سپدی سینه‌سینه اودونو سنین.

اونونده دیز چوکوب هر آیین، ایلین
بیر میصراع عئشقینه چکیلدی دارا
باغریندان باش آلیب، موسا جلیلین،
قانییلا یازیلدین داشا، دیوارا.

اوزه اولماسا دا دوستلار، تانیشلار،
بیلیرم، آرخادا قینادی منی.
حیات دا همیشه بورولغانیندا
هرلتدی-فیرلاتدی سینادی منی
قلبیمین روحومون ائله آنیندا
شیمشک‌لره دوزن قایادی دردیم
کیم‌لری ییخمادین سوز مئیدانیندا
نه یاخشی من سندن اوز دوندرمه‌دیم

بیر داملا گؤز یاشی تاریخین کئچیدینده

فریدون مشیری‌دن

چئویرن: حسین مسعودی

دوز او گوندن کی،
«قابیل» حضرتلرینین الی،
«هابیل» حضرتلرینین،
آل قانینا بوله‌ندی،
دوز او گوندن کی،
دوشمانلیغین آجی- کسگین زهه‌ری،
«آدم» حضرتلرینین اوشاقلارینین،
قانیندا قاینادی،
آداملیق اؤلدو!
باخمایاراق
آدام دیری قالدی.

☼☼☼

دوز او گوندن کی
«یوسف»ی قارداشلاری
قویویا آتدیلار،
دوز او گوندن کی
آداملاری شاللاقلارکن
آل قانینا بوله‌یرکن
آرا کسمه- چین دیواری
قاییریلدی،
آداملیق اؤلدو!

☼☼☼

سونرا ایسه بو دونیا
هئی تپه- تپ
آداملارلا دولدو،
بو ده‌گیرمان
هئی ایشله‌دی، هئی فیرلاندی
«آدم»ین اؤلوموندن
عصرلر اؤتدو
اما حاییف اولسون
آداملیق قاییتمادی!

☼☼☼

عصریمیز چاتدی،
اینسانلیغین اؤلن عصری
دونیانین کؤکسو
بوشالدی یاخشیلیقدان

☼☼☼

اینسانلیقدان، اؤزگورلوکدن
لاپ پاک اولوب تمیزلیکدن
اینصاف، رحم، موروووت‌دن دانیشماق
سانکی داها
عاغیلسیزلیق، یاوا زاددیر
«موسی»، «عیسی»، «محمد ص»دن
دانیشماق
سانکی داها، یئرسیز زاددیر،
عصریمیز،
«موسی چمبه»لر
عصری‌دیر.

☼☼☼

اینسانلیغین اؤلوم گونو
سانکی چاتیب:
من ایسه،
گول بوداغی اؤلوشگه‌سه،
خسته اوشاق،
خومار- یورغون گؤزله باخسا،
ساری بولبول،
قفس ایچره فغان ائتسه،
ارن ایگید بیر قوچاق دا،
زیندان ایچره دوستاقلانیب زینجیرلنسه
حتتا اه‌یم بیر قاتیل ده

آسیلارکن داردا قالسا
غم- کدرله چولغالاننام
گؤز یاشلاریم گؤزلریمده
حلقه وورب
خیس بوغازیم کسر ایکن
قههر ایسه منی باسار
گؤز یاشلاریم، اورک قانیم
تونگوسوندن
پییالهمه، زههر تؤکوب
باشا چکیب
هؤککور- هؤککور، پیریم- پیریم
من آغلارام،
پوزغو- توتقون
اوره گیمی
من داغلارام!
اینسانلارین اؤلومونه
اینانمارام
من اینسانام،
ناسیل سانام!؟

☼☼☼

یاشیل یاپراق
خزل اولوب، اولماقدان
دانیشمیرام
وای!
باخین گؤرون،
بیر اورمانی سولدورورلار
قورووردورلار
چؤل- صحرایا
چئویریرلر.
اینسانلاری اؤلدورکن
آل قانلارا بورویرکن
اؤزلرینین
قانلی- قانلی اللرینی
بوتون خالقین گؤز اؤنونده
گیزلهدیرلر!
هئچ بیر حئیوان
هئچ حئیوانا
روا بیلمز
بئله ظالیم ناکیشیلر
اینسانلارا ظولوم ایله
یامان- یامان ظولم ائتمهنی!

☼☼☼

یاشیل یاپراق
خزل اولوب اولماقدان
دانیشیرام.
سن سانگینان
قفس ایچره
ساری بولبولون اؤلومو
اؤلوم دهگیل
سن سانگینان:
ازل گوندن
اورمان ایسه
چؤل- صحرا ایمیش!
سس- سمیرسیز
کؤه یئرده.
بئله مصیبتلر چکن
ظولمه دؤزن خالق ایچینده
عئشق، سئوگی، محبتدن
اؤلوموندن
اینسانلیغین اؤلوموندن
دانیشیرام!

عوموی بیلگی و ساغلاملیق

۱۰ گام تا آرامش

نویسنده: دکتر سیدحمید حسینی

این روزها کمتر کسی را پیدا می‌کنید که از مشکلات عصبی و استرس‌های زمانه گلایه نکند اما شاید برایتان جالب باشد بدانید که برخی افراد نمی‌توانند درک کنند که تحت فشار عصبی هستند. این افراد ممکن است این مشکل را با سردرد، بی‌خوابی، دل به هم خوردگی و تغییرات گوارشی تجربه و بیان کنند. اگر شما هم احساس می‌کنید که دارید با چنین مشکلاتی دست و پنجه نرم می‌کنید، با خواندن مطلب زیر می‌توانید قدم‌های بیشتری به سوی آرامش بردارید...

۱. با استرس درست برخورد کنید

نخستین گام در یادگیری نحوه کنترل استرس، شناسایی عامل آن است. پاسخ و واکنش هر فردی به حوادث، با دیگری متفاوت است. به عنوان مثال یک آدم پرکار را در نظر بگیرید. ممکن است دیگران فکر کنند این فرد خودش را اذیت می‌کند و تا پای مرگ کار می‌کند، در حالی که در حقیقت این شخص با کار کردن احساس آرامش و کنترل بیشتری به دست می‌آورد. برای این شخص، شاید کار، به خودی خود نوعی درمان و راه کنترل استرس و بالعکس یک مرخصی سازمان نیافته و بی‌برنامه، یا زمان «استراحت» در منزل عملا یک عامل بزرگ استرس‌زا باشد. استرس شما ممکن است با عوامل بیرونی در ارتباط باشد. به طور مثال محیط کار، خانواده، اجتماع و یا حوادث غیرمترقبه می‌تواند از این عوامل باشد اما گاهی استرس نشات گرفته از عوامل درونی است. به طور مثال آرزوها و انتظارات غیرواقع‌بینانه و دور و دراز، کمال‌گرایی، نگرانی، نگرش‌ها و احساسات منفی، رفتار غیرمسئولانه، عادات بهداشتی و نظافت نامطلوب از این دست عوامل است. وقتی منابع و علل استرس را شناسایی کردید، اگر چه ممکن است قادر به اجتناب از آنها نباشید اما حداقل می‌دانید که چه چیزی باعث این علایم ناخوشایند در شما می‌شود. این موضوع به خودی خود می‌تواند با ایجاد نوعی احساس کنترل بیشتر در شما مفید باشد.

۲. تمرین بردباری

به عنوان بخشی از راهبرد کلی در کنترل بهتر استرس، سعی کنید نسبت به خود و شرایطی که روی آنها کنترل ندارید، بردبارتر شوید. باید بدانید و بپذیرید که تغییرات دایمی هستند و این تغییرات، ضررها و زیان‌ها و همه حوادثی که کنترل چندانی بر آنها ندارید، خواه ناخواه باز هم تکرار خواهند شد. اگر مثل بیشتر مردم فکرکنید، آن وقت ناراحتی و فشار عصبی دیگران برای شما قابل فهم‌تر از مال خودتان است. ممکن است فکر کنید که شما همیشه باید شاد باشید اما مادامی که به این موضوع اعتقاد دارید، محکوم به یاس و ناامیدی خواهید بود. پذیرش این واقعیت که شما همیشه در حال تجربه و تحمل نوعی استرس

هستید و اینکه این یک موضوع طبیعی است، در کنترل استرس بسیار سودمند خواهد بود.

۳. مهارت کنترل خشم

کنترل خشم تکنیک مهمی برای کاهش استرس است. خشم می‌تواند در صورتی که برای یک مدت طولانی عصبانی بمانید، به شکل قابل توجهی استرس را افزایش داده و آن را طولانی‌تر کند. عصبانیت حتی می‌تواند باعث حمله قلبی شود. نحوه کنترل خشم تا حدود زیادی شبیه کنترل استرس است. در اینجا به چند نکته اشاره می‌شود که شما را در آغاز این مسیر یاری می‌دهد:

ـ علل عصبانیت خود را شناسایی کنید؛ هنگامی که دانستید که چه چیزی شما را از کوره در می‌برد، پیشاپیش برنامه‌ای تنظیم کنید راجع به اینکه چگونه خشم خود را چنانچه در یک موقعیت مشابه قرار گرفتید، کنترل کنید. یکی از مهم‌ترین کارهایی که باید در آن مهارت پیدا کنید، این است که نشانه‌های خشم قریب‌الوقوع خود را شناسایی کنید. به طور مثال آیا وقتی دارید عصبانی می‌شوید، دندان‌هایتان را به هم فشار می‌دهید؟ آیا شانه‌های شما جمع می‌شود؟ آیا دچار تپش قلب می‌شوید؟ آیا رنگ صورت‌تان سرخ می‌شود؟ این علایم و نشانه‌ها را مثل یک چراغ خطر به ذهن بسپارید یعنی هشداری از اینکه دارید عصبانی می‌شوید.

ـ به نشانه‌های خشم‌تان پاسخ بدهید؛ وقتی متوجه شدید که دارید عصبانی می‌شوید، کمی تعلل کنید. مثلا تا ده بشمارید. چند تا نفس عمیق بکشید. از پنجره بیرون را تماشا کنید و هر کاری که به آن وسیله بتوان وقت را خرید تا مغز شما فرصت دریافت و رسیدگی به پیام‌های هیجانی شما را پیدا کند و شما هم بتوانید قبل از هر اقدامی بیندیشید، را انجام دهید.

ـ زمانی را به آرام‌سازی اختصاص دهید؛

قبل از مقابله با شخص یا وضعیتی که شما را عصبانی ساخته است راهی پیدا کنید تا کمی از انرژی احساسی و هیجانی خود را تخلیه کنید. مثلا بروید و کمی قدم بزنید، خانه را تمیز کنید یا اگر پشت کامپیوتر نشسته‌اید از فشار دادن تکمه ارسال برای ارسال نامه الکترونیکی غضب‌آلود

خود دست نگه دارید و کمی به آن بیندیشید.

ـ خشم‌تان را سرکوب نکنید؛ اگر خشم شما ناشی از چیزی است که کسی گفته یا انجام داده، بروید و با همان شخص رو در رو صحبت کنید. البته او را به رگبار اتهامات لفظی نبندید. فقط راجع به همین واقعه با او حرف بزنید و از زاویه احساس خود، به این موضوع بپردازید نه آنچه وی انجام داده است.

ـ برای خشم خود شیر اطمینان پیدا کنید؛ به دنبال راه‌های ابداعی برای تخلیه انرژی حاصل از خشم و غضب بگردید. مثلا گوش کردن به یک قطعه موسیقی، نقاشی کردن، ورزش یا نوشتن یک مطلب برای نشریه مورد علاقه‌تان.

ـ نصحیت‌پذیر باشید؛ اگر احساس می‌کنید اغلب اوقات عصبی هستید، به افرادی که نگران شما هستند مثل اعضای خانواده یا دوستان اعتماد کنید و از آنها بخواهید تا شما را در یافتن راه حلی مناسب برای برخورد با این مقوله یاری کنند یا با یک روان‌شناس مشورت کنید.

٤. تمرین تفکر مثبت

مطالعه ذهنی یا خودگویی مثبت راه موثر دیگری برای برخورد با استرس است. منظور از خودگویی، جریان بی‌انتهایی از افکار است که هر روز از ذهن شما می‌گذرد. این افکار خود کار ممکن است مثبت یا منفی باشند. برخی از آنها مبتنی بر عقل و منطقی هستند و بقیه ممکن است سوءتعبیرهایی باشند که شما در نتیجه اطلاعات ناکافی به آنها دست می‌یابید. هدف از خودگویی مثبت از ریشه در آوردن سوءتفاهمات و جایگزین ساختن آنها با افکار مثبت و امیدوارانه است که می‌تواند به کنترل استرس کمک کند. اکنون شاید بپرسید چگونه می‌توان روش خودگویی مثبت را یاد گرفت؟ این کار فرآیند ساده‌ای است اما نیاز به زمان و تمرین دارد. در طول روز لحظه‌ای تامل کنید و افکار خود را مورد ارزیابی قرار دهید و راهی پیدا کنید تا به آن وسیله جهت مثبتی به جریان منفی افکار خود بدهید. یک قاعده عقلانی در مورد فرآیند خودگویی مثبت این است: آنچه را به دیگران نمی‌گویی، به خود مگو.

٥. تنظیم برنامه

وقتی عوامل استرس‌زا شناسایی شدند و وجود آنها را به رسمیت شناختید، زمان برخورد با آنها آغاز می‌شود. برخی از استرس‌زاها تحت کنترل شما قرار دارند اما بقیه نه. ذهن خود را بر وقایعی که قادر به تغییر آنها هستید، متمرکز کنید. به طور مثال اگر منبع استرس شما، یک روز پرمشغله است، از خودتان بپرسید آیا علت این موضوع آن است که شما عادت دارید چند کار را در یک روز انجام دهید یا به خاطر بی‌برنامه بودن شماست. برنامه‌ریزی روزانه به شما کمک می‌کند تا احساس کنید زندگی را بیشتر تحت کنترل دارید. فعالیت‌های روزانه خود را در جدولی یادداشت کنید تا با مشکل روبه رو نشوید.

٦. زندگی را ساده‌تر کنید

امروز زندگی را اولویت‌بندی کنید. برای آن برنامه‌ای تنظیم کنید و همگام با آن پیش‌بروید. با کاستن از برخی فعالیت‌ها یا محول کردن آنها به دیگران زندگی را برای خود آسان‌تر سازید. کارهای مربوط به خانه، خودرو و سایر متعلقات شخصی را به ترتیب اهمیت برنامه‌ریزی کنید تا

متحمل تغییرات ناهنگام، پرهزینه و استرس‌زا نشوید.

۷. منظم باشید

محیط خانه و کار را به گونه‌ای سر و سامان دهید که مجبور نباشید وقت زیادی را برای پیدا کردن شیء گم‌شده تلف کنید. همچنین در طول روز به طور متناوب زمانی را به استراحت، نوشتن یا قدم زدن اختصاص دهید. توجه داشته باشید که یک بدن سالم به بهبود سلامت روان کمک می‌کند. خواب و استراحت در شما نیروی مضاعفی برای مقابله با مشکلات ایجاد می‌کند. فعالیت بدنی به نابودسازی تنش‌های عصبی کمک می‌کند و یک رژیم غذایی متعادل هم انرژی لازم برای مقابله با استرس‌های روزمره را در بدن شما تامین می‌کند.

۸. درباره نگرانی‌های خود صحبت کنید

صحبت کردن با یک دوست قابل اعتماد به رفع استرس و فشار عصبی کمک می‌کند و ممکن است در این میان راه‌حلی هم برای آن پیدا کنید. همچنین کارهای مهم را به خاطر بسپارید و روی اولویت‌های خود تصمیم بگیرید و بر چیزهایی که اهمیت بیشتری برای شما دارند، متمرکز شوید. از روزمرگی فاصله بگیرید و برای یک مدت کوتاه روش‌های روزمره را کنار بگذارید و به شکل و شیوه دیگری کارها را انجام داده و از آن لذت ببرید.

۹. خنده

بهتر است بخشی از وقت خود را با افرادی سپری کنید که به همه چیز با نگاه مثبت می‌نگرند. بی‌خیال و آسوده خاطرند یا شوخ‌طبع. خنده تنش‌های عصبی را کاهش می‌دهد.

۱۰. آرام‌سازی را تجربه کنید

آرام‌سازی یا ریلاکسیشن چیزی فراتر از تماشای تلویزیون یا استراحت کوتاه در هنگام کار است. آرام‌سازی صحیح بسیار مثبت و رضایت‌بخش و درواقع نوعی احساس صلح و آرامش در ذهن است. در پی فعالیت‌هایی باشید که باعث احساس لذت در شما می‌شوند. فرقی نمی‌کند که این یک فعالیت بدنی، هنری، موسیقی یا سرگرمی باشد. سعی کنید حداقل روزی ۳۰دقیقه از وقت خود را به آن اختصاص دهید.

سایر تکنیک‌هایی که به کاهش ناراحتی و مدت استرس منجر می‌شوند عبارت‌اند از: آرام‌سازی یا ریلاکسیشن پیشرونده عضلات، تجسم فضایی و تنفس آرام.

آرام‌سازی پیشرونده عضلات، تکنیکی است برای شل کردن گروهی از عضلات به طور هم‌زمان. در یک وضعیت آرام بنشینید و چشمان خود را ببندید. فک خود را شل کرده و پلک‌ها را روی هم بگذارید اما آنها را فشار ندهید. به صورت ذهنی بدن خود را وارسی کنید. اول از انگشتان پا شروع کرده و با عبور از پاها، کپل‌ها، تنه، بازوها، ساعدها، دست‌ها و انگشتان به گردن و سر برسید. روی هر قسمت به شکل مجزا تمرکز کنید. عضلات را در یک ناحیه بدن منقبض کنید و ۵ تا ۱۰ ثانیه بشمارید و بعد آنها را شل کنید. هم زمان با شل کردن عضلات تصور کنید سختی و تنش موجود در عضلات شما در حال ذوب شدن و ناپدید شدن است. حالا به سراغ ناحیه بعدی بروید.

ترس و راهکارهای مقابله با آن

فاطمه حاجی حسینی خباز

ترس حالت عاطفی پیچیده و نیرومندی است که با علائم اضطراب از جمله ضربان قلب، نبض، عدم‌تمرکز اندیشه و سردرد همراه است.

انسان زمانی دستخوش ترس می‌شود که دریابد خطری زندگی او را تهدید می‌کند. همه افراد در زندگی به نوعی دچار ترس شده‌اند. ترس انواع مختلفی دارد مانند ترس از اظهار وجود، صحبت کردن در برابر جمع، تصمیم گرفتن، تغییر شغل، تنهایی و...

می‌توان برای ترس ۳سطح را در نظر گرفت.

۱- ترس‌هایی که در باره ماجراهای ظاهری و آشکار است، مثل ترس از پیری، تنهایی، ادامه تحصیل، تغییر شغل و... مثل شخصی که در سن ۳۲ سالگی از پیری وحشت دارد.

۲- ترس‌هایی که به نفس ما مربوط می‌شود. مثل ترس از موفقیت، شکست، طرد شدگی و... که با حالات درونی شخص در ارتباطند.

مثل شخصی که از پیدا کردن دوستان جدید می‌ترسد و این سبب می‌شود از رفتن به میهمانی‌ها و داشتن رابطه‌های نزدیک هراس داشته باشد.

۳- سومین سطح ترس که زیربنای همه ترس‌هاست و ترسی که ما را به درماندگی می‌کشاند و دو نوع ترس قبلی را نیز تحت پوشش خود دارد. مثل ترس از آنکه نتوانید از عهده مشکلات و حوادثی که زندگی به همراه دارد برآیید.

در اینجا لازم به ذکر است که برخی ترس‌ها مفید هستند و انسان را در برابر مشکلات و خطرها هشیار نگاه می‌دارند. اما سایر ترس‌ها آنهایی که ما را از رشد فردی باز می‌دارند مخرب و نابجا هستند.برای غلبه بر ترس باید معضلات زندگی را بشناسیم و منشأ آن را دریابیم. ترس اساساً مشکل تربیتی است که از کودکی در فرد ایجاد می‌شود و با دو باره آموزش دادن ذهن می‌توان آن را به‌عنوان یک واقعیت زندگی به جای مانعی در برابر زندگی پذیرفت.

در واقع ترس است که ما را در زندگی از حرکت کردن به جلو باز می‌دارد و بهتر است ترس را احساس کنیم و به هر تقدیر دست به اقدام بزنیم زیرا در آن صورت است که احساس خوبی خواهیم داشت و از شر ترس خلاص می‌شویم. عقب راندن ترس کمتر ترسناک است تا زندگی کردن با ترس نهفته‌ای که ناشی از احساس درماندگی است.

برای اینکه بیاموزیم چگونه از ترس خود بکاهیم یکی از ارزشمندترین درس‌ها در عبارت «به عالم هستی بله بگویید» نهفته شده است.

بله گفتن یعنی اعتماد داشتن به توانایی‌هایمان؛ یعنی اینکه ما می‌توانیم با تدبیر و اندیشه و راهکارهای مختلف بر ترس‌های خود فائق آییم زیرا وقتی ما دست به عمل می‌زنیم و تصمیم می‌گیریم که بر ترس‌های‌مان غلبه کنیم، نه تنها ترس‌مان از بین می‌رود بلکه اعتماد به نفس خود را تا حد زیادی افزایش می‌دهیم و احساس خوبی پیدا می‌کنیم زیرا به این مسئله اعتماد پیدا می‌کنیم که برای مقابله با هر ترسی راه‌حلی وجود

دارد و لازمه آن افزایش اعتماد به نفس است. اگر افراد نزدیک و دوستان ما اعتماد به نفس بالایی داشته باشند در آن صورت تأثیر بسزایی در افزایش اعتماد به نفس ما و کاهش ترس‌های ما خواهد داشت.

برای افزایش اعتماد به نفس بهتر است از توجه به ترس خودداری شود و ذهن را تا جایی که می‌شود به عاملی غیراز عامل ترس معطوف کرد، چون ذهن‌های بیکار همانند دست‌های بیکار بی‌ثمرند. می‌توان وقت خود را با پرداختن به کارهای مورد علاقه پر کرد، در این صورت وقتی باقی نمی‌ماند تا به عوامل ترس و عوامل بیهوده فکر کرد.

راه دیگر برای غلبه برترس مثبت اندیشی است زیرا فرد مثبت اندیش با اعتماد به توانایی‌هایش بر ترس‌هایش غلبه می‌کند و با خوشبینی راه‌های مقابله با ترس را پیدا کرده و دست به اقدام می‌زند.

تلاش‌های مثبت برای غلبه بر ترس کاملاً مؤثرند و می‌توان نتیجه گرفت که خوشبختی موقعیتی است که می‌توان آن را پدید آورد و به‌جای ترس از غم و شکست می‌توان توقع آن را داشت و برای مقابله با آن شهامت لازم را کسب کرده و می‌توان آموخت که زندگی یک مخاطره است؛ مخاطره‌ای که بیشتر هراس انگیز است تا آرامش بخش. انسان بر اثر ترس به‌صورت فردی درمی‌آید که شادی‌های زندگی را احساس نمی‌کند و از خوشی‌های آن به چیزی جز حداقل دست نمی‌یابد.

در پایان سخن باید این نکته را خاطرنشان ساخت که غلبه بر ترس و مشکلات زاییده از آن، مشکلاتی که توانایی فرد را نابود می‌کنند و او را به گریز از واقعیت حیاتی خویش وامی‌دارند، یکی از ساده‌ترین مسائل روانی است، به این شرط که فرد ترسان، از شهامت و دلیری رویارویی با مسائل برخوردار باشد و آنها را با خردمندی و اعتماد به نفس و تعادل حل کند.

۶ ماه ۸۰۰۰ تومان - یک سال ۱۶۰۰۰ تومان

فرم اشتراک ماهنامه فرهنگی اجتماعی (ترکی – فارسی) خدا آفرین

چنانچه تمایل به **اخذ اشتراک و دریافت ماهنامه خدا آفرین** را دارید، لطفاً فرم زیر را **تکمیل نموده و با واریز وجه مربوط به دوره اشتراک مورد نظر به حساب جاری ۷۸۶۵۴۷ بانک ملی ایران شعبه دانشگاه تهران کد۸۷ به نام ماهنامه خدا آفرین (قابل پرداخت در کلیه شعب بانک ملی ایران)، کپی رسید یا فیش بانکی** را همراه **فرم اشتراک** از طریق پست سفارشی به نشانی **نشریه**: تهران، خیابان انقلاب، ابتدای وصال شیرازی، پلاک ۹، طبقه سوم، واحد ۵ ارسال، و یا جهت تسریع امور، فرم و فیش مربوطه را به شماره ۶۶۴۹۳۰۸۴ با عنوان امور مشترکین ماهنامه خدا آفرین فاکس نمائید.

مشخصات مشترک

نام و نام خانوادگی: تاریخ دقیق تولد: / / ۱۳

نام: نام خانوادگی:

خواهشمند است نسبت به برقراری اشتراک: یک ساله ☐ / شش‌ماهه ☐ بصورت: پست عادی ☐ / پست سفارشی ☐ جهت: داخل کشور / خارج کشور اقدام فرمائید.

آدرس استان: شهرستان:

.....

.....

کد پستی ده رقمی: صندوق پستی: مدرک تحصیلی:

تلفن: فاکس: تلفن همراه: کد تلفن:

اشتراک جدید: ☐ تجدید اشتراک: ☐ شماره اشتراک قبلی: ☐

امضای متقاضی

مشخصات رسید بانکی

شماره سریال فیش بانکی:	تاریخ واریز وجه:
کد یا نام شعبه واریز وجه:	نام واریز کننده وجه:
مبلغ واریز شده (به حروف): ریال	به عدد: ریال

هزینه اشتراک	شش ماهه	یک ساله
- اشتراک ... شماره با احتساب هزینه‌های پست به صورت عادی برای تهران وشهرستانها		
- اشتراک ... شماره با احتساب هزینه‌های پست سفارشی برای تهران		
- اشتراک ... شماره با احتساب هزینه‌های پست به صورت سفارشی برای شهرستان		

مشترکینی که ۵ نسخه و بالاتر مشترک شوند ۲۰ ٪ تخفیف داده می‌شود.